

SON FASILDA BİR ÖMÜR

yahya kemal beyatlı

KÜÇÜKÇEKMECE
BELEDİYESİ

SON FASILDA BİR ÖMÜR
yahya kemal beyatlı

İmtiyaz Sahibi

Küçükçekmece Belediye Başkanı Kemal ÇEBİ

Yayın Yönetmeni

Güney ÖZKILINÇ

Yayın Danışmanı

Yasemin BEKTAŞ

Yayın Editörü

Suat Hayri KÜÇÜK

Proje Danışmanı

Alper ÇEKER

Proje Sanat Yönetmeni

Erkan DOĞANAY

Etkinlik Koordinatörü

Halil İbrahim SARP

Basın ve Halkla İlişkiler

İlker ÇETİNKAYA

Grafik Tasarım Koordinatörü

Duygu YENİCİ

Grafik Tasarım

Ahmet GÜRLER

Proje Koordinatörleri

Deniz ASLAN ÇEBİ, Murat Sefa DİNÇ

Fotoğraflar

Aziz KAYA, Yalçın YÜKSEK

Bütün hakları sınırlıdır.
Yapılacak alıntılar ve görsel kullanımlar
Küçükçekmece Belediyesi ve eser/hak sahiplerinin ancak
yazılı izinlerine tabidir.

1. Baskı

Birinci Baskı Matbaacılık ve Reklamcılık
Nisan 2022, İstanbul

ISBN numaranız: 978-605-9110-24-2

T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Sertifika No: 51676

Küçükçekmece Belediyesi Kültür Yayınları

www.kucukcekmece.istanbul

444 4 360

TEŞEKKÜRLER

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ
ATATÜRK KİTAPLIĞI

BEYAZIT DEVLET KÜTÜPHANESİ

FETİH CEMİYETİ YAHYA KEMAL MÜZESİ

BEŞİR AYVAZOĞLU

ALPER ÇEKER

EMİN NEDRET İŞLİ

MEHMET ERTE

SUNUŞ

Son Fasılda Bir Ömür

“Sana dün bir tepeden baktım aziz İstanbul” dizesiyle İstanbul'u kişileştiren Yahya Kemal Beyatlı'nın az bilinen ve de hiç bilinmeyen pek çok yönünü görünür kılan “Son Fasılda Bir Ömür” sergisi pek çok kültür, sanat ve bellek nesnesinden oluşuyor.

Beyatlı'nın yaşamı, insan ilişkileri ve eserlerinden oluşacak olan sergide; onun perspektifinden yeni anlamlar bulacak olan İstanbul'un karakteristik mekânları ve İstanbul için yazılmış şiirleriyle şehre duyduğu sevgiyi hissedeceksiniz. Şairin bilinmeyen yönlerinin izlerini taşıyan ve ilk kez izler çevreye sunulacak olan fotoğraflar ve belgelerle aynı zamanda İstanbul'un nasıl da bitmez tükenmez bir kültür kaynağı olduğunu bir kez daha anımsayacaksınız.

Cennet Kültür Sanat Merkezi'nde Küçükçekmeceli-lerle buluşturacağımız bu özel serginin kalıcı olması amacıyla okumakta olduğunuz bu kitabı hazırladık. Sunuş metni Beşir Ayvazoğlu tarafından yazılan kitap, sergi içeriğini oluşturan Alper Çeker Koleksiyonu'ndan derlendi. Yahya Kemal Müzesi, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı ve Beyazıt Devlet Kütüphanesi arşivlerinin de çeşitli katkılar sunduğu serginin, içeriği ve yaklaşımıyla İstanbul'un kültürel belleğine katkı sunacağına inanıyorum.

Kemal ÇEBİ
Belediye Başkanı

Açık Deniz

Balkan şehirlerinde geçerken çocukluğum;
Her lâhza bir alev gibi hasretti duyduğum.
Kalbimde vardı Byron'u bedbaht eden melâl
Gezdim o yaşta dağları, hulyâm içinde lâl...
Aldım Rakofça kırlarının hür havâsını,
Duydum, akıncı cedlerimin ihtirâsını,
Her yaz, şimâle doğru asırlarca bir koşu...
Bağrımda bir akis gibi kalmış uğultulu...
Mağlûpken ordu, yaşlı dururken bütün vatan,
Rüyama girdi her gece bir fatihane zan.
Hicretlerin bakiyesi hicranlı duygular...
Mahzun hudutların ötesinden akan sular,
Gönlümde hep o zanla beraber çağıldadı,
Bildim nedir ufuktaki sonsuzluğun tadı!
Bir gün dedim ki "İstemem artık ne yer ne yâr!"
Çıktım sürekli gurbete, gezdim diyar diyar;
Gittim son diyara ki serhaddidir yerin,
Hâlâ dilimdedir tuzu engin denizlerin!

Garbin ucunda, son kıyidan en gürültülü
Bir med zamânı, gökyüzü kurşunla örtülü,
Gördüm deniz dedikleri bin başlı ejderi;
Gördüm güzel vücudunu zümrütleyen deri,
Keskin bir ürperişle kımıldadı anbean;
Baktım ve anladım ki o ejderdi canlanan.
Sonsuz ufuktan ah o ne coşkun gelişti o!
Birden nasıl toparlanarak kükremişti o!
Yelken, vapur ne varsa kaçışmış limanlara,
Yalnız onundu koskoca meydan ve manzara!
Yalnız o kalmış ortada, âsi ve bağı hûn,
Bin mağara ağızı açmış, ulurken uzun uzun...
Sezdim bir aşına gibi, heybetli hüznünü!

Ruhunla karşı karşıya kaldım o med günü,
Şekvânı dinledim, ezeli mustarip deniz!
Duydum ki ruhumuzla bu gurbette sendeniz,
Dindirmez anladım bunu hiç bir güzel kıyı;
Bir bitmeyen susuzluğa benzer bu ağrısı.

Yahya Kemal Beyatlı

“Yahya Kemal’in şiiri,
Türkçenin yeniden keşfi
anlamına geliyordu.”

YAHYA KEMAL

Fetih ve İstanbul

Beşir Ayvazoğlu

Bir gün veda edip o diyarın hayatına,
Döndüm bütün bütün vatanın kainatına.

Büyü Şiir

Yirminci yüzyılın başlarında Paris’te, Abdülhak Şinasi Hisar’ın ifadesiyle, dershaneleri serbest bir üniversiteye benzeyen ve kahvehanelerinde edebiyat ve sanat bahislerinin “içkilerin yanında çerezler gibi eksik olmadığı” Quartier-Latin’de bir süre genç bir bohem ve “Baudelaireperest” bir şiir heveslisi olarak dolaşıp “Verlaine absent’i(nin) Baudelaire afyonuna” karıştığı “sihirli hazz”ı yaşayan Yahya Kemal, mizacının ve zevkinin klasik kaynaklardan beslenen mükemmeliyetçi şairlere daha yakın durduğunu çabuk fark etmişti. Jean Moréas’ın da gittiği kahvelere devam ediyor, Ahmet Hamdi Tanpınar’ın ifadesiyle, “O kadar çeşitli temayüller ve ihtiraslar dolu asır başı Fransa’sında, Fransız şiirini mükemmeliyet kaynaklarına yeniden götüren” Moréas’ın etrafında, hayal ettiği şiir üzerine kafa yoruyordu.

1912’de ülkesine dönerken beraberinde getirdiği görüş, yani Nev-Yunanilik, Moréas’ın ve onun görüşlerini yayan Charles Maur-

ras’ın görüşlerinin bir uzantısıdır. Jose-Maria de Hérédia’yı da aynı gerekçelerle sevmişti. “Hérédia bir yaratıcı değildi, çok gecikmiş klasik bir sanatkârdı. İlhamdan ve ihtirastan uzak, yalnız zevk kudretiyle, hakkında çok kullanılmış bir tairifi tekrar edeyim, bir kuyumcu kudretiyle işlediği yüz yirmi kadar sone ile bir iki uzunca manzume sahibi idi. Hérédia’nın derli toplu eserine bağlanma-

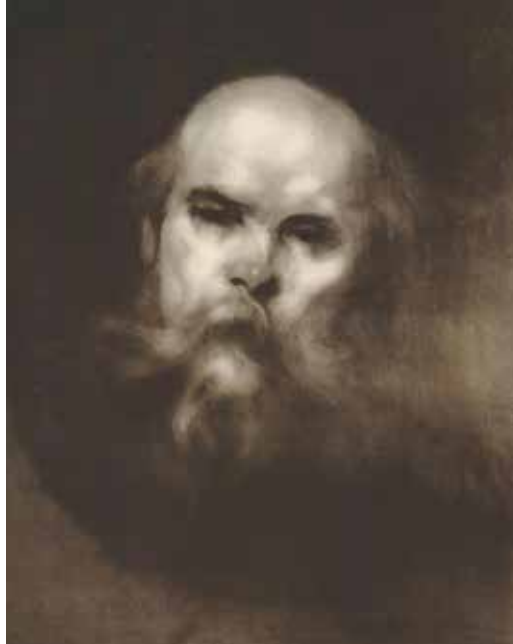
mın hayatımın en esaslı talihi olduğunu itiraf ederim” sözü, Yahya Kemal’in nasıl bir şiir peşinde olduğuna dair önemli ipuçları taşımaktadır.

1900’lerin Quartier-Lâtin’inde Hérédia ve onu sevenler çok geri kalmış görülmektedir; Yahya Kemal buna rağmen Hérédia üzerinde ısrar eder. Bunun isabetli bir seçim olduğunu, çünkü zamanla modaların pek çoğu geçtiği halde Hérédia’nın sağlam şiiriyle yaşamaya devam ettiğini ve bu gecikmiş

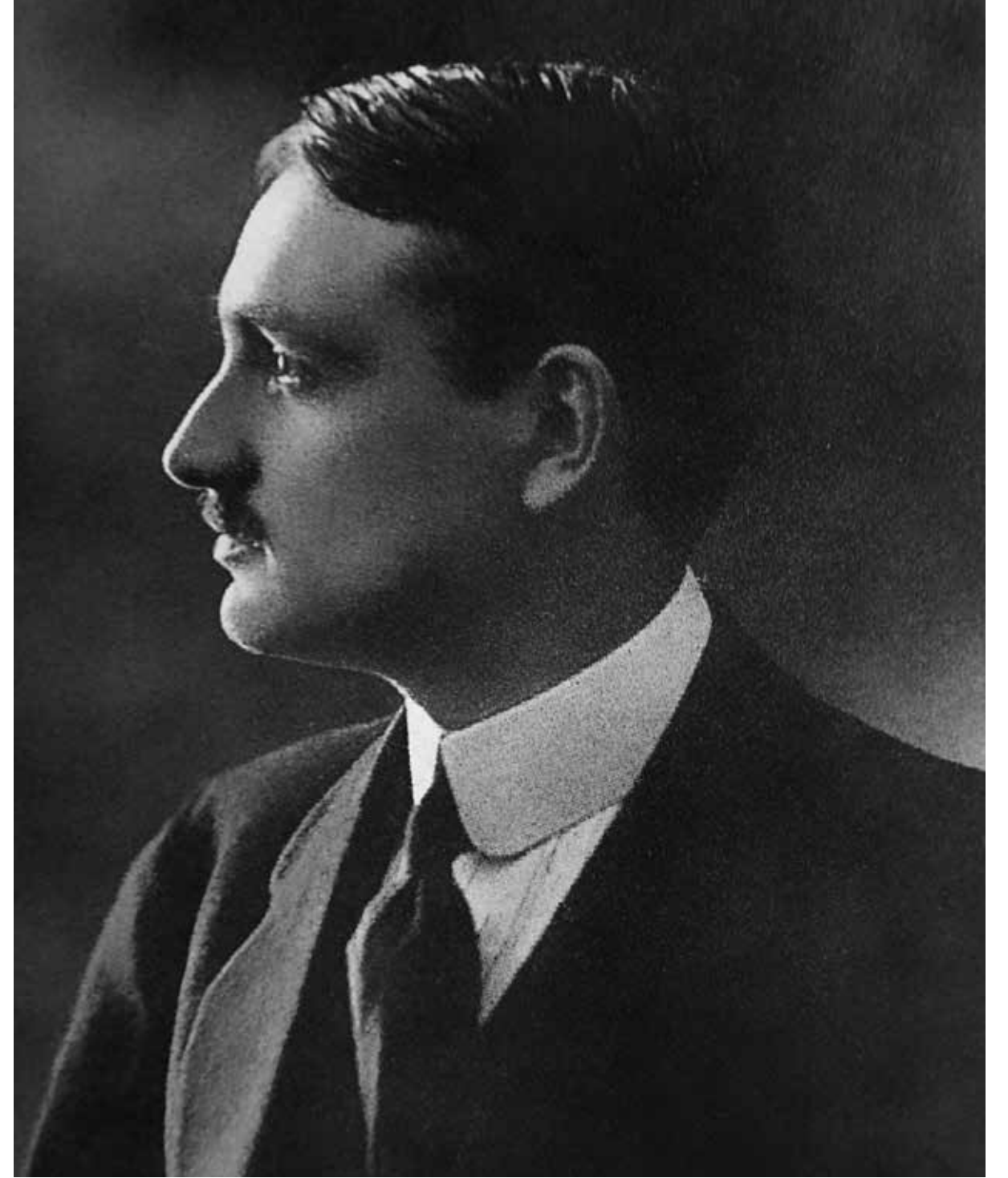
klasiği okurken Yunan ve Latin şiirinin de zevkine vardığını söyleyen Yahya Kemal’in bu arada Jöntürk hareketini ve azınlıkların siyasi faaliyetlerini de yakından takip ettiği unutulmamalıdır. Özellikle Rum ve Bulgar milliyetçilerinin Sultan Abdülhamid’i devirmekten çok, imparatorluğu parçalamak istediklerini, hareketlerinin doğrudan doğruya Türklüğe karşı olduğunu, Jöntürklerin de bilerek veya bilmeyerek aynı gayeye hizmet ettiklerini fark etmiştir. Başka bir ifadeyle, şartlar genç şairi tarih okumaya zorlamaktadır. Kafasında ister istemez, “Birileri yıkmak istediğine göre, demek ki Türk milleti diye bir vakia var; bu nasıl millettir, mazisi nedir?” soruları belirir. O sıralarda Sciences Politiques’te okumaktadır. Hocası Albert Sorel’den aldığı tarih zevki, onda mensubu bulunduğu milletin geçmişini öğrenme hevesi uyandırır. Böylece sosyalizmden uzaklaşarak milliyetçiliğe yönelen Yahya Kemal, Leon Cahun’un Türk tarihiyle ilgili bir kitabını okuduktan sonra Turancılığa meylerse de zamanla “milliyeti tayin ve tehdit” etmek gerektiğini düşünmeye başlar.

Charles Pierre Baudelaire (1821-1867), Fransız şair, deneme yazarı ve sanat eleştirmeni. Yahya Kemal, Baudelaire’in şiirini çok önemsiyordu. Ayrıca Baudelaire’de “şehri yürüyerek tanıma”yı keşfetmiş, İstanbul’un çoğu semtini ayrıntısıyla yürüyerek tanışmıştı.

Paul Verlaine (1844-1896), Fransız şair. Fransız şiirinin önde gelen şairleri arasındadır. Yahya Kemal’i en çok etkileyen Fransız şairlerdendir.

Yahya Kemal Beyatlı, Paris’te öğrencilik yıllarında (1904).
Yahya Kemal Müzesi Arşivi

Bir gün, tarihçi Camille Jullian'ın bir cümlesi, bu konulardaki dağınık düşüncelerini toparlamasını sağlamıştır: “Fransız milletini, bin yılda Fransa'nın toprağı yarattı!”

İstanbul'dan çocuk yaşta kendi halkına ait bütün değerlere nefret hisleriyle dolu olarak kaçan Yahya Kemal, tarihte ve coğrafyada Türklüğü aramak üzere, genç bir adam olarak döndüğünde, dağarcığında “Yunan Mucizesi” fikri, Osmanlı tarihi ve kültürü hakkında henüz olgunlaşmamış bir görüş, bir yığın şiir projesi “Ve kahramanları tunç âlihâtı mermerden” gibi kırık dökük mısralar vardır. Avrupa medeniyetinin Greko-Latin menşei konusunda aşağı yukarı aynı şeyleri düşün-

düklerini anladıktan sonra Yakup Kadri'yle yakın dostluk kuran Yahya Kemal, İstanbul'a döndükten sonraki ilk günlerinde hareketle savunduğu fikir, bir an önce İran'dan Yunan'a geçmektir: Modern edebiyatımız, Tanzimat'tan sonra Avrupa'ya dönmüştür dönmesine, ama bu yeterli değildir; Avrupa medeniyetini asıl manasında tanımak için onun köklerine inmek,

dolayısıyla işe Yunan ve Lâtin'den başlamak gerekir. Ne var ki bu fikir, kısa bir süre sonra patlak veren Balkan Harbi yüzünden savunucuları için çok tehlikeli hale gelir. Nitekim Ömer Seyfettin “Boykotaj Düşmanı” adlı hikâyesinde iki dostu Yunan donanmasına yardım toplayan iki saf aydın olarak tasvir edecektir. Aslına bakılırsa, Nev-Yunaniliğin böyle tepkilerle karşı-

laşması kaçınılmazdı. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın haklı olarak belirttiği gibi, Yahya Kemal, Paris dönüşü Peyâm-ı Edebî'de yazdığı “Çamlar Altında Musahabeler”de Türk tarihini ve hayatını yeni (ve Nev-Yunanî) bir sentez hâlinde göstermeye çalışırken “hemen hemen heveskâr denebilecek bir acemi”dir. Muhayyilesi antik devrin ilâhları arasında gezinen şairin projesi reel şartlara açıkça ters düşmektedir. Bir süre Yakup Kadri'yle birlikte devam ettiği Çamlıca Bektaşî Dergâhı'ndaki diyonizyak “âyin-i cem”lere sığınışları da bir çeşit kaçıştan başka bir şey değildir.

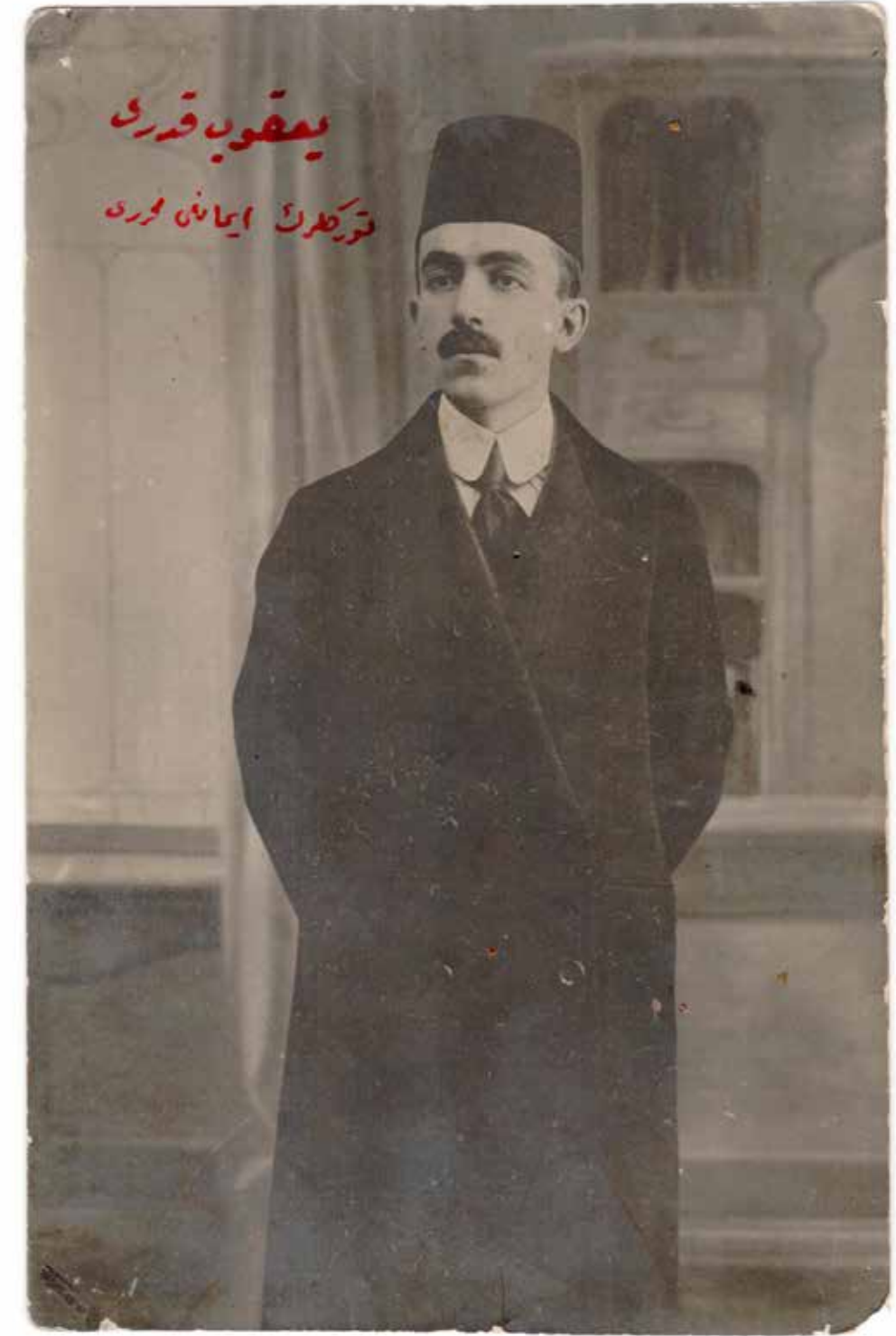
Belki de bir süre ülkenin içinde bulunduğu durumun vahametini tam kavrayamayan

Paul Verlaine (1844-1896), Fransız şair. Fransız şiirinin önde gelen şairleri arasındadır. Yahya Kemal'i en çok etkileyen Fransız şairlerdendir.

Stéphane Mallarmé Sembolizm akımının öncüsü Fransız şair Stéphane Mallarmé, 18 Mart 1842'de Paris'te doğdu, 9 Eylül 1898'de Paris yakınlarındaki Valvins'de yaşamını yitirdi.

Yahya Kemal'in Paris dönüşünde bir ara evlerinde kaldığı Yakup Kadri Karasomanoğlu ile dostluğu yaşamları boyunca devam etti. Alper Çeker Koleksiyonu

Abdülhak Şinasi Hisar (1887-1963) Ankara'da.
Taha Toros Arşivi

Yahya Kemal'in dramatik çöküşü ne zaman derinliğine hissederek "vatanın kâinatı"na dönmeye karar verdiğini kestirmek zordur. Ancak bunun pek uzun sürmediği söylenebilir. Henüz ülkesine dönmeden önce bir med zamanı Roscof sahilinde yazmaya başladığı ve aşağı yukarı yirmi beş yılda tamamladığı "Açık Deniz" şiirinin Balkan Harbi sırasında yazılmış olması muhtemel mısralarında derin bir inkıraz hissi ve hüznün hâkimidir. Esasen bu şiir için düşündüğü ilk isim de "İnkıraz"dır. "Büyü Şiir"deki "Döndüm bütün bütün vata-

nın kainatına" mısraında ifade edilen dönüş, aslında vatana ikinci ve gerçek dönüşüdür. Gerçi Fransız, özellikle Baudelaire şiirinin çiçekleri kalbinde hiç solmamıştır, fakat artık hep kendi iklimimizin şiirini söyleyecek, dünyanın neresinde olursa olsun bu iklimin güzelliklerini özleyecektir.

Yahya Kemal'in Hatıralar'ında da Nev-Yunanlık üzerinde hemen hiç durmaması, hayatının bu devresini unutmak ve unutturmak istediğini gösterir. Sadece Hérédia ile haşır

neşir olurken ulaştığı "beyaz lisan" fikrini sonuna kadar muhafaza edecek, fakat çok geçmeden divan şairlerinin böyle bir dile zaten ulaşmış olduklarını fark edecektir. "Beyaz lisan" yahut "beyaz üslup", Yahya Kemal'in sözlüğünde, Cemil Meriç'in ifadesiyle "parazitlerden kurtulmuş, yalnkılıç sadeliği içinde muhteşem ve ihtişamı içinde sade bir dil"i ifade etmektedir. Ve bu dil, eski şairlerin

"Ağlarım hatıra geldikçe gülüştüklerimiz", "Geçdi Galib Dede candan yâhû", "Neler çeker bu gönül söylesem şikâyet olur" gibi berceste mısralarındadır. Tanpınar, Türkçede büyük şiirin hareket noktasının her zaman "dilimizin varabileceği en yüksek güzellik hadlerini kendilerinde kuran" bu tür mısralar olması gerektiğini söyler. Tanzimatçılar bu gerçeğin az çok farkına varmış ve Türkçeyi parazitlerinden arındırıp sade, sağlam ve kudretli bir dil hâline getirmek istemişlerdi. Servet-i Fünun şair ve yazarları tarafın-

Yahya Kemal'in
Fransa'da kendisinden ders aldığı ve düşüncelerinden etkilendiği
Fransız tarihçi Albert Sorel (1842-1906).

dan önü tıkanan bu arayış, mesela Muallim Naci'nin yazı ve şiirlerinde çok belirgindir. Türkçülerin aşırı özleştirme gayretlerini de yanlış bulan Yahya Kemal'in şiiri, Türkçenin yeniden keşfi anlamına geliyordu. Beyaz Türkçeyi Greko-Lâtin kaynaklarına dönerek yeni baştan inşa etmeyi düşünürken hemen yanında buluveren Yahya Kemal, çağdaşlarının çoğunun aksine, arkasına çok iyi tanıdığı Fransız şiirini değil, bütün

bir eski şiiri alıp yeni bir klasik peşinde koşmaya başlamıştı. Bu tecrübesi, T.S. Eliot'un "Klasik nedir?" adlı ünlü makalesinde, edebî yaratıcılığın önemli şartlarından biri olarak gördüğü, "geçmişin edebiyatında gerçekleştirilmiş, kolektif bir dimağ veya şuur olarak tanımlayabileceğimiz gelenekle, yaşayan kuşağın kendine has özellikleri arasında kurulan, tanımlanması güç denge"nin, dolayısıyla bir "imtidad"ın gerçekleşmesidir. Eliot'un şu cümleleri, sanırım, Yahya Kemal'in başarısı-

Yahya Kemal'in edebî rakibi Ahmet Haşim.
Alper Çeker Koleksiyonu

nı anlamamızı kolaylaştıracaktır: “Bir yazarın olgun bir dimağa sahip olması, bir tarihe ve tarih şuuruna sahip olmakla mümkündür. Tarih şuurunun uyanması, sadece şairin kendi milletinin tarihinden başka bir milletin tarihini de bilmesiyle mümkündür. Tarihte kendi ye-

rimizi bulabilmek için buna ihtiyacımız vardır. Hiç olmazsa yüksek bir medeniyete sahip olan bir milletin veya bizimki ile karışarak onu etkisi altında bırakacak ölçüde bizimkine benzeyen bir başka medeniyetin tarihini bilmemiz gerekir.”

Ahmet Hamdi Tanpınar dostlarıyla yemekte.
Alper Çeker Koleksiyonu

از نذرک آقا

کانت افقند هیز . وقت حومه
صله ای تکریم ، ناصیل کره
عالم خال اید به
منز اوله

**“Geçmişte
sevdiğimiz, hayran
olduğumuz ve
bağlandığımız şeyler
yalnız güzellikler,
iyilikler, doğruluklardır.”**

■ ■ ■ II. BÖLÜM

“Tarih şuuru”, Yahya Kemal’in şiirini doğru anlamak bakımından anahtar bir kavramdır. Paris’te yaşadığı ciddi bir kimlik kriziyle başlayan bu şuur, onu, geçmişten bugüne yüz çizgilerimizi belirleyen süreklilikleri aramaya yöneltmiştir. Bir tarihçi olmamakla beraber son derece geniş bir erüdisyona sahip olduğunu, başlıca vakanüvis tarihlerini ve eski edebiyatımızın hemen bütün önemli metinlerini okuduğunu unutmamak gerekir. Ancak Paris yıllarında, modern şiirle uğraşırken edindiği zevk, geçmişin güzelliklerine bakarken son derece seçici olmasını sağlamıştır; kütle halindeki geçmişi âdeta parçalıyor ve ayıklayarak, daha doğrusu, tashih ederek onu bir çeşit yaşantı (expérience) hâline getiriyordu. “Türk İstanbul” konferansında “Geçmişte sevdiğimiz, hayran olduğumuz ve bağlandığımız şeyler yalnız güzellikler, iyilikler, doğruluklardır; yoksa çirkinlikleri, kötülükleri, haksızlıkları sevmiyoruz. Demek ki, mâziyi bir kütle halinde, olduğu gibi, her tarafıyla sevmekten uzağız” derken bu metodunu anlatmak istemiştir. Bunun aslında Bergsoncu bir yaklaşım yahut Tanpınar’ın ifadesiyle, Bergson’un anladığı manada, “bugünün ışığında maziyi görmek keyfiyeti” olduğu söylenebilir.

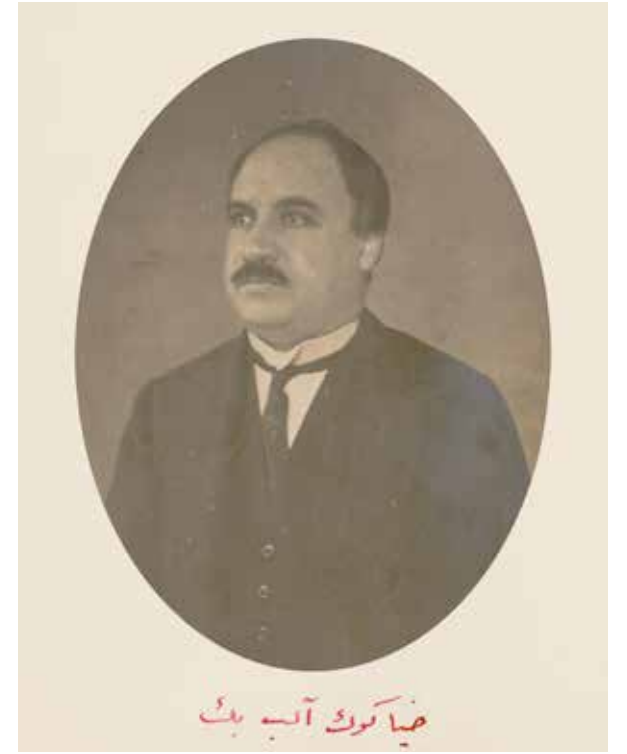

Talat Muşkara, Fuad Köprülü, Necmettin Sadık, Bahaddin Şakir, Refik Halit Karay, Faliş Rifkî Atay, Fazıl Ahmet Aykaç, Ziya Gökalp, Yahya Kemal ve Kazım Şinasi, 1918 yılında Büyükkada Yat Kulübü'nde bir arada.
Alper Çeker Koleksiyonu

Yahya Kemal'in ve Tanpınar'ın düşüncelerinde çok önemli bir yere sahip olan musiki bile, her ikisi tarafından da “bugünün ışığında” sevilir, değerlendirilir. Huzur romanında Mümtaz ve Nuran, “Ferahfezâ'yı, Acemaşîran'ı, Beyâtî'yi, Sultanî Yegâh'ı, Nühüft'ü tercih ederlerdi. Bunlar asıl ruh iklimleriydi. Fakat bunlarda da her eseri olduğu gibi kabul etmezlerdi. Çünkü Mümtaz'a göre alaturka mûsiki eski şiirimize benzerdi. Orada da asıl sanat addedilen ve öyle yapılandan şüphe etmek gerekirdi. Daha ziyade bugünün muayyen zevkiyle seçilen eserler güzel olabilirlerdi”. Bir yazısında Yahya Kemal'in sanatını Orphée'nin sazına benzetten Tanpınar, onun bütün bir geçmiş zaman zevkini ahiretin kapısından geri çağırdığını, yani bir yeniden doğuş olduğunu, bu yüzden aramızda eskinin devamı olarak yaşayanların Eski Şiirin Rûzgârıyla yazdığı gazelleri anlayamayacaklarını, onların bu zevki, bu kadar saf olarak görmeğe alışmadıklarını söyler.

Yahya Kemal'de tarih bu metotla tashih edilmiş, imbikten geçirilmiş haliyle karşımıza çıkar; artık o, tarih değil, bir zamanlar yaşanmış olandan süzülerek yeniden yaşanır kılınmış bir şeydir. Geçmişin özümzenmesidir, tarih şuurudur. Şiirinin Avrupa'da edinilmiş bir metotla

eski şiirden süzüldüğünü, Türkçesinin de hem modern hem de tarih içinde kazanılmış zenginlikleri bugüne taşıyan bir Türkçe olduğunu özellikle belirtmek gerekir. Sezai Karakoç'un ifadesiyle “bozgunda fetih düşü” gören ve bu fethi kendi şiirinde gerçekleştiren Yahya

Yahya Kemal ile Ziya Gökalp birçok meselede farklı düşüncelerine rağmen, Ziya Gökalp'in gösterdiği yakın ilgi, görüşlerini rahatça dile getirmesine imkân sağlamış ve dostlukları uzun yıllar sürmüştü.
Alper Çeker Koleksiyonu

Kemal, çağdaşlarının inkâr ettiği bir tarihi ve medeniyeti arkasına alarak hem modern hem de geleneğe bağlı bir şiir söylemiş ve bu süreci “mektepten memlekete” diye tarif etmiştir. Tanpınar bu sebeple onun “kaçış kapıları arayan değil eve dönen adam” olduğunu söyler.

- 1 Süleymaniye; Yahya Kemal Beyatlı'nın sıklıkla uğradığı ve "Süleymaniye'de Bayram Sabahı" başlıklı ilk şiiriyle andığı tarihi semt
- 2 Yahya Kemal Beyatlı Enstitüsü ve Müzesi; 1 Kasım 1958'de, Çemberlitaş'ta İstanbul Fetih Cemiyeti tarafından Yahya Kemal'in eserlerini derlemek ve hayatını anlatmak için kurulan yapı
- 3 Taksim Park Otel; Yahya Kemal Beyatlı'nın hayatının son 19 yılını geçirdiği otel
- 4 Yahya Kemal Parkı ve Anıtı; Barbaros, Beşiktaş
- 5 Uğruna gazel yazdığı Bebek
- 6 Şiirlerinde sıklıkla yer verdiği Anadolu Hisarı; Küçüksu ve Göksu
- 7 Fethi gören Üsküdar ve içine sığınmış Atik Valide
- 8 İstanbul'a tepeden baktığı Çamlıca; Yahya Kemal Beyatlı için ayrı bir önemi olan bir semt
- 9 Bir süre yaşadığı Moda, Kadıköy
- 10 Üç taraftan denizin sardığı yer, Fenerbahçe
- 11 Gül ve Bülbül gazeli, Göztepe
- 12 "Canan" ve ressam Melek Celal Sofu ile buluştuğu semt, Erenköy
- 13 "Köpüren mavi dalgaların yaladığı" Maltepe
- 14 Hayatı boyunca kurtulamayacağı aşkı yaşadığı yer, Adalar
- 15 Eylül Sonu Kanlıca.
"Yalnız bu semti sevmek için ömrümüz kısa...
Yazlar yavaşça bitmese, günler kısalmasa..."
- 16 Paris'te dizelerle andığı, Çınaraltı Kahvesi'nin müdavimi olduğu Emirgan
- 17 Anıt Mezarı'nın bulunduğu Aşiyan
- 18 Küçükçekmece'de adının verildiği gösteri merkezi
- 19 Cennet Kültür ve Sanat Merkezi'nde, üzerinde konumlandığı Cennet Mahallesi, Yahya Kemal Beyatlı Caddesi

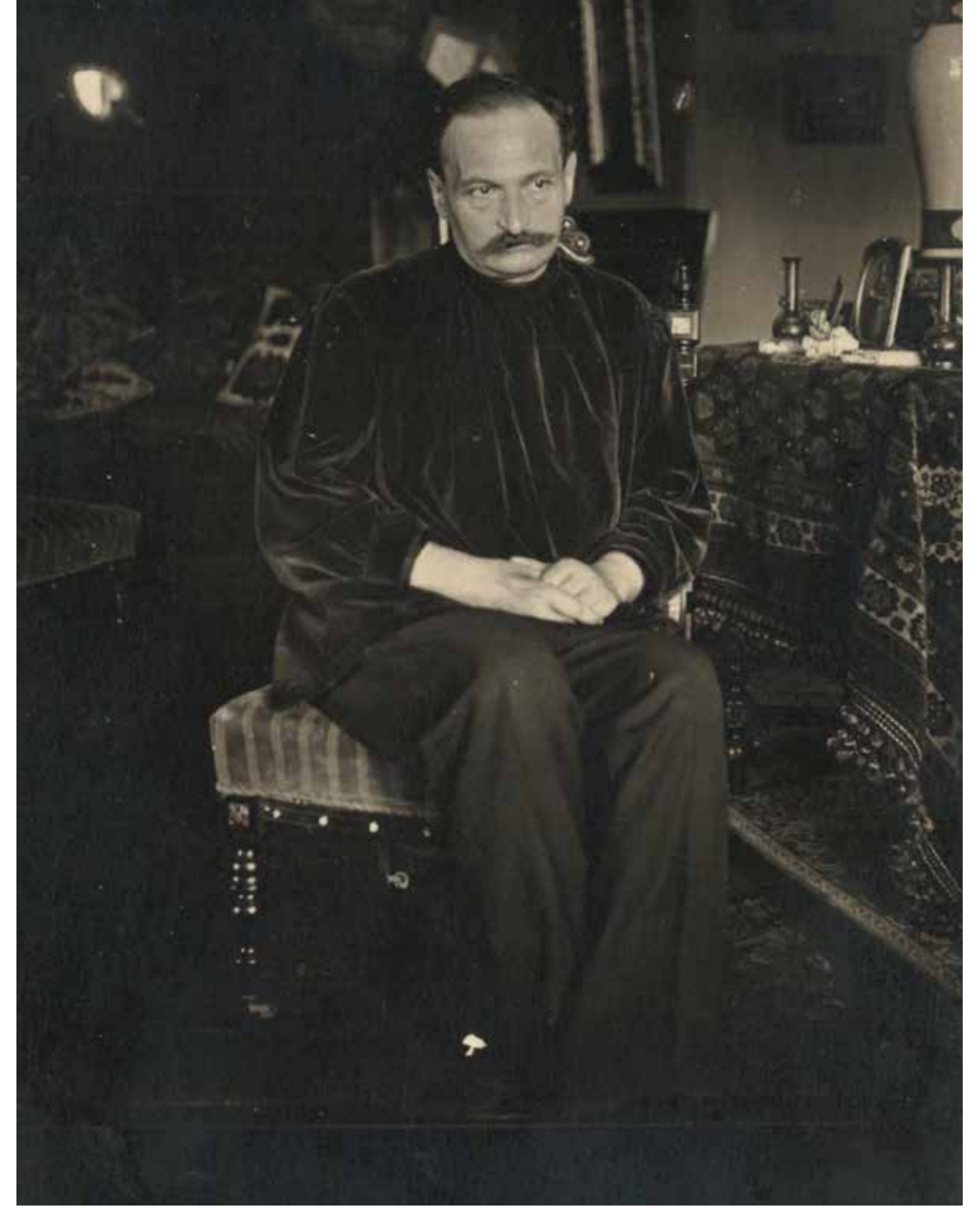
**“Kökü mazide
olan atiyim.”**

■ ■ ■ III. BÖLÜM

“Mektepten memlekete” formülünde Yahya Kemal’in şahsî macerası gizliydi. İstanbul’dan çocuk yaşta “memleket”e ait bütün değerlere nefret hisleriyle dolu olarak kaçan ve on yıl sonra, dağarcığındaki Yunan mucizesi fikri, Osmanlı tarihi ve kültürü hakkında henüz olgunlaşmamış bir görüş, bir yığın şiir projesi ve kırık dökük mısralarla genç bir adam olarak dönen Yahya Kemal’in o günlerde hararetle savunduğu fikir, yukarıda da ifade ettiğimiz gibi bir an önce İran’dan Yunan’a geçerek “mektep”te kökleşmekti. Fatih’e duyduğu ilginin sebebi de onun Yunan ve Lâtin kültürüne aşina bir padişah olmasıydı. Fâtih hakkında okur ve Peyam gazetesinin edebî ilavesinde bu konuda kurmaca yazılar yazarken İstanbul’un fethi meselesiyle ilgilenmiş ve oradan bütün Osmanlı tarihine açılmıştı. Özellikle Malazgirt zaferi, İstanbul’un fethi, Yavuz Selim’in zaferleri, Lâle Devri gibi “hayat hamleleri”yle ısıldayan olaylar ve tarih devirleri muhayyilesini tahrik etmeye başlamış, Camille Jullian’ın “Fransa toprağı bin yılda Fransız milletini yarattı” cümlesinde tarif ettiğine benzer bir milliyet ve vatan fikrini de daha kararlı bir biçimde o zaman savunmaya başlamıştı. Hamdullah Suphi’nin daveti üzerine devam etmeye başladığı Türk Ocağı’nda bu fikirleriyle de aykırı duruyordu; ancak buradaki demokrat atmosfer ve Ziya Gökalp’ın, birçok meselede farklı düşünmelerine rağmen gösterdiği ilgi, görüşlerini rahatça dile getirmesine imkân sağlamıştı. Hatta “eski şiirin rüzgârıyla” yazdığı şiirleri, Ziya Gökalp’ın damgasını taşıyan Yeni Mecmua’da yayımlandı. Yahya Kemal’in, muhafazakâr düşüncenin temel “düstur”larından biri olarak kullanılan “Kökü mazide olan atiyim” sözü, Gökalp’la o tarihlerde Büyükkada’daki hararetle sohbetlerinden birinde doğmuştu.

Mustafa Şekip Bey (Tunç) (1886-1958),
psikoloji ve felsefe alanında önemli faaliyetlerde bulunmuş Türk akademisyen.
Feyhaman Duran, Portre (1943), karton üzerine yağlıboya.
İstanbul Üniversitesi Feyhaman Duran Koleksiyonu

Tevfik Fikret (1867-1915), Ahmed Ağâh olarak Yahya Kemal,
Tevfik Fikret'in sadece şiirine ve diline değil, tarih, millet ve vatan görüşüne de karşıydı.
Alper Çeker Koleksiyonu

Gökalp'in tavsiyesiyle Darülfünun'a müderris olarak da tayin edilen ve tamamlanmış şiiri parmakla sayılacak kadar az olduğu halde şaşılacak derecede büyük bir şöhrete ve itibara sahip olan Yahya Kemal'in yazı hayatı -Ali Kemal'in Peyam gazetesinde Süleyman Sadi imzasıyla kaleme aldığı yazılar sayılmazsa- mütareke yıllarında başlamıştır. İleri ve Tevhîd-i Efkâr gazeteleleriyle talebeleri tarafından çıkarılan Dergâh mecmuasındaki yazılarında bir taraftan Anadolu'daki Millî Mücadele'yi destekliyor, bir taraftan da millet ve milliyet hakkındaki fikirlerini geliştiriyordu. O yıllarda Müslümanlık hakkında da dikkate değer görüşlere ulaşan Yahya Kemal, Dergâh mecmuasının yaymaya çalıştığı edebî ve fikrî atmosferin yapıcılarından biriydi. Esasen birçok aydının ruh halini yansıtan Dergâh ismi onun "İthaf" şiirindeki mistik havadan doğmuştu; yayımlandığı günlerde büyük bir akis uyandıran bu şiir, Tanpınar'ın da belirttiği gibi, artık Doğu'nun öldüğü manasına geliyor, "fakat çılgının acısında, yeniden ve sadece bir ruh âlemi olarak diriliyordu". İşte Anadolu'da "istatistiğe karşı mücadele veren vitalité" bu dirilişin bir tezahürüydü. Fetret devirlerinde dergâhlara sığınan, bu sığınışın ardından yeni bir ruh hamlesiyle harekete geçen insanlar gibi, Dergâhçı aydınlar da "vitalité"nin sonunda mutlaka zafer kazanacağına inanıyorlardı.

Bir yazısındaki "Son neslin feylesofu Mustafa Şekip Bey ki usûl-i felsefesinin peyreviyiz" cümlesinden Bergson'a yakınlık hissettiği anlaşılan Yahya Kemal'in ve öteki Dergâhçıların anladığı manada Doğu Rönesans'ı, medeniyetimizin ölü taraflarıyla değil, bir zamanlar ona hayatıyet veren ruhuyla dirilmesi ve yepyeni bir hayat hamlesiyle çağını kucaklaması demektir. Bu diriliş geçmişin tekrarı veya inkârı değil, bir "imtidad" olmalıydı. İmtidad, Yahya Kemal'in lügatinde, sürekli bir değişim içinde değişmeyen, yani asıl kimliğimizin muhafazası manasına geliyordu. Şair ve düşünce adamı olarak geçmişle bugünü yeniden birbirine bağlayarak bir "imtidad" tesis etmeye çalışması ve geçmişte, bugün de devam eden ve edebilecek olan hâlis güzellikler ve değerler peşine düşmesi bu anlayışın bir sonucudur. Paris'e kaçarken Halûk gibi "bütün hüviyet ve uzviyetiyle atıyı", yani geleceği temsil ettiğini düşünen Ahmed Âgâh, şimdi Yahya Kemal olarak Tevfik Fikret'in sadece şiirine ve diline değil, tarih, millet ve vatan görüşüne de köklü bir reaksiyonu ifade ediyor, "uzviyetinde bütün bir geçmişi taşıyan gelecek" olmak gerektiğini düşünüyordu. Bir zamanlar kendini aralarında cenderede hissettiği insanlar artık "dünya ve ahrette vatandaşları" idi. Mütareke yıllarında İstanbul'un fakir Türk semtlerine yaptığı gezilerle ilgili izlenimlerini anlattığı din, vatan ve milliyet gibi önemli konularda farklı yorumları vardı.

Millî Mücadele'ye yoğun destek veren Yahya Kemal, Mustafa Kemal ile birlikte 1923'te yurt gezisinde (Yahya Kemal'in önünde oturan Lâtife Hanım'dır).

Yahya Kemal Beyatlı, 1922'de
barış antlaşması için Lozan'a giden
kurulda danışman olarak yer aldı.
Fotografda Yahya Kemal,
Lozan'da Celal Bayar ile birlikte.
Yahya Kemal Müzesi Arşivi

**“Milliyetimiz
vatan toprağına
öylesine sinmişti ki,
nereye baksa
gördüğü ‘biz’di.”**

■ ■ ■ IV. BÖLÜM

Yahya Kemal, “1918” adlı şiirinde Mondros Mütarekesi’nden sonraki halimizi “Vatanda hor görülen bir cemaatiz artık” mısraıyla özetlemişti. Derin bir üzüntüye kapıldığı o acılı günlerde ma-ziye karşı “daüssıla”sı arttığı için kendini avutmak maksadıyla İstanbul’u tek başına geziyor, bu şehirde geçen beş yüz yıllık hayatımızın bütün safhalarını adeta yaşıyordu. Ama her seferinde gönlünün durakladığı bir merhale vardı: Fetih! Akşemseddin’in kollarını kocamış bir kartal gibi açarak top gürültülerine karışmış bir sesle “Yâ Müfettihu’l-ebvâb” diye seslendiği tepelerden surlara defalarca bakmış, ihtiyar Karaca Bey’in Rumeli askerlerini yıldırım gibi boşalttığı Edirnekapı ve Tekfur Sarayı burçlarının üzerinde oturup etrafı seyretmiş, Zağanos Paşa’nın elli yedi gün boyunca yıkmaya çalıştığı Eğrikapı ve Haliç kulelerini gezmiş, Yedikule’den Eyüp’e kadar Türk ordularının bir sel gibi taşıdığı uzun yolda yürümüş, Topkapı’dan Edirnekapı’ya kadar uzanan büyük surun ortasındaki kapıdan şehre girip o sabahı, o büyük saatleri, o coşkunluğu, o sevinci bütün kalbiyle hissetmişti. “Koca Mustâpaşa” şiirinde “büyük mucize”, bir rubaisinde de “Tanrı’nın kutlu işi” diye tarif ettiği fethi hayal ederken yaşadığı coşkunluğu anlatacak kelime bulmakta zorlanan Yahya Kemal’e göre bu “efsunlu vaka”yı hissedip de hazzına doyabilen biri düşünülemezdi. Bir rubaisinde yaşadığı bu ruh halini şöyle anlatacaktı:

*Çık tayy-ı zaman et açılır her perde,
Bir devr geçir istediğin her yerde,
Ben hicret edip zamanımızdan yaşadım,
İstanbul'u fethettiğimiz günlerde.*

Darülbedayi'nin kuruluşu sırasında sağdan sola;
Muvahhid'in kardeşi, Ramza Hariciyeci Bedi (Amtuvern'in tercümanı);
ayakta Yahya Kemal Beyatlı, soldan birinci Reşat Rıdvan (1914).
İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Arşivi

Aynı coşkunuğu Darülfünun'daki öğrencilerinin de yaşamasını isteyen Yahya Kemal, bazı gezintilerinde birkaçını yanına alıp Topkapı tramvayına binerek sur dışına çıkmış, Marmara'dan Haliç'e uzanan surların dibinde yürümüş, yıkıntılarının üzerinde dinlenmiş, burçlarda ayaklarını sarkıtıp oturarak Fatih'in toprakları ve ordularıyla geldiği Edirne yollarını seyretmişti. Darülfünun'dan öğrencisi olan Ahmet Hamdi Tanpınar, hocasını büyük bir sevgiyle tahlil ettiği kitabında bu gezintilerden şöyle söz eder: "Sık sık İstanbul içinde gezerdik. Camiler, eski surlar, Boğaziçi köyleri Yahya Kemal'in görmekten bıkmadığı şeylerdi. Kaç defa fetih muhasarasının topoğrafyasını beraberce tekrarladık. Fetih ordusunun geçtiği yoldan geçerek Beyazıt'a ve Ayasofya'ya geldik. Bu gezintilerde rastladığımız insanları Yahya Kemal adeta o tarihî günün ışığında görmeğe çalışıyordu. Muhayyilesi, istediği anda geçmiş zamanın emrine girerdi. Bu acayip muhayyile hemen her dakika aslında çok basit, fakat hepimiz için çok şaşırtıcı gerçekler keşfederdi. Hepimiz, Üsküdar'ın ve bütün Anadolu yakasının, Beşiktaş'a ve Çekmecerlere, hatta Davutpaşa'ya kadar bütün Rumeli tarafının fetihten evvel elimizde olduğunu bilirdik. Fakat üzerinde düşünmemiştik.

Üsküdar'ın, İstanbul'un fethini gören şehir olduğunu ve muhasara toprakları şehri döşerken Boğaz köylerinde beş vakit ezan okunduğunu, Hisarlar'da ihtiyarların bugünkü gibi abdestlerini tazeleyip camie gittiklerini ondan öğrenecektik."

Yahya Kemal ve öğrencileri, bu gezintilerde İstanbul'u yeniden – daha doğrusu yeni yeni – keşfediyorlardı. Akıllarının ucundan bile geçirmek istemedikleri, fakat içlerinde gizli bir hastalık gibi sürekli büyüyen İstanbul'u kaybetme korkusu, hepsini bu şehre, bu şehrin tarihine ve kültürüne derin bir aşkla bağlamıştı. İstanbul'un her zerresinde "milliyetimiz" in tıttığı, fakat ekonomik kriz devirlerinde gittikçe fakirleşerek salaşlaşan Kocamustapaşa, Eyüp, Süleymaniye, Üsküdar gibi semtlerde yaptıkları gezintilerden "hüdeyip dergâh dergâh" dolaşan eski zaman dervişleri gibi "ledünnî" bir zevk alıyorlardı. Bu semtlerde yaşayan insanların fukaralıklarında bile bir asalet vardı. "Kuru ekmekle bayat peyniri lezzetle yiyen" ve çeşmeden her su içište "Şükür Allah'a" diyen bu vakur ve mütevekkil insanlar, "ruh esen kuytu mezarlıkların etrafında" biraz ahşapla biraz kerpiçten ne güzellikler yaratmışlardı! Tanpınar'ın Huzur romanında bu gezintilerden akisler vardır; Mümtaz'la Nuran, İstanbul'da Yahya Kemal'in Mütareke devrinde öğrencileriyle birlikte yaptığı gezintilerin yol haritasını kullanıyorlardı denebilir.

Yahya Kemal, sağlığı elverdiği sürece devam ettiği bu gezintiler sırasında, vatan ve millet anlayışının temeline yerleştirdiği bir gerçeğin farkına varmıştı: Türk ruhu, bu topraklarda tütüyordu. O zamana kadar, kendisi için yeni bir kelime ve siyasî bir fikir olmaktan öteye geçemeyen “vatan” kavramının İstanbul’un toprağında tabiatla nasıl bütünleştiğini görmüştü. Milliyetimiz vatan toprağına öylesine sinmişti ki, nereye baksa gördüğü “biz”di. Vatan deyince, “Türk İstanbul” konferansındaki ifadesiyle, “manzarası, mimarisi ve halkı arasında hâlis ve tam bir ahengin” bulunduğ u coğrafyayı kasteden Yahya Kemal’e göre, işte, Eyüp’t e şu mezarın kavuklu taşı, altında İstanbul’a Fatih’le birlikte girmiş Türklerden birinin yattığını gösteriyordu ve yaşayan hiçbir millî şairimizde, bu taşta hissedilen Türk ruhu yoktu. Şiirimiz ve musikimiz de öyle. Bir gün bir sohbet sırasında, sözü Mehmet Emin Yurdakul’un “Ben bir Türk’üm dinim cinsim uludur” mısraına getirmiş, “Bu böyle denmez; şiirde ‘Ben Türk’üm’ şöyle denir” diyerek Nedim’in bir beytini okumuşt u:

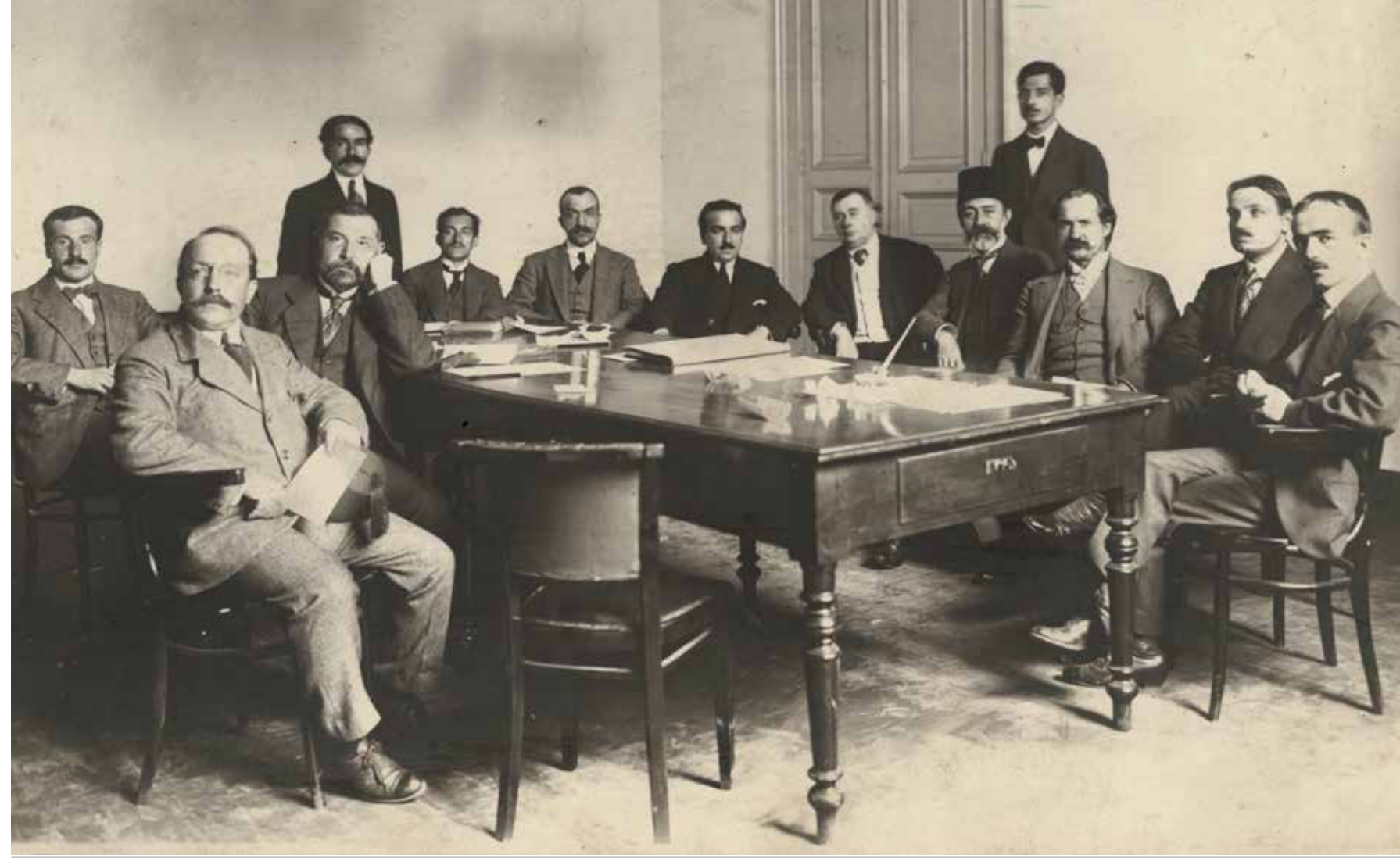
*Eyyvah o çifte kayak aldı kararım,
Şarkı okuyup geçti bir afet var içinde.*

“Eski Musiki” şiirinde de Buhurizade Mustafa İtrî, Seyyid Nûh, Hâfız Post gibi büyük bestekârları zikrettikten sonra, bu neslin başardığı işin dâhice olduğunu ve vatanın musikiyle nasıl karıştığını gösterdiklerini söylüyordu.

Musiki, Yahya Kemal’e göre, “millî ruhun tam ifadesinde” ön safta gelen sanatımızdı. Zaharya gibi Rum, Tanburi İsak gibi Musevi, Nikogos Ağa gibi Ermeni bestekârların eserlerinde bile Türk ruhunun ifade edildiğini düşünüyor, “Memleket ahalisinin musikide göze çarpan birliği her şeyde olsaymış çok başka bir millet olurmuşuz” diyordu.

Yahya Kemal, Türk derken Türkçülerin anladığı mânâda bir Türklükten değil, Malazgirt zaferinden sonra, Anadolu ve Rumeli’de oluşan yeni sentezden, Hacı Bayram’ın ifadesiyle “taş ü toprak arasında bile yapılmak”tan söz ediyordu. Bir akşam bir tepeden şiirlerinde “Cânan” diye andığı sevgilisiyle birlikte İstanbul’u seyrederken, onun memlekete çok benzediğini fark eden ve konuşurken sesinde İstanbul’u duyan Yahya Kemal, bu güzelliğin doğabilmesi için ufuklarla yarışan fatihlerin kaç sefere çıkması ve kaçının altın kanlarını mermere karıştırması gerektiğini düşünmüş, “Bir Tepeden” şiirinde anlattığı bu sezgisini, “Mihriyar” şiirinde daha da uç noktalara götürmüştü. Cânan’ın koyu mavi gözlerinde geçen asırları seyrediyor, endamında eski bir bestekârın bir bestesini hissediyor ve hâlinde, tavrında, her şeyinde fethin hayalini görüyordu.

Her yeni keşifle İstanbul’a biraz daha bağlanan Yahya Kemal, bir noktadan sonra, ömrünün bu şehirdeki bütün güzellikleri ve değerleri keşfetmeye yetmeyeceğinden korkmaya

Şehzadebaşı Letafet Apartmanı, Darübedayi Edebi Heyeti: Mehmet Rauf, Emin Bülent, Abdullah Cevdet, Müfid Ratib, Ahmet Haşim, Tahsin Nahid, Andre Antonie, Abdülhak Hamid, Rıza Tevfik, Yahya Kemal ve Yakup Kadri. Alper Çeker Koleksiyonu

başlamıştı. İstanbul’da uzun yıllar yaşamış, yaşadıkça tanıyıp sevdiği semtleri zamanın derinliğine doğru enine boyuna öğrenmiş insanların, yaşları ilerledikçe, bu şehrin güzelliklerinin sonsuz olduğu kanaatine varacaklarından emindi. Gerçek sanatkârların İstanbul, Üsküdar ve Boğaziçi’ni hangi tepeden, hangi kıyıdan, hangi köşeden, hangi mevsimde

seyrederlerse etsinler, günün her saatinde sayısız güzellik bulacaklarına ve ömürlerinin bu güzelliklerin koleksiyonunu tamamlamaya yetmeyeceğini düşünüyordu.

İstanbul’un tarihini hissedebilecek derunî bir muhayyile, Yahya Kemal’e göre, kendini çok daha zengin bir âlemde hissedebilirdi.

Rükzan Günaysu ve Yahya Kemal,
Haziran 1957, Paris.
Yahya Kemal Müzesi Arşivi

**“Burada bir gün
geçiren insan,
Türk ruhunu derinliğine
kavrayabilirdi.”**

Dergâh, Yahya Kemal tarafından Mondros Mütarekesi yıllarında (1921-1923) kurulan edebiyat dergisi. Dergi kadrosunda Ahmet Hamdi Tanpınar, Nurullah Ataç, Ahmet Kutsi Tecer, Abdülhak Şinasi Hisar gibi isimler yer almıştır. 1921-1923 yılları arasında Yahya Kemal’in fikir, görüş ve estetik anlayışı doğrultusunda çıkan kültür, sanat ve edebiyat dergisi. Derginin yayın politikası Anadolu’da devam eden Millî Mücadele’ye destek vermek ve İstanbul’da Kuvay-ı Milliye ruhunu canlı tutmak olmuştur.

Dergi, 1990 yılından itibaren Mustafa Kutlu yayın yönetmenliğinde yeniden basılmaya başlandı.

Yahya Kemal’in İstanbul gezintilerini anlattığı ilk yazısı “Hilâfete Yakın Bir Gün” başlığıyla 14 Şubat 1337 (1921) tarihinde İleri gazetesinde çıkmıştı. Onu Dergâh’ın 5 Temmuz 1337 (1921) tarihli altıncı sayısında yayımlanan “Gezinti” takip etti. Bu yazısında, Anadolu Hisarı’nın, genç rakibini, yani Rumeli Hisarı’nı, karşı sahilde beş ay gibi kısa bir sürede yükselirken seyrettiğini, ilkbahar da İstanbul tarafından gelen top seslerini dinlediğini, mayıs ayının yirmi dokuzuncu günü fetih müjdesini aldığını ve şimdiki İskele Camii’nin yerinden fetih ezanlarını dinlediğini yazıyordu. Buraya yaptığı ziyaretlerden birinde, iskele kahvesinin ağacı altında otururken, kollarını sıvamış abdest alan ihtiyarlarına bakarken, fetihten çok önce de “böyle Müslüman, böyle Türk, böyle sade” olan bu yerde belki böyle bir kahvenin, böyle ağaçların ve böyle bir camiin bulunduğunu, ihtiyarların yine böyle abdest aldıklarını ve ağaçların altında sohbet eden Güzelce Hisarlıların, kendisi Akşam gazetesini nasıl bekliyorsa, karşıdaki muhasaradan öyle yeni haberler beklediklerini düşünmüştü. Yani bu köy, hâfızasında bütün bir geçmişi saklıyordu. Burada bir gün geçiren insan, Türk ruhunu derinliğine kavrayabilirdi.

Yahya Kemal'in "Türk Üsküdar" konferansı için hazırladığı notlarda şöyle bir tespit vardı: "Bir havuzun durgun suyuna bakarsanız, içinde oraya aksetmiş haricî bir âlemin ağaçlarını, bulutlarını görürsünüz. İşte Üsküdar'ın maneviyatında İstanbul muhasarasının günleri öyle duruyor." Bu fikri "Geçmiş Yaz" ve "İstanbul'un Fethini Gören Üsküdar" şiirlerinde işleyen Yahya Kemal, Bergsoncu bir anlayışla, bütün geçmiş asırların şehrin hafızasında yekûn hâlinde durduğuna inanıyor ve şiirleriyle bu hafızaya nüfuz etmeye çalışıyordu. Yukarıda naklettiğimiz rubaisinde geçen "tay-y-ı zaman" (zamanda yolculuk) sözü bu nüfuz çabasını ifade ediyordu.

Yahya Kemal'in İstanbul izlenimlerini anlattığı yazıları daha çok 1922 yılında, Tevhîd-i Efkâr gazetesinde çıkmıştı. Büyük bir ilgiyle okunan ve zaman zaman tartışmalara da yol açan bu yazılar, Yahya Kemal'in vatan, millet, milliyet ve din konularındaki görüşlerini yansıttığı kadar, daha sonra yazacağı İstanbul şiirlerinin ipuçlarını da taşıyordu. Yeni Mecmua, Şair ve Şair Nedim gibi dergilerde çıkan şiirlerinin çok azı, Yahya Kemal'e İstanbul şairi dedirtecek niteliktedir. Eski tarzdaki şiirlerinin bir kısmını

ve "Mehlika Sultan"ı Paris'ten beraberinde getirmişti. "Viranbağ", "Şarkılar", "Telâki", "Özleyen" gibi şiirlerinde Büyüka'daki neşeli günlerinden ve Nâzım Hikmet'in annesi Celile Hanım'la yaşadığı büyük aşktan söz ediyordu. "Akıncı" ise Londra'da yazmaya başladığı, fakat tamamlayamadığı büyük destandan artakalmıştır. Mütareke sonrasının Yahya Kemal'i "Deniz"de ve belli ölçüde, Sâmih Rifat'ın

bir nefesine nazire olarak yazdığı, Dergâh mecmuasının doğuşuna yol açan "İthaf" şiirindeydi. İstanbul gezintilerinde kazandığı yeni duyuş tarzı ise ilk defa, şiir macerasında bir dönüm noktası sayılabilecek "Ses" şiirinde be-

lirdi. "Akşam... Lekesiz, saf, iyi bir yüz gibi akşam", Bebek, karşı sahilde tutuşmuş iki üç cam, sakin koyu ve şen cepheli kasrıyla Küçüksu, yemyeşil yamaçlar ve açıktan geçen iki sandaldan yükselerek unutulmaya yüz tutmuş mehtap âlemlerini hatırlatan musiki... Yahya Kemal'in estetik dünyasında tartışılmaz bir yeri bulunan "ve ondan anlamayan"ların bizi anlamayacağı "eski musiki" de yeni manasıyla ilk defa bu şiirde belirmiş ve kalbinde küllenmeye yüz tutan ateşi canlandırmıştı.

Yahya Kemal'in Millî Mücadele yıllarında çıkarmış olduğu *Dergah* dergisi. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Arşivi

**“Cemil Bey’in
tamburunun nağmeleri
yükselince sanki birden
kar ve karanlık
dağılmıştır.”**

■ ■ ■ VI. BÖLÜM

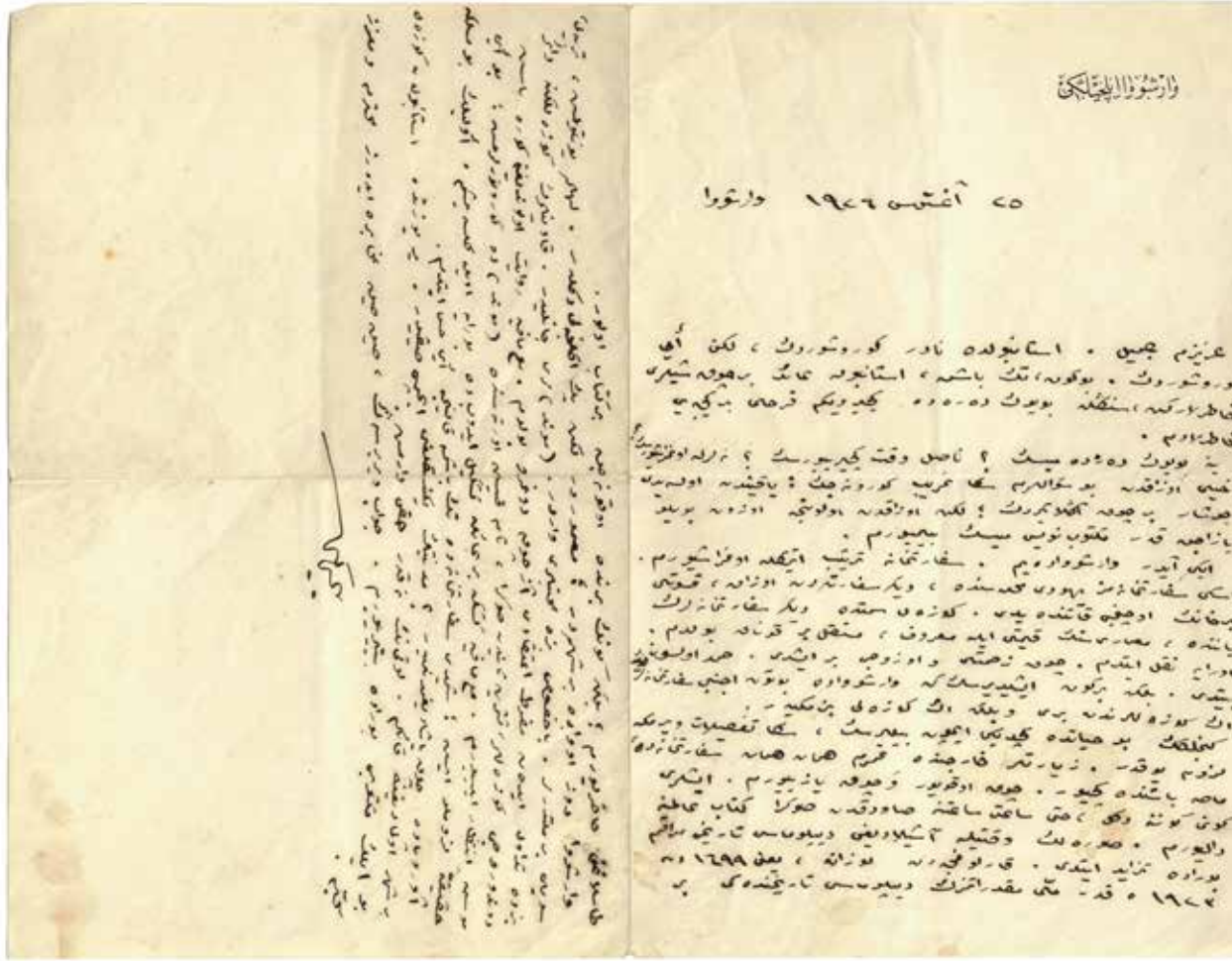
Yahya Kemal’in 1911’den beri üzerinde çalıştığı “Açık Deniz” sayılmazsa, “Ses”ten sonra aynı çizgide yazdığı ilk şiir, “Kar Musikileri” olmalıdır. Üzerinde “Varşova 1927” notu bulunan bu şiirde derin bir İstanbul hasreti vardır. Varşova’daki elçiliği sırasında, Slav kederinin üzerine bir kâbus gibi çöktüğü karlı bir gece, avunmak için çaldığı eski plaktan Cemil Bey’in tamburunun nağmeleri yükselince sanki birden kar ve karanlık dağılmıştır; rüyasında artık bütün gece Kanlıca Körfezi’ndedir. Yurda dönüşleri, artık ilk dönüşü gibi sancılı değil, bir çeşit cennete dönüş olacaktır. Ne zaman İstanbul dışına çıksa dönüşten söz etmektedir; Ankara’nın bile en güzel tarafı İstanbul’a dönüşüdür. Bir Fransa seyahatinden dönüşünü anlattığı “Karnaval ve Dönüş” şiirini, bir zamanlar “canan”la Erenköyü’ndeki leylâklı bahçede söyleşip içtiği yeri görme arzusunu ifade ederek tamamlar. Başka bir uzun yolculuktan dönüşünü “İstanbul Ufuktaydı” adlı şiirinde anlatan Yahya Kemal, İstanbul’un önce kalbinde, sonra ufukta görüldüğünü söyledikten sonra, gurbette yaşadığı yıllarda bu şehri hayal etmekten yorulan beyninde başka hayale yer kalmadığını söylüyor ve bunun artık son dönüş olmasını temenni ediyordu. Yine yurt dışında bir gün, hüznü bir ânında Emîrgân’ı, çınar yapraklarının poyrazla söyleşmesini, Çınaraltı kahvesini, mermerle kaplı çeşmeyi ve bu çeşmeyi bezeyen nefis Yesâri hattını hatırlayarak mutlu olan şair, bu duygusunu “Hüzün ve Hâtıra” adlı şiirinde anlatmıştı. “Madrid’de Kahvehane” şiirinde, “söz denen şeyin palavra”dan başka bir şey olduğu gürültülü bir kahvede aynı güzellikleri özlediğinden söz ediyordu.

Yahya Kemal'in en önemli dönüş şiiri "Yol Düşüncesi"dir. 1940 yılında Akşam gazetesinde yayımlanan bu şiir, şairin 1939 yılında yaptığı bir Akdeniz seyahatinden izlenimlerdir. Muhtemelen, 1930'ların sonunda Hasan Âli Yücel tarafından uygulamaya konulan hümanist kültür politikasının etkisiyle, gençliğinde zihnini çok meşgul eden "Bahr-i Sefid Havza-i Medeniyeti"ndeki eserleri görmek istemişti. Belki de bu meseleye yeniden dönmek, şiirinde hümanizmanın imkânlarını yeniden araştırmak istiyordu; fakat bu seyahat kendisinde umduğu heyecanı uyandırmadı. Sonunda görebildiği "o güzel ve lâyemut eserler" ülkesinden uzaklaş-

tıkça tesirini ve manasını kaybediyordu. Daha yola çıkarken İstanbul'u özlemeye başlamıştı.

"Bedri'ye Mısralar"da, eğer hayata yeniden gelmek mümkün olsa ve kendisine ikinci hayatında malikâne olarak bir yıldız verilse, bu büyük iltifata bigâne kalacağını ve İstanbul'a dönmek isteyeceğini söyleyen Yahya Kemal, ölümden değil, vatandan ayrılmaktan korkuyordu. Vatan, İstanbul'du ve orada dönüşten hiç bahis açılmazdı.

Beşir Ayvazoğlu
İstanbul / 2021

Yahya Kemal'in Varşova Türk Büyükelçiliği antetli kağıdı üzerine yazmış olduğu mektup.
Alper Çeker Koleksiyonu

Varşova Büyükelçiliği
25 Ağustos 1926, Varşova

Azizim Cemil. İstanbul'da nadir görüşürdük, lakin iyi görüşürdük. Bugün, tek başıma, İstanbul'a ait birçok şeyleri hatırlarken, seninle Büyükdere'de geçirdiğim ferahlı bir geceyi hatırladım.

Yine Büyükdere'de misin? Nasıl vakit geçiriyorsun? Nelerle uğraşıyorsun? Hayli uzaktan bu suallerim sana garip görünecek: Yakından olsaydı coşar birçok anlatırdın; lakin uzaktan olunca uzun boylu yazacak kadar mektub-nüvis misin bilmiyorum.

İki aydır Varşova'dayım. Sefarethane tertib etmekle uğraşıyorum. Eski Sefarethanemiz Hodi Mahallesi'nde, diğer sefaretlerden uzak, kasvetli bir hanın üçüncü katında idi. Güzel semtte diğer sefarethanelerin yanında, mimarisinin kıymeti ile ma'ruf, müstakil bir konak buldum. Oraya nakl ettim. Çok zahmetli ve üzücü bir işti. Hamdolsun bitti. Belki bir gün ışıtırsın ki Varşova'da bütün ecnebi sefarethanelerinin en güzellerinden biri ve belki en güzeli bizimkidir.

Gençliğin bu hayatta geçtiği için bilirsin sana tafsilat vermeye lüzum yoktur. Ziyaretler haricinde ömrüm hemen hemen sefarethanede masa başında geçiyor. Çok okuyor ve çok yazıyorum. İşleri günü gününe değil, hatta saati

saatine savdıktan sonra kitap alemine dalıyorum. Sorel'in vaktiyle aşıladığı diploması tarihi merakım burada tezayüd etti. Karlofça'dan Lozan'a, yani 1699'dan 1923'e kadar milli mukadderatımızın diploması tarihimizdeki bir taslağını hazırlıyorum; belki günün birinde okunacak bir kitap olur.

Varşova düz ovada bir şehirdir; mamurdur. Lakin pek eğlenceli değildir. Lehler yontulmuş, terbiyeli, sevimli bir millettir. Ba-husus bize muhabbetleri vardır. "Mond"ları canlıdır. Kadınların güzelliğine dair bizde tedavül eden müfrit itikadı az çok doğru buldum. Mamafih rivayet olduğuna göre baş döndürücü güzeller, teşrin-i saniden sonra, tam kış ortasında "Mond"da görünürlermiş. Bu iyi mevsime intizar ediyorum. Mamafih keşke bir aile teşkil edip de buraya öyle gelse imişim. Evlilik bu mesleğe hakikaten lüzumlu imiş; şimdi sefarethanede tek başıma kalınca iyi[ce] hissettim.

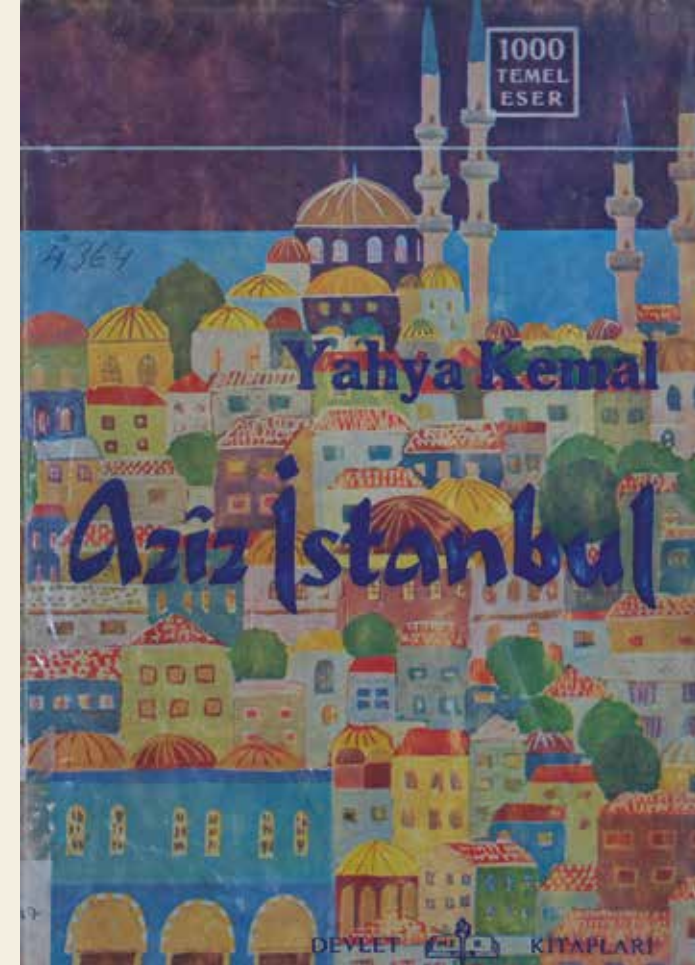
Avrupa da çok yaşadığımdan mıdır medeniyetin yeknesaklığı içimi sıkıyor. Yeryüzünde İstanbul'dan güzel bir şehir olmadığına kaniim. Loti'nin ne kadar hakkı varmış. Bu ilk mektubu burada bitiriyorum. Cevap verirsen sık sık muhabere ederiz muhterem ve muazzez muhibbim

Yahya Kemal

Çeviriyazı: Emin Nedret İşli

YAHYA KEMAL'in İstanbul'a Dönüşü

Yahya Kemal'in *Aziz İstanbul* kitabının ilk baskılarından.
İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Arşivi

Ancak Baudelaire'in şiirlerinde Paris "rezil", Yahya Kemal'in İstanbul'u "aziz"dir. Üstelik "Sis" şiirinde İstanbul'u lanetleyen Tevfik Fikret'e ciddi itirazları vardır. Yahya Kemal, İstanbul'u o kadar seviyordu ki ve onunla öylesine bütünleşmişti ki, çağdaşı şairlerden biri onun hakkında "İstanbul'un sekizinci tepesi" demek zorunda kalmıştı. Bugüne kadar hiçbir şair, İstanbul'u onun kadar hissetmiş ve sevmiş değildir.

Yahya Kemal

*Bir gün veda edip o diyarın hayatına,
Döndüm bütün bütün vatanın k inatına.*

Yahya Kemal Beyatlı

Süleymaniye

Mimar Sinan'ın ustalık eseri. Yahya Kemal'in Kendi Gök Kubbemiz'in birinci bölümünde ilk şiir olarak yer alan ve ilk defa altı bölüm halinde Hürriyet gazetesinde (1957) yayımlanan “Süleymaniye’de Bayram Sabahı” şiirinde, din, vatan, milliyet ve “imtidad” hakkındaki fikirlerini dile getirir. “Süleymaniye’de Bayram Sabahı” şairinin ifadesiyle, “dini olmaktan ziyade, millî bir manzume”, bir destan şiiridir. Kanuni Sultan Süleyman'ın İstanbul'da yaptırdığı, Mimar Sinan'ın ustalık eseri sayılan Süleymaniye, Yahya Kemal için ruh ve yaşama iklimimizi yetkin bir biçimde temsil ediyordu. Bunun için, “Süleymaniye’de Bayram Sabahı”, onun en iddialı olduğu ve üzerinde en çok çalıştığı şiiridir.

Süleymaniye’de Bayram Sabahı

Artarak gönlümün aydınlığı her saniyede
Bir mehâbetli sabah oldu Süleymâniye`de
Kendi gök kubbemiz altında bu bayram saati,
Dokuz asrında bütün halkı, bütün memleketi
Yer yer aksettiriyor mavileşen manzaradan,
Kalkıyor tozlu zaman perdesi her an aradan.
Gecenin bitmeye yüz tuttuğu andan beridir,
Duylulan gökte kanat, yerde ayak sesleridir.
Bir geliş var!.. Ne mübârek, ne garîb âlem bu!..
Hava boydan boya binlerce hayâletle dolu...
Her ufuktan bu geliş eski seferlerdendir;
O seferlerle açılmış nice yerlerdendir.
Bu sükûnette karıştıkça karanlıkla ışıık
Yürüyor, durmadan, insan ve hayâlet karışık;
Kimi gökten, kimi yerden üşüşüp her kapıya,
Giriyor, birbiri ardınca, ilâhî yapıya.
Tanrının mâbedi her bir tarafından doluyor,
Bu saatlerde Süleymâniye târih oluyor.

Batılı bir ressamın fırçasından “Süleymaniye'den İstanbul”.
Alper Çeker Koleksiyonu

Ordu-milletlerin en çok döğüşen, en sarı
 Adamış sevdiği Allah`ına bir böyle yapı.
 En güzel mâbedi olsun diye en son dînin
 Budur öz şekli hayâl ettiği mîmârînin.
 Görebilsin diye sonsuzluğu her yerden iyi,
 Seçmiş İstanbul`un ufkunda bu kudsî tepeyi;
 Taşımış harcını gâzileri, serdârıyla,
 Taşı yenmiş nice bin işçisi, mîmârıyla.
 Hür ve engin vatanın hem gece, hem gündüzüne,
 Uhrevî bir kapı açmış buradan gökyüzüne,
 Taa ki geçsin ezeli rahmete ruh orduları.
 Bir neferdir, bu zafer mâbedinin mîmârı.

Ulu mâbed! Seni ancak bu sabah anlıyorum;
 Ben de bir vârisin olmakla bugün mağrûrum;
 Bir zaman hendeseden âbide zannettimdi;
 Kubben altında bu cumhûra bakarken şimdi,
 Senelerden beri rüyâda görüp özlediğim
 Cedlerin mağfîret iklimine girmiş gibiyim.

Dili bir, gönlü bir, imânî bir insan yığını
 Görüyor varlığının bir yere toplandığını;
 Büyük Allah`ı anarken bir ağızdan herkes
 Nice bin dalgalı Tekbîr oluyor tek bir ses;
 Yükselen bir nakaratın büyüyen velvesi,
 Nice tuğlarla karışmış nice bin at yelesi!

Gördüm ön safta oturmuş nefer esvaplı biri
 Dinliyor vecd ile tekrar alınan Tekbîr`i
 Ne kadar saf idi sîmâsı bu mü`min neferin!
 Kimdi? Bânisi mi, mîmârı mı ulvî eserin?
 Taa Malazgirt ovasından yürüyen Türkoğlu
 Bu nefer miydi? Derin gözleri yaşlarla dolu,
 Yüzü dünyâda yiğit yüzlerinin en güzeli,
 Çok büyük bir iş görmekle yorulmuş belli;
 Hem büyük yurdu kuran hem koruyan kudretimiz
 Her zaman varlığımız, hem kanımız hem etimiz;
 Vatanın hem yaşayan vârisi hem sâhibi o,
 Görünür halka bu günlerde teselli gibi o,
 Hem bu toprakta bugün, bizde kalan her yerde,
 Hem de çoktan beri kaybettiğimiz yerlerde.

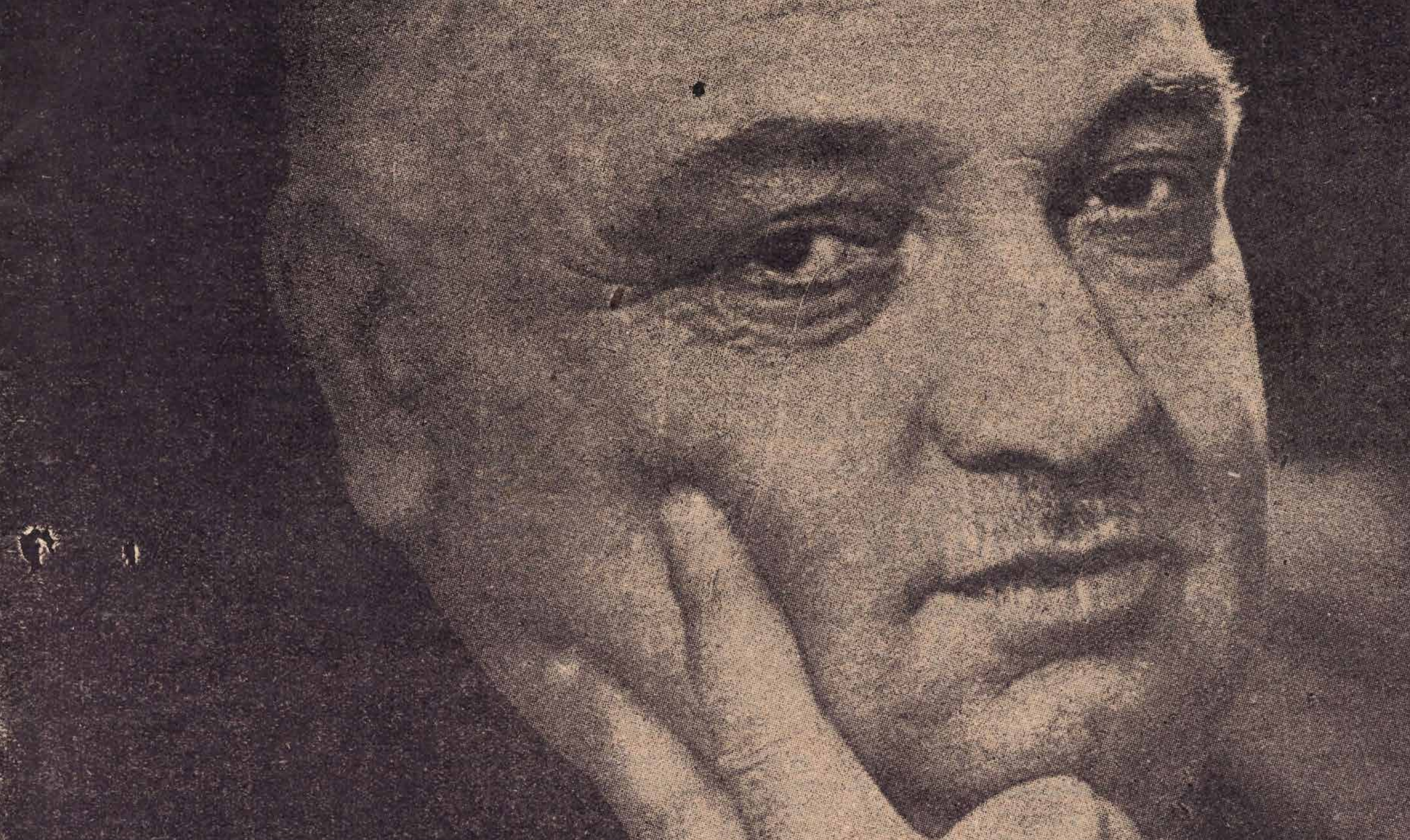
Karşı dağlarda tutuşmuş gibi gül bahçeleri,
 Koyu bir kırmızılık gökten ayırmakta yeri.
 Gökte top sesleri var, belli, derinden derine;
 Belki yüzlerce şehir sesleniyor birbirine.
 Çok yakından mı bu sesler, çok uzaklardan mı?
 Üsküdar`dan mı? Hisar`dan mı? Kavaklar`dan mı?
 Bursa`dan, Konya`dan, İzmir`den, uzaktan uzağa,
 Çarpıyor birbiri ardınca o dağdan bu dağa;
 Şimdi her merhaleden, taa Bâyezîd`den, Van`dan,
 Aynı top sesleri birbir geliyor her yandan.
 Ne kadar duygulu, engin ve mübârek bu seher!
 Kadın erkek ve çocuk, gönlü dolanlar, yer yer,
 Dinliyor hepsi büyük hâtırâlar rüzgârını,
 Çaldıran toplanı ardınca Mohaç toplanını.

Gökte top sesleri, bir bir, nerelerden geliyor?
 Mutlaka her biri bir başka zaferden geliyor:
 Kosova`dan, Niğbolu`dan, Varna`dan, İstanbul`dan.
 Anıyor her biri bir vak`ayı heybetle bu an;
 Belgrad`dan mı? Budin, Eğri ve Uyvar`dan mı?
 Son hudutlarda yücelmiş sıra dağlardan mı?

Deniz ufkunda bu top sesleri nerden geliyor?
 Barbaros, belki, donanmayla seferden geliyor!..
 Adalar`dan mı? Tunus`dan m, Cezayir`den mi?
 Hür ufuklarda donanmış iki yüz pâre gemi
 Yeni doğmus aya baktıkları yerden geliyor;
 O mübârek gemiler hangi seherden geliyor?

Ulu mâbedde karıştım vatanın birliğine.
 Çok şükür Allaha, gördüm, bu saatlerde yine
 Yaşayanlarla beraber bulunan ervâhı.
 Doludur gönlüm ışıklarla bu bayram sabahı.

Yahya Kemal

Yahya Kemal, Rıza Tevfik, Nesim Ömer Paşa, Necmettin, Akil Muhtar.
Alper Çeker Koleksiyonu

Babîâli Caddesi

Bir faytona binip Divanyolu'na, arkadaşının evine giderken hissettikleri hakkında yazdıkları dikkatle okunursa, İstanbul'a dönmüş olmaktan hiç memnun olmadığı fark edilecektir: “Babîâli Caddesi'nden geçerken bir rüya görüyor gibiydim. İki tarafındaki binalar, arabadan daha alçak hissini veriyordu. Uzun senelerdir yüksek binalarla çevrilmiş şehirlerin ruhiyatım üzerindeki tesiri devam ediyordu. Gelip geçen halkın esvapları soluk, vücutları bücür, hâl ve şanları zibidi görünüyordu.”

Hür Keşmir'in Başkanı Sevd-i İbrahim'in Yahya Kemal'i ziyaretinin fotoğrafı.
Alper Çeker Koleksiyonu

Topkapı Sarayı

Yahya Kemal, “Hilafete Yakın Bir Gün” başlıklı yazısında, “Bazı yerler vardır ki ruh eser” dedikten sonra, Topkapı Sarayı’nda bir gün geçiren her insanın bu sözün derin anlamını hissedebileceğini söyler. Mütareke yıllarının acılı günlerinde zaman zaman ziyaret ettiği Topkapı Sarayı’nın odalarında, sofalarında, bahçelerinde saatlerce gezinen şairin ruhu, buradan her seferinde, soğuk bir demir kızgın bir ateşten nasıl çıkarsa öyle çıkmıştır. Yahya Kemal, Topkapı Sarayı’nı, o yıllarda “bu ücra ve metruk” sarayda görev yapan ve bu görevi sırasında III. Selim’in ruhuna hürmeten ney üflemeyi de öğrenen Lütfi adında Darülfünun mezunu bir gencin rehberliğinde gezmiştir.

1904'te Paris'te Sciences Politiques mektebinde
Yahya Kemal Müzesi Arşivi

Kocamustafapaşa

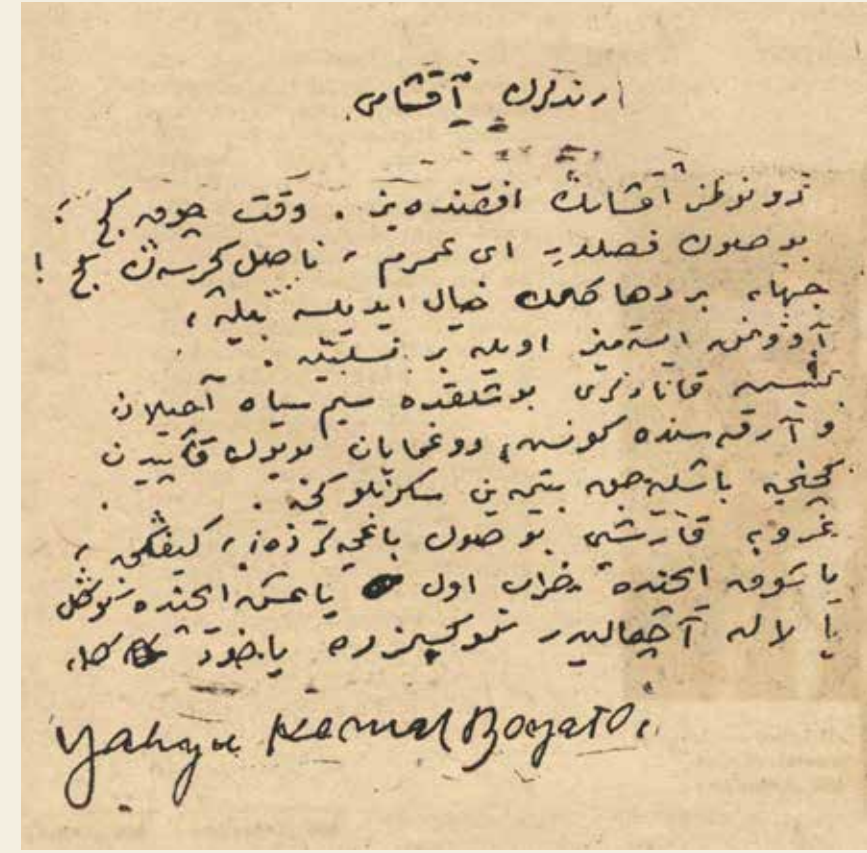
Yahya Kemal'in çok sevdiği semtlerden biri olan Kocamustafapaşa'yı "Kocamustafapaşa" şiirinde anlatır. 'Kendi Gök Kubbemiz'in üçüncü bölümünde yer alan bu şiirin ilk bölümü *Yeni İnci* dergisinde yayımlanmıştır.

Sağda ve solda cami ve türbenin hazireleri yer almaktadır. Hazirelerde yatanlardan biri de Hattat Hafız Osman'dır. Yahya Kemal, "Kocamustafapaşa" şiirinde, hazireler arasından geçerken gördüklerini şöyle anlatır:

*Göze çarpar ölüm ayetleri sağdan soldan,
Sarmaşıklar, yazılar, taşlar, ağaçlar karışık;
Hafız Osman gibi hattatla gömülmüş bir ıstık,
Bu mezarlıkta siyah toprağı aydınlatıyor;
Belli, kabrinde, o, bir nura sarılmış yatıyor.*

Sağdaki hazirenin arkasında, yakın zamanlara kadar Sünbülüye şeyhlerinin oturduğu ahşap bir konak yükselir. Sünbül Efendi türbesi, hazireyi geçtikten sonra sağda yer almaktadır. 1452 yılında Borlu'da doğan ve asıl adı Yusuf, lakabı Zeyneddin olan Sünbül Sinan, İstanbul'da medrese tahsili yaparken tasavvuf aleyhtarıdır; ancak Halveti ileri gelenlerinden Çelebi Halife (Muhammed Cemaleddin Halveti) ile tanıştıktan sonra tasavvufa yönelir ve dört yıllık bir riyazetten sonra halifelik icazeti alır. Şeyhinin arzusu üzerine Mısır'a giden ve orada bir süre kalan Sünbül Sinan, daha sonra İstanbul'a dönerek Kocamustafapaşa Camii'nde otuz üç yıl post-nişinlikte bulunacak ve Halvetiye'nin Sünbülüye kolunu kuracaktır.

Beyoğlu

Yahya Kemal Beyatlı'nın el yazısı.
İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Arşivi

Beyoğlu, Yahya Kemal'e göre, hiçbir taşında mazinin ruhunu taşımayan bir binalar yığınınından başka bir şey değildir; İstanbul'un parasıyla beraber şanını, şerefini, cazibesini, nesi varsa hepsini alıp büyümüş, genişlemiş, kabından taşıp Şişli'yi de içine alarak genişlemiştir, daha da genişleyecektir; çünkü Müslüman zenginler de Beyoğlu'nda Hristiyanlarla adeta yarışmaktadır. Bu yüzden “geceleri Beyoğlu ziyalar içinde yanarken eski İstanbul zifiri karanlıkta” kendi matemini çeker.

Eyüp

Yahya Kemal, Eyüp semtine, 1922 Ramazan ayında yaptığı ziyarette Defterdar iskelesindeki Semai Kahvesi'ne de uğramıştır. "Saatler ve Manzaralar" başlıklı yazısının üçüncü bölümünde "Bilader" lakabıyla meşhur tulumbacı reisi Sami'nin işlettiği bu kahveden ve burada dinlediği Ayrancı lakaplı hanendeden söz etmiştir.

Fikret Adil, "Yahya Kemal'e Dair Hatıralar" başlıklı yazısında, Yahya Kemal'i o gece Defterdar Semai Kahvesi'nde tanıdığını kaydettikten sonra, "Bilader" Sami Reis'le kendisini Osman Cemal Kaygılı'nın tanıştırdığını, esasen Yahya Kemal'i de kahveye onun getirdiğini söyler. Yahya Kemal'in Ayrancı'yı dinlediği bu semai kahvesi daha sonra yıkılarak yerine Defterdar Mensucat Fabrikası yapılmıştır.

Defterdar Semai Kahvesi

İşgal yıllarında, İstanbul'u bazen talebeleleriyle, çok zaman da tek başına bir yeniden keşif heyecanıyla gezen Yahya Kemal, 1922 yılında Ramazan gecelerinden birini Eyüpsultan semtinde geçirmiştir. Bir gün, bu semtte oturan ve kendisini şiirlerinden tanıyan gençlerin iftar davetini fırsat bilerek Haliç vapuruyla Eyüp'e gider.

Yahya Kemal'in "Aziz Said Rıza'ya sevgi ve saygılarımla" diye imzaladığı fotoğrafı (1950), İstanbul. Alper Çeker Koleksiyonu

Fikret Adil, bir yazısında Yahya Kemal'i Eyüp'e

Osman Cemal Kaygılı'nın davet ettiğini belirterek o gün birlikte yaşadıklarını anlatmış-

tır. Gençlerle birlikte bir süre çarşıda gezinir ve Eyüp Sultan'a saygısızlık etmiş olmamak için tavla ve kâğıt oynatmayan küçük kahvelerin kahve, çay, tönbeği ve miskten oluşan neşesini derinden hisseder. Soku İllu türbesinin pencerelerinden bakarlar; Avrupa'nın göbeği sayılabilecek bir toprakta Hristiyan olarak doğup İstanbul'da dünyanın en büyük devletine hükmederken Müslüman olarak ölen bu büyük

vezir, ailesiyle birlikte işte bu ışıklı türbede dinlenmektedir.

Haliç

Yahya Kemal, bazı yazılarında fetih hadisesini anlatırken Haliç'ten de çeşitli vesilelerle söz eder. "İstanbul'un Fethini Gören Üsküdar" adlı şiirinde ise "Karadan sevk edilen yüz gemi geçmiş Haliç'e" şeklinde bir mısraı vardır. Ayrıca "Gezinti Tahassüsleri" (Tevhid-i Efkâr, 21 Mart 1922) başlıklı yazısında Haliç'in ve çevresinin sanayi bölgesi hâline getirilerek nasıl katledildiğini anlatmaktadır:

"Daha bir asır evvelin Boğaziçi kadar güzel bir deniz olan Haliç nerede? Devlet bahriyeyle uğraşmağa teşebbüs etti, İzmir Körfezi gözü önündeyken tezgâhlarını boydan boya Haliç'e yerleştirdi. Orasını bir fabrika kanalına çevirdi. Sarı çirkinlik Kâğıthane'ye doğru saldırdı; şimdi Türk neşesinin en güzel numunesi olan Çağlayan mesiresinden, dere boyunca dekovil hattı geçiyor; buhar ve makine güzelliğini Haliç'e evvela biz tatbik ettik, numunesi meydandadır. Medeniyet, daha büyük bir mikyasda Boğaziçi'ne tatbik edecek."

14 MART 1922 TARİHLİ
TEVHİDİ EFKÂRDAN

Yeni Bir Ufuk

Yazan : YAHYA KEMAL BEYATLI

Türk milletinin medart itiharı Üstad Yahya Kemal 1922 senesinde Tevhidi Efkâr gazetesinde müsahabeler neşredildi. Bu müsahabeler bugün hâlâ dîmdik ayakta duran edebî âb'delerdir. Bu mensureleri kolaylıyon'ardan çıkararak okuyucularımıza arzederken büyük bir edebî hizmette bulunduğumuza kaniiz.

BU satırları yeni sanatta memleketin ruhundan bir şey ifade etmek isteyen ressam şair ve nasirlerimize ithaf ediyorum. İndi bir tecrübede bana memleketin mânevi bir safhası göründü. Bir gün hava ve hevesine kapılarak tek başına dağlarda gezmeğe çıkan bir insan yunu kaybeder de birçok do'a tktan sonra birdenbire karşısında denizi görür ve onun karşısında nasıl bir zevk duyarsa ben de tıpkı öyle bu bahse dair ne bir kitap okudum ne bir düşüncede bulundum; ne bir nazariye tasarladım. Kendi hava ve hevesimle İstanbul'da birçok gezdim ve yeni bir ufuk gördüm.

Mütarekeden sonra içimde derin bir üzüntü vardı. İstanbul'un Mütarekeden fetih senesi ne kadar giden eski halini özliyordum. Gönülümü avutmak için surlarda Eyüpte Edirnekapı Topkapı semtlerinde Sü eymanlyede Sarayıçinde Anado'u ve Rume'lihsarlarında Kâğıthane vâdisinde tek başıma gezmeğe gidiyordum. Bu gezintilerimde öğrendim ki Türk ruhu bizden ziyade bu topraklardadır. Evet bu topraklardadır! Doğduğum gündüzenberi yalnız kitap sahifelerinde frenkçe yeni bir kel'ne gibi gördüğüm vatan mefhumunu İstanbul toprağında tabiatla karışmış bir mahiyette görünce sevdim. Eyüpte türbeye yakın bir mezar taşı vardır. Üstündeki burma kavuktan hemen anlaşılır ki altında İstanbul'a Fatih'e beraber girmiş o'an Türklerden biri yatıyor; bugün yaşayan en mî'li şairimizde bu taşta hissedilen Türk ruhu yoktur diyebilir mi! Bu taş fetih devrinin keyifli bir akere gibi ölümde kavuşunu yılmırs duruyordu; etrafındaki toprağa bir vatan rengi veriyordu. Vatana dair hiçbir yazıdan hiçbir sözden bu taş karşısında duyduğum vatan zevkini duymadım. Böyle kü-

çük birçok sahne'ler daha gösterebilirim ki Türk ruhu ayan beyan görünür. Kâğıthane'de şimdi hiçbir kimsenin geçmediği kaldırıcın arını ot burümü, bir yol vardır ki bakınca Murad Râbi devrini bir levhada görür gibi görürsünüz Kâğıthane'deki kasır onun kafesleri oradaki çağ'ayan kârı kadim ruhtunun harap taşları o toprağa Türk ruhunu bir şarkı bestesi halinde sindirmiş. İstanbul toprağının böyle her köşesinde Türk ruhunun bir safhası vardır. Hisarlarda Türkün kuvveti. Küçüksuda ve Göksuda neşesi. Kâğıthane'de zevk ve ne'esi. Eyüpte mâneviyetin surlarda attığı hava gibi teneffüs edilir. O kadar berizdir.

Bu gezintilerimdeki tecrübeden sonra toprağı sevdim. O derece sevdim ki İstanbul'un her köşesini keşfetmeğe ömrüm kifayeti etmiyecek diye korkuyorum. Şimdiye kadar vatan mefhumu kafamızda siyasi bir fikirdi. O fikirden çıkan eser'ler meydana'dır. Abdülhak Hâmid vatan mefhumunu mevzu olarak intihap etmiş ve o mevzuda Endülüse İrana Hindistana dair eser'ler yazıyordu. Vatan fikrin' neşrediyor fakat Türk toprağını görmüyordu. Türk toprağı eski edebiyatta yoktur. Yeni edebiyatta ise o kadar soluk bir haldedir ki bahse değmez. Hiçbir Türk şair Eyübü (Andre De Regnier) nin senelerinde gördüğümüz gibi terennüm edemedi. Frenklerin müphem bir his'e anladıkları güzelliğimizle bir anlamağa bile meyletmedik. Kadim şairimiz mazmun etrafında döner tabiatı bakamazdı. Yeni şiirimizin Namık Kema' — Abdülhak Hâmid merhalesinde mazmunların yerine fikirler geçti. İkinci merha'ede Tevfik Fikret ve Halit Ziya Beyler yerli rengine ehemmiyet verdiler. Lâkin Büyükkaday Taksim Tepebaşı ve Fenerbahçe'lerini Boğaziçlinin yeni manzaralarını sevdi'ler. Son neslin muharrir'leri daha ziyade maha'le içlerine sokuldu'lar. Yazılarında daha fazla yerli zevki gözettiler. Ya'nız rehberleri maddi zevkti. Onlar mahalli hayattan iğreniyorlardı. Biz de iğrendirdi'ler.

Yavaş yavaş edebiyata sanata mânevi bir mahiyet veriyordu. Bu aksülâmel kadar hayırlı bir

Necmi Rıza'nın gözlüyle

YAHYA KEMAL

Uyans : 2/2/1939

hareket tasavvur edilemez. Bir gün Halide Edib'in (Şebîn'n Kara Hüseyin) unvanlı bir hikâyesini okuyordum. Bu hikâyedeki hayatı en değerli hikâyenün slerimiz tasvir etse'rdi. Bizi güldürürlerdi. Halide Edib bilâkis onu bize sevdireyor. Çünkü yerli rengine bir Rus hikâyenüvisinin gözleriyle bakmış. Nefer Kara Hüseyinin hasretli ve genç karısı (Şebîn) i tanıd'ktan sonra nice hikâyerimizdeki kadın'ar bana birer kuk'a gibi göründüler.

Bunun gibi birkaç başlangıç da gösteriyor ki yavaş yavaş edebiyatın mânevi taraflarına döneceğiz.

Bu meyle emilli ruhumuzu tahris ediyorlar. Yeni şairler yeni nasirler yeni ressam'lar hep bu meyletedirler. Hep'i de mî'i ruhu ya bugünkü neslin sağ'am insanlarında. Yahu; da eski kitap sah'elerinde aramay düşünüyorlar. Acaba bir defa gözleri önünde duran toprağa baktılar mı?

BÜTÜN CEPHELERİYLE YAHYA KEMAL

HİLMİ YÜCEBAŞ'IN HAZIRLAYIP YAYINLADIĞI «BÜTÜN CEPHELERİYLE YAHYA KEMAL» İSİMLİ KİTAP, YAHYA KEMAL'E DAİR LEHTE VE ALEYHTE YAZILMIŞ YAZILARI, FİKİRLERİ, TENKİTLERİ, HÂTİRALARI, ŞİİRLERİ, FIKRALARI VE KARİKATÜRLERİ İHTİVA ETMEKTEDİR. TANINMIŞ SAN'ATÇILARIN DÜŞÜNCE, HÂTİRA VE TENKİTLERİNİ BİR ARAYA TOPLAYAN BU DEĞERLİ KİTABI OKURLARIMIZA TAVSİYE EDERİZ :

Açık Deniz

Balkan şehirlerinde geçerken çocukluğum,
Her lûhza bir alev gibi hasretti duyduğum.

Kalbimde vardı Bayron'u bedbaht eden melâl;
Gezdim o yagda dağıları, hilyâm içinde, lâl.

Aldım Rakofça kırlarının hîr havlâsını,
Duydum alcıncı cedlerimin ihtirâsını.

Her yaz şimâle doğru asırlarca bir koşu,
Bağrında bir akis gibi kalmış, uğultulu.

Mağlûpkten ordu, yash dururken bütün vatan,
Etiyâna girdi her gece bir fâtihâne zan.

Hicretlerin baldıyyesi hicranlı duygular,
Mahzûn hududların ötesinden akan sular,

Gönlümde hep o zanla beraber çağıldadı,
Bildim, nedir ufuktaki sonsuzluğun tadı;

Bir gün dedim ki: elstemem artık ne yer, ne yâr!
Çıktım sürekli gurbete, gezdim diyâr diyâr.

Gittim o son diyâra ki serhaddidir yerin;
Hâlâ dilimdedir tuzu engin denizlerin.

Garbın ucunda, son koydan, en gürtülü,
Bir med zamanı, gök yüzü kurşunda örtülü,

Gördüm deniz dedikleri bin başlı ejderi;
Gördüm... güzel vücudunu zînrütleyen deri,

Ani bir ürperişle kımıldandı anbean,
Baktım ve anladım ki: o ejderdi canlanan,

Sonsuz ufuktan, o ne coşkun geliştî o!
Bîrden nasıl toparlanarak idkremişti o!

Yelken, vapur, ne varsa, kaçışmış limanlara,
Yalnız onunda, koskoca meydan ve manzara,

Yalnız o kalmış ortada, âsl ve bağı hun,
Bîl mağra ağrı açmış, ulurken uzun uzun,

Sezdim bir âşına gibi, heybetli hüznünü,
Ruhuna karşı karşıya kaldım o med günü;

Şekvâm dinledim, ezeli muztarib deniz;
Duydum ki, rûhumuzla bu gurbette sendensiz,

Durduramaz, anladım bunu hiç bir güzel koyı,
Bir bitmiyen susuzluğa benzer bu âgıy.

YAHYA KEMAL

Moda'da Mayıs

Şafaktan önce uyandım, bahâr odamdaydı.
Mayıs, çiçekleri etrafı öyle bir yaydı.
Ki varlığım bîtyülenmişti en derin has'la.
Cihanda lezzet alınmaz bu duygudan fazla.
Seven kadını seven erkeğin visâli gibi,
Bütün saâdet olan mevâmin bu hâlî gibi.
Sürekli sevgiyi duyduka anne topraktan,
İçimde korku nedir kalmıyor yok olmaktadır.
Hayâtı râyîha sihriyle sindiren toprak,
Bugün ne semtine baksam, çiçek, çimen, yaprak!
İçinde râhata varmış yatan aziz ölümler,
Demek ki böyle bahâr örtüsüyle örtülüler!

26 Mayıs 1933, Moda Çayırı.

Yahya Kemal

YAHYA KEMAL'IN EL YAZISIYLA ŞİİRİ

Rindlerin Akşamı

ارندرين آقشامی

دو نوبت آقشامی افقده بزم . وقت چو بزم
بر صورت فصله ای محرم . ناصیل کرسنک
جهان بر دها کمال خال ایدینه تعلیم
آدومنه استیز اویله بر تفتنه
بشمه قاتارون بدقتده سیم ساه آمیز
و آرقم سنده کونیه دوغمان بو نوبت قاتنه
تجربه باشده بیه بی سکر تو کونیه
تدوم قاتنه بو نوبت باغچه کونیه
ما نوبه آقشامه غزل اول . باعنه آقشامه نوبت
یا لاله آقشامه شو کونیه باغچه کونیه

Yahya Kemal Beyatlı

RINDLERİN AKŞAMI

Dönülmez akşamın ufkundayız. Vakit çok geç;
Bu son fasıldır ey ömrüm, nasıl geçersen geç!
Cihâna bir daha gelmek hayâl edile bile,
Avunmak istemeyiz öyle bir teselliyle.
Geniş kanatları boşlukta sınırsız açılan
Ve arkasında güneş doğmayan büyük kapdan,
Geçince başlayacak bitmiyen sükûnlu gece,
Guruba karşı bu son bahçelerde, keyfince,
Ya sevk içinde harab ol, ya aşk içinde gönül!
Ya ilâle açmalıdır göğsümüzde yahut gül.

YAHYA KEMAL BEYATLI

Geçis

Mâzi köyünde, hâzîralar gölgesinde hal!
Yaklaştığın tâbiâtî günlerce seyre dal!

Dağlar başında zevkini aldımdı varlığım,
Bulsun bu zirvelerde huzur ihtiyarlığım.

Akşam, çoban sadâları artar, güneş söner;
Gür çingiraklarıyla davar yayıldan döner;

Havlar zaman zaman gece ufkunda bir köpek,
Gönlün hüznünlendir bunu duyduka tükerek.

İnsan bilir cihanda nedir ömrünün sonu;
Ömründe bir dakikacık etmez hayâl onu.

Hiç şaşmayan saat gibi işler durur kader,
Bir gün saat çalar... Çok uzaktan gelir haber...

Artık güneş görünmez olur, gök bulutludur,
Râhatça dal, ölüm sonu gelmez bir uykudur.

«70»inci Doğum Yılı ve YAHYA KEMAL

YAHYA KEMAL'ın, çok az sanâtkârda görülen bir şansı var; o da: eskimek bilmeyen bir şöhrete sahip o masadır. Bir şair için meşhur olmak kolaydır; fakat onu muhafaza etmek güçtür. Çünkü bînde ve gerekse Avrupa'da bir çok şairler şöhretlerine per kâşla bağlar ve odlarını, alışmış zevkin dâima çıkmak suretiyle yaymaya çabırlar. Bu gibiler, kaderlerini, yadigarına ve tepki nevinden estetik dâğı alâkalara bağlarlar. Gayretlerini, güzel ve gerçek olma aramaktan ziyade, dikkatli çekmek gayesi uğrunda harcarlar, şüphesiz bu tarz şöhrete ermek, bu san'atı yaratmak kadar güç bir iş değildir. Bunu elde etmek için iyi bir ağız ve rekâm maharetine sahip olmak yeter. Şöhretlerini, kendi san'at kabiliyetleri nin dışında arayanlar hama, güzel kadınlar arasında sortla dolup çirkin bir ihtiyâna ilgi toplamadaki gülünçlüğü hatırlatıyor. Böyle bir kadın, ilk anda alâkalarının mührünü olur, ama bu alâka'nın güzelliği ihtiva ettiği söylenemez.

Çoğu zaman, san'at sahasında bu tara şöhret rekâmlıncılığı yapıldığı görüyoruz. Uzun zaman sevdiklerim aı yandılar . bir takım şairler olmuştur. Çağlarında be-rer otorite olan bir çok san'at-kârlar tanıyoruz ki, şöhretleri, emirleriyle beraber ihtiyarlanış ve unutulmuştur. Bu unutulma-nın sebebi, san'atların, san'at dâğı değerlerle kendisine isim yap-maya çabırlar.

Dün Abdülhak Hâmid, bir şöhret saltanatının dairende otur-yordu. Bugünkü nesiller onun şöhretindeki mânanı anlamakta bir hayli güçlük çekmektedirler. Çünkü, onun şöhretini yayan un-surlar, san'atın kabuğuna alt bir takım yenililerdirdi. O, şîre getir-diği fikir ve şekil umurlarıyla eski sevkte bir sürme yapmıştı. Fakat yaptığı şey, eskiden naza-rın yeni, şîre nazaran eski idi.

Şair için en sağlam yol, bizzat kendi mîsarlarında, Nesillere girin içinde asilenmiyen san'atkar, geleceğe ancak şöhretin'soluk efsanesini ulaştırabilir. Bir çok şairler kendi şöhretleri yüzünden unutulmuştur. Bir şairi, şîrinin dışında ayakta tutacak hiç bir kuvvet mevcut değildir.

Abdülhak Hâmid'un unutulmaması veyahut mânen açık olarak kav-ranmıyan kuru bir şöhret ikâdeti haline gelmişse bu, manumeteri-nin unutulmasından ileri gelmiş-tir.

Ahmet Hâşim iyi bir şairdi. Fakat şöhretinde, «Piyale ma-kaddimes» nâ ve bir edebî mek-tebe mensup oluşunun büyük ro-lü vardı. O, istidâdını şîre göre değil, bu sembolizmin nazariyele-rine göre âyartmasını yapıyor ve memleketimizde bu nazariyenin mânuessili olmak istiyordu. Fakat sembolizmin san'at hakkındaki idâdaları tîlas edince, Hâşim de ilâne plâna düşü. Bugün onun günümüzde kadar gelen mîsarları, bu idâdaların dışında, kendi şîr-giyle yaymaya çabırlar.

Bütün bu şekimelerde dikkat edilecek bir nokta var. Tâzî-matfanberî bir çok şöhretlerin gerçek şîre hesabına şîre verildiği ni ve unutulduğunu görüyoruz. Abdülhak Hâmid'in dâha sonraki nesiller tarafından hücumu uğra-ması, yenilik hesabına o'maktan ziyade şîre hesabına olmuştur. Bununla beraber onun unutulma-ma hileumlar değil, bizzat ken-disi hatırlanmıştır. Zaten hücum bir hayatiyetle dolâlet eder. Hü-cum edilmemesiyle dâha da çabuk unutulurdu.

San'atta katıksız şöhret, ken-disini ağır ağır, sîndire sîndire kabul ettirir. Temel gerçek şîre dayanan böyle bir şöhret, zaman-ça geçilince, aşımak şöyle durun, kurvetlenir.

Yahya Kemal'in her gün biras dâha şöhretinin artması, her ne-silde hâkimiyetini tasdiemesi, şîr dâğı idâdılara tenessül etmeyişin-dendir. Onun şîrleri ortaya çıktı-ğı zaman hiç bir yadigarıma ve tepki uyandırmadı. Ona, eskile-ri kuşulandıran, san'at dâğı idâ-dılar mevcut değildir. Şîrlerinde bir mektebin görüşünü, bir dü-ğünce sistemin'i propagandasını yapıyordu. Bundan dolayı, Yah-ya Kemal sevmedik bir çok ne-siller itirak etmişler; fakat onu anlamakta birbirlerinden ayrı-lmışlardır.

Yahya Kemal'in bir şîre neslin safinda yer almadığına bilmem dikkat ettiliz mi? İste onun şöh-retinin sürri, bu davranıştıdır. Her nesil ona kendi safinda göl-müştür. Zira, Yahya Kemal, nesil kavgasının yerine, şîriyet kav-gasının getirmişti. Eski ve yeni nesiller arasındaki ihtilâf tohu-munu bun şîrleri attığı halde,

Cahit Tanyol'un bir dergide yayımlanmış
"Yetmişinci Doğum Yılı ve Yahya Kemal" başlıklı yazısı.
Alper Çeker Koleksiyonu

«Bir şair için meşhur olmak kolaydır. fakat onu muhafaza etmek güçtür.»

mas, yenilik hesabına o'maktan ziyade şîre hesabına olmuştur. Bununla beraber onun unutulma-ma hileumlar değil, bizzat ken-disi hatırlanmıştır. Zaten hücum bir hayatiyetle dolâlet eder. Hü-cum edilmemesiyle dâha da çabuk unutulurdu.

San'atta katıksız şöhret, ken-disini ağır ağır, sîndire sîndire kabul ettirir. Temel gerçek şîre dayanan böyle bir şöhret, zaman-ça geçilince, aşımak şöyle durun, kurvetlenir.

Yahya Kemal'in her gün biras dâha şöhretinin artması, her ne-silde hâkimiyetini tasdiemesi, şîr dâğı idâdılara tenessül etmeyişin-dendir. Onun şîrleri ortaya çıktı-ğı zaman hiç bir yadigarıma ve tepki uyandırmadı. Ona, eskile-ri kuşulandıran, san'at dâğı idâ-dılar mevcut değildir. Şîrlerinde bir mektebin görüşünü, bir dü-ğünce sistemin'i propagandasını yapıyordu. Bundan dolayı, Yah-ya Kemal sevmedik bir çok ne-siller itirak etmişler; fakat onu anlamakta birbirlerinden ayrı-lmışlardır.

Yahya Kemal'in bir şîre neslin safinda yer almadığına bilmem dikkat ettiliz mi? İste onun şöh-retinin sürri, bu davranıştıdır. Her nesil ona kendi safinda göl-müştür. Zira, Yahya Kemal, nesil kavgasının yerine, şîriyet kav-gasının getirmişti. Eski ve yeni nesiller arasındaki ihtilâf tohu-munu bun şîrleri attığı halde,

ra, san'at dâğı fikirlerin birbiriyle çatışmasından doğardı. Yahya Kemal bu kavgayı şîrin içne soktu. Böylece, yag kavgasının yerini bay kavgası aldı.

Gerçi bugüne de bay kavgasını, yag kavgası haline getiriciler Yahya Kemal'e omus sükmekte-dirler. Kimisi onun arpalı kökte oturduğuna, kimisi bilmem «a-man» in hangi buuduna önem vermediğini, şîri sürmektedir. Fakat bunların hepsi, san'at dâğı bir takım boyat idâdılaridir.

Yahya Kemal, hiçbir nesli in-kâr etmiş değildir. Onun inkârı, nevisatlık ve anlayışsızlığa kar-sıdır. O, hiçbir şairi, şîlin konuya yazmadı d'ye suçlandırmayı dü-ğünmemiştir. Bundan dolayı, o, guruba olmiyan bir şöhret zirve-sinde oturmaktadır. San'atı, nesil ve konu kavgası değil de, bir kavrayış kavgası olarak düğünme-ler onun ölmes şöhretinin sürri kavramakta güçlük çekmezler.

Tanrıdan bu ölümüş şöhretin, dâha uzun yıllar ömrüne de bere-ket katmasını dilerim.

SİSTE SÖYLENİŞ

Bîrden kapandı bîrbiri ardına perdeler...
Kandilli, Göksu, Kanhan, İstinye perdeler!
Soni şimrüt ortasında, muzafter, alup gidem
Fîrtuze nehrî nerde? Bugün eskidir, nerde?
Donatmek olmasın sana dünyada bir yer!
Eyüld sonunda büyüldü İsviçre güller!
Bir devri lânetiyle boğun palıta «İsve İ,
Violada ve ruh elemelerinin en zehîr'i!
Hilyama bir oza gibi aksettî bir dâha!
— Örtün! Mîsbodan uyul Ey şehr! — O beddua,
Hayır bu bâl uzun süremes sen yakından,
Hâlâ dağılmıyan bu sîlin arkasından,
Şeyrîl, beyaz karanlık içinden, parlı parlı,
Berraklığında bîlme nedir hafta, ay ve yıl.
Hâşim, ferahlığın bîlme olum koya yazın.
İlâ bir zaman kader bîst senden ayrılmaz.

YAHYA KEMAL BEYATLI

SERMET SAMİ
UYSAL

Şiire Adanmış
Bir Yaşam:

YAHYA
KEMAL
BEYATLI

YAL'I SEVENLER

Sermet Sami Uysal,
Şiire Adanmış Bir Yaşam: Yahya Kemal Beyatlı kitabının kapağı.
Beyazıt Devlet Kütüphanesi Arşivi

Bebek

Rumelihisarı ile Arnavutköy arasında güzel bir Boğaziçi köyü. Kuzey kısmına Büyük Bebek, güney kısmına Küçük Bebek denir. Doğu Roma devrinde küçük bir balıkçı köyü olduğu tahmin edilen Bebek'in Chale ve Chiai şekillerinde kaydedilen eski ismi iskele anlamına gelmektedir. Bebek'in adını Fatih'in buraya asayışı sağlama için gönderdiği Bölükbaşı'ndan aldığı sanılıyor. Yahya Kemal, özellikle Lale Devri'nde gözde yerleşim yerlerinden biri haline gelen Bebek'i çok seviyordu. 1920 yılında Hamide adında bir hanımın sırttaki köşkünde pansiyoner olarak kalmış ve Ses şiirini burada yazmıştı. Aynı yıl yine Bebek'te "Semih'in kulüp olan köşkünde" bir oda kiraladığını biliyoruz.

Halis Erginer'in anlattığına göre, Küçük Bebek'te Bayram adında biri tarafından işletilen Bebek Bahçesi ve Gazinosu, Yahya Kemal'in Boğaz'da, Emirgan Çınaraltı Kahvesi'nden sonra en sevdiği, yaz günleri bazen sabahın erken saatlerinde gelip bütün gününü geçirdiği bir mekândı. Erginer, bir yaz Yahya Kemal'le yirmi gün üst üste burada buluşmuş ve birlikte *Nedim Divanı*'nı ve İbnülemin'in *Son Asır Türk Şairleri*'nden bazı bölümleri okumuşlardı. Yahya Kemal, muhtemelen Bebek Gazinosu'nda yazarak Erginer'e ithaf ettiği kıtada Bebek Sahil Sarayı'ndan söz eder:

“Gah akarken hüznü eyyam-ı hazanın Göksu ‘dan
Tek teselli mutribin elhan-ı nayından gelür
Gah aks-endaz olur ayine-i hatırdâ şevk
Bir sadadır kim Bebek sahil-sarayından gelür.”

Bebek Gazeli

*Ne kaldı rûha tesellî şarâbtan başka
Boğaz'da üç gecelik mâh-tâbtan başka*

*Cihânda olmadı bir hisse-î verâsetimiz
Bebek Koyu'nda temâşâ-yı âbtan başka
Beş, on gazelle şu kalb-î harâbtan başka*

*Sükûn-ı lâyetenâhîye varmamız yeğdir
Nedir hayât uzayan ıztırâbtan başka*

*Felekten istemeyiz yeryüzünde varsa huzur
Kemâl semt-i hamûşânda hâbtan başka*

Yahya Kemal'in
Sermet Sami'ye verdiği
fotoğraflarından biri.
Alper Çeker Koleksiyonu

Emirgan

Boğaziçi'nin Rumeli yakasında, Baltalimanı'yla İstinye arasındaki semt. 16. yüzyıl başlarında Nişancı Feridun Bey'e bağışlanarak yerleşime açılan semt, adını Emirgüneoğlu Tahmasb Kulu Han'dan almaktadır. IV. Murad, 1635 yılında, Revan kalesini kendisine çarpışmadan teslim eden Emirgüneoğlu'nu İstanbul'a getirmiş ve Yusuf adını vererek Feridun Bey bahçesini ona bağışlamıştı. Bir süre Emirgüne Bahçesi diye anılan semtin adı zamanla Emirgan şeklinde Türkçeleşmiştir. Yusuf Paşa, yani Emirgüneoğlu idam edildikten sonra birkaç defa el değiştiren ve 18. yüzyıl sonlarında yeniden miri arazi haline getirilen Emirgan'da, I. Abdülhamid'in bir imarete vakfettiği bahçe dışındaki arazi parsellenerek halka satılmıştır.

Yurt dışında, bir gün hüznü bir anında Emirgan'ı, çınar yapraklarının poyrazla söyleşmesini, Çınaraltı kahvesini, mermerle kaplı çeşmeyi ve bu çeşmeyi bezeyen nefis Yesari hattını hatırlayarak mutlu olan şair, "Hüzün ve Hatıra" adlı şiirinde duygularını şöyle dile getirmiştir: Gurbette duyduğum sonu gelmez hüznüleri, yaprakların döküldüğü hicranlı günleri, andım birer birer, acıdım kendi hâlime. Tenha Emirgan'ın Çınaraltı'nda kahvesi, poyrazla söyleşir gibi yaprakların sesi. Hem başka hem de hayli yakın karşı mabede, mermerle kaplı çeşmede, mevzun kitabede, baktım Yesari hatlarının bir nefisine, daldım coşup giden denizin musikisine.

Başka bir gün de Madrid'de, gürültülü bir kahvede aynı güzellikleri özlemişti: Durdum, hazin hazin, acıdım kendi hâlime aksetti bir dakika uzaktan hayalime, sakın Emirgan'ın Çınaraltı kahvesi, poyraz serinliğindeki yaprakların sesi. Bazan gönül dalar suların musikisine bazen Yesari hatlarının en nefisine. Madrid'de Kahvehane İstanbul'u tıpkı Yahya Kemal gibi gezip onun gözüyle bakarak yazılar yazan Ruşen Eşref de, bir Emirgan ziyaretinin ardından yazdığı "Çınaraltı Kahvesi" başlıklı yazısında, bu kahveden ve çeşmeden şöyle söz eder:

"Onun güzelliği üç sade şeyin birbirine uygunluğundan geliyor: Çınar, mermer, deniz (...) Dört beş çınar, deniz kıyısında yokuşumsu bir meydanı kaplamış. Her birinin bir ağaç iriliğindeki dalları, mermer direkli beyaz bir camî minaresinin üst hizasına kadar sarmaş dolaş çıkıyor. Uçuk mavi havanın içindeki iri yeşil dem eti, bir buçuk asırlık bir çeşmenin geniş revakını barındırıyor. Bir eski çağ mabedindeki sütunlardan daha kalın bu çınar, altı yedi ay dinmeyen gölgesindeki bu Türk rokokosu çeşme, bir su mihrabı zarıflığında... Onun dört yanındaki yeşil zeminli kitabeler, Yesari'nin altın talikleri, biraz uzaktan bakılınca, güneş kırıntıları sanılıyor."

İstinye

İstinye, İstanbul Boğazı’nın Rumeli kıyısında, Emirgan’la Yeniköy arasındaki körfezin etrafını kuşatan bir semttir. İlk Çağ’da Karadeniz’e açılan ve oradan gelen gemilerin barındığı İstinye körfezi, Orta Çağ’da Doğu Roma imparatorlarının sarayları, Fetih’ten sonra da Osmanlı ileri gelenlerinin yalılarıyla bezendi. Divan şiirinin de büyük isimlerinden olan Şeyhülislam Yahya’nın yalısı bu semtteydi. Yahya Kemal, çok sevdiği ve yakın dostlarından Fuad Şemsi İnan’ın yalısı burada olduğu için sık sık uğradığı İstinye’yi “İstinye” adlı şiirinde anlatmıştır. *‘Kendi Gök Kubbemiz’*in birinci bölümünde yer alan bu şiir, ilk defa *Resimli Hayat* (9 Ocak 1953) dergisinde yayımlandı. Münir Nureddin Selçuk ve Alâeddin Yavaş-ça tarafından yapılmış Nihavent ve Segâh makamlarında besteleri vardır. Yahya Kemal, İstinye’nin adını “Siste Söyleniş” adlı şiirinde de şöyle anmıştır:

Birden kapandı birbiri ardınca perdeler...

Kandilli, Göksu, Kanlıca, İstinye neredeler?

Som zümrüt ortasında, muzaffer, akıp giden

Firuze nehri nerde? Bugün saklıdır, neden?

Benzetmek olmasın sana dünyâda bir yeri;

Eylül sonunda böyledir İsviçre gölleri.

Bir devri lânetiyle boğan şairin Sis’i.

Vicdan ve rûh elemlerinin en zehirlisi.

Hulyâma bir eza gibi aksetti bir daha;

-Örtün! Müebbeden uyu! Ey şehir!- O beddua...

Hayır bu hâl uzun süremez, sen yakındasın;

Hâlâ dağılmayan bu sisin arkasındasın.

Sıyrıl, beyaz karanlık içinden, parıl parıl

Berraklığında bilme nedir hafta, ay ve yıl.

Hüznün, ferahlığın bizim olsun kışın, yazın,

Hiç bir zaman kader bizi senden ayırmasın.

Yahya Kemal'in dostu ve şiirlerinin unutulmaz bestecisi Münir Nurettin Selçuk'un 35. sanat yılı için hazırlanmış kitap (Ağustos 1951).
Alper Çeker Koleksiyonu

Münir Nurettin Selçuk'un
"Bay Nevzat'a Kahire hatırası" olarak imzaladığı fotoğrafı (1945).
Alper Çeker Koleksiyonu

Yahya Kemal'in aşağıdaki yazısı 14 Şubat 1921 tarihinde «İleri» gazetesinde yayımlanmıştı...

«Bana yerlee vardır ki ruh esere derler, Topkapı Sarayında bir gün geçiren insan bu sözün kuvvetini derinden derine duyar. Son iki buçuk senenin İstanbullı günlerinden birkaçını Topkapı Sarayının odalarında, sofalarında, bahçelerinde geçirdim. Her ziyaretimde de ruhum bu saraydan, soğuk bir demir kışın bir ateşten nasıl çıkarır sa diye çıktı.

Padişah, devir devir ta Abdülmecid'e kadar taraf taraf, köşe köşe bütün Osmanlı tarihi belli.

«Saray» kelimesinde bile de, frenkte de bir kadın rayihası vardır. Daha ilk ziyaretimde sezdim ki Topkapı Sarayı erkek değil diğ dir. Biriinden ötekine geçilen bu yülerce oda bir vücut ve ten cenneti imiş; Mermer vücut-

TOPKAPI SARAYINDA Bir G ün

Yazan : YAHYA KEMAL

Topkapı Sarayı kâtiplerinden, Darülfünun memuru genç arkadaşım Lâtfi Bey orada mülli hâtirolarımıza dindarane bir vazifeye nâibebandır; orada bir odası var, eski gariblerin divanlarıyla vâic anıvıların kitapları arasında eski günlerini yaşıyor. Orada gömüğe neşeli yahut hüsnülîl saatlerin zevkini tattıktan sonra, Dâimî Selim'in ruhuna hürmetten ney üflemeye öğrenmiş, şimdi hayalîlere hizmet eden kademenin a-yak seslerinden başka, hiç bir ses işitilmeyen bu Sıra ve metruk sarayda, yalnız arada arada bir Türk gençinin neyi işitiyor; bu sarayın esrarına onun iradiyle sükûl etmiş. Eski sarayın muşeyyen bir devirde, muşeyyen bir bânî için, muşeyyen bir mimar kurmuş. Yalnız bir devri ihlas eden yekpare bir kitledirler. Topkapı Sarayı yekpare değil, hattâ bir binâna bile değil. Devir devir, parça parça, eklenen eklenen vücut bulmuş. Bir odadan bir odaya geçerken bir ah'dı saltanatın öteki ah'dı saltanatın geçiyor. Her padişahın bir odası var. Her biri bir Padişahın enah bir tasvirini gibi. O kadar ki hâkidî bir tasvir böyle bir resim kudretini gösteremez. Çhangir Selim'i Evvelî odası o kadar küçük ve sade ki, onun seferlerinin birinde konduğu fakirane bir hal odasını andırıyor. Zannediyordunuz ki öğrenmiş atı yanbasındaki kespde beklenmektedir, büyük Padişah kısa bir istirahat sonra hemen çıkıp gidercek. Üçüncü Murad'ın ki at oynatılacak kadar geniş ve camiler gibi kubbe'li, karahükû, birer köşke de iki yatağı var. Belli ki bu harem Padişahı bütün saltanatın kollarının koyununda geçirmiş. Dördüncü Mehmed'in ki kuytu ve hürmet hissi veriyor. Üçüncü Selim'in Halice nazır bir boydan bir boyu giden üçü; dışlarında aynı, kadife, canife ve baharların mürekkep hatıralı bir havâ var. Ve her bir oda böyle Fatih'in fetih müteakkip Bizans sarayına yerleşmeye temessül etmediği için o zaman ürrâ olan bu Saraybunumda bulunduğ ilik Bina, enah ve hâzine odasında bağlayarak Padişah

lu, sarı saçlı, mavî gözlü İslâm kiz-ları, kömür gözlü Rum kızları, elâ gözlü Lâtın kızları, ses benizli Çerkes kızları...

Bu saray devletten ziyade saltanat. Türkten ziyade Osmanlı. As-yadan ziyade sarıktır; Türkün at sırtından inip harema kapandığı gündün başlamış bir serencamı var.

Çünkü Türkün hâkidî sarayı «Otâğ»dır. Osmanlı Türk Padişahları önce seyyarlıklar. Çocuk-luklarından ölümlerine kadar at sırtından önce vakit bulamıyor-lardı. İstanbul Fatih İstanbulda arada, arada yol üstü uğrayabili-yor, seyyah gibi birkaç gün ge-ci-rebiliyordu. Bütün Emirîni Sefer-lerde yürüttükten sonra fetihü'l-ahrin içinde olum ölmek. Geb-ze'de Sultan Çayırında, çadır al-tında ölü. Oğlu Beyazıt, torunu Selim, onun oğlu Süleyman da yollarda öldüler. Süleyman'ın ce-nazesi Zîğetvar'dan İstanbulda ge-tirildiği gün ilk defa olarak Os-manlı Padişahı saraya girdi; ağır rayihalı ağır bir rüyayı andıran bir vücut ve ten cennetine daldı. O rüyadan uyanıp o cennetten çık-mağa cıbalayenler odasına bile sendelediler. Üçüncü Mehmed'i Eğri muharebe meydanında, an-cak eski ruhlu bir hoca at sırtın-da tutabiliyordu. Genç Osman'la Dördüncü Murad o cennette o rü-yadan uyanıp dışarıya uğrayan iki nedrettir.

Lâkin hakikatte Türk fatihle-rinin oğulları sarayın büyüğüne tutulmuş diwana çıkmıyor-lardı. Son asrda Türk Padişahı bu sa-raydan çıktı, lâkin Boğazisine git-mek için? O çıkış da sayt'ıya gi-der gibi o kadar hürmetlece. o kadar çabuk olmuş ki saray döş-e-meze, ceyanus tamakır kalınış elindi yalnız köpde burada gö-re-nin düdüklü perdeler, pamukların çıkma mînâderler, derme çatma levhalar duruyor. Maam'fih bu vücutluğun intizamdan fazla bir güzellik, bir hüsnü var. Allah ve-zinin ürrâ olan bu Saraybunum-da bulunduğ ilik Bina, enah ve hâzi-ne odasında bağlayarak Padişah

Yahya Kemal'in, geçmişte duyduğu âlemleri gösteren de ve anımsı olarak ön plândadır.

kârların elleri bu harem iç'ne gir-mese. Eski türbelerimizde İslâ edilen bu teceddüd bu hareme de girerse, burarlarda sakın olan ha-yâletler çekilecek. Çünkü onlar kendi küfleri, kendi yuruk parç-ları, kendi döküntüleriyle boş-olmak yaşıyabiliyorlar. Bir oda-dan bir odaya geçerek konuşa ko-nuşa geçerken, rehberim Lâtfi Bey dedi ki: «Hemen her gün bir İslâ saatini bu harem odalarında geçiriyorum. Lâkin yalnız halıma-yorum, yememe Enderun Ağala-rından birisi ahyerum, çünkü evham sarıyor»

Haremden çıktıktan sonra İslâ babıy'ı de geçerek Revan köşkü-ne girdik. Bu köşk tam mâna-niye bir Müslüman Türk sarayını andırıyor. Güneş lâkin eskiliği hiç mahsus değil.

Harem ruhundan âri. Meclisleri de muharebeleri gibi erkekçe geç-miş olan Dördüncü Murad'ın tam bir timaali.

Revan köşkinde geçerken kula-ğımıza derinden bir Kur'an sesi gel-di. Birdenbire İslâm mimarisini tam mânasıyla gördüm. Çünkü İslâm mimarisinin içine, bir ruh gi-bi, muhakkak rahle bağında bir Kur'an sesi lâzım. O ses olmadı-ğınan bu mimari kuru bir sekil görünüyor. Bu fikri rehberim Lâtfi Bey'e söyledim ve bu Kur'an sesinin zerden geldiğini sordum. «Hirka-i Saadet Dairesinden» de-di. Yavaş yavaş sesin geldiği pen-cereye yaklaştık. Baktım, yeşil, yemyeşil, ruhanî yeşil bir daire pencereye arkızamı çevirmiş. Bir hafız, öteki ilme dalmış bir ru-hun iclahatıyla okuyor; diğer bir hafız da göderini yummak, bir köpde tesbihini çekerek bekliyor.

Rehberim Lâtfi Bey'e sordum: «Hirka-i Saadette ne mameklar bu hatim indirdi?» Lâtfi Bey gül-ümseyerek kulağıma dedi ki: «Her gün, her saat! Dörtüyle se-nedenberi, gece, gündüz, hâk fasula! Hayretten güderim ku-

maşmıs dinliyordum. Lâtfi Bey biraz malumat verdi:

«Sultan Selim Mâfettin alâmeti olan Hirka-i Şerif, Sanaat-ı Şe-rif ve diğer emanet-i müşarekeyi Mâridan İstanbul, hatimler in-dirterek, getirilmiş. İstanbulda var-dığı gece sarayda yühsak bir mevkiye yerleştirmek için, mimar boas, ustalar akl tevdi oluncak makamı harıl harıl inşa ederler-ken, sefer yorgunluğuna bakmak-sızın sabaha kadar ayakta beke-tilmiş. O gece, gececi gündüzâk Kur'an okunması için bir vazife tertip ederek —karkineci bizzat kendî olmak üzere— kırk hafız tayin etmiş. İşte o gündün bu âna kadar bu dairede bir saalye te-vakkuf etmişlele Kur'an okun-muyor! Bu hafızlar el'an kırk köş-ke, dalmâ köşke, nöbetleşe va-zifelerini ita ederler. Bugün de bu İslâ hafızın nöbeti» dedi.

Bu gece, bu saat ben burada bu satırları yazarken Hirka-i Saadet Dairesinde Kur'an okunuyor! Tam dörtüyle senedenberi de böyle fa-sılams okunmuş! O gündenden beri bu düşünce bir saat rakkas gibi ha-fızında sallanıyor.

O gündenden beri İstanbulda, dört asırdır durmamış bir Kur'an sesi olduğunu bilmedim. Nice Türk-ler, hattâ nice İstanbullular da hâ-lâ bilmezler. Bu sarayın içinde dört yüz senedenberi olmuş intilâkiler, hal'ler, intaller bu Kur'an sesini bir an susturamamış.

Bu hâdiseyi idrak ettikten son-ra İstanbuldan üçte çıkarmıyo-ruz? Bu güphayı hâdiseler gibi ol-dum.

Rumeli Hisarı

Fatih Sultan Mehmed'in Fetih'ten bir yıl kadar önce (1452), Boğaz'dan geçişleri kontrol altında tutmak amacıyla Boğaziçi'nin Rumeli yakasına yaptırdığı hisar. Çeşitli kaynaklarda Yeni Hisar, Yenice Hisar, Boğazkesen Hisarı gibi adlarla da anılan bu hisar, bizzat Fatih'in nezaretinde, bin kadar usta ve iki bin civarında ır-gat tarafından beş ayda yapılmıştır. Yahya Kemal "Hisar'dan Şe-hitlik'e" başlıklı yazısında, Rumelihisarı hakkındaki düşüncelerini uzun uzun anlatmıştır. Romalıların "Hermoeum Promontorium" dedikleri sarp tepede, beş ay gibi kısa bir sürede tabiatın bağ-rını yararak muhteşem surlar ve kuleler yükselten Türk azınlığın "Zorlara dağlar dayanmaz" sözünün tecellisi olarak gören Yahya Kemal, bu tepenin en büyük heyecanı, Varna Meydan Muharebesi sırasında yaşadığını söylüyor.

Yahya Kemal Beyatlı
Alper Çeker Koleksiyonu

Boğaziçi

Yahya Kemal'e göre, Boğaziçi, Türkiye Türklüğünün eseri idi. Bizans, fetihten önceki bin küsur yıllık tarihinde Boğaziçi'nin, "som zümrüt ortasında, muzaffer, akıp giden (bu) firuze nehri"nin farkına varamamış, burada bir medeniyet kuramamıştı. Fetihden sonra İstanbul Boğazı'nın iki tarafında yavaş yavaş köyler ve her köyde kendine has bir yaşama iklimi ve manzarası oluşmaya başladı. Hepsi birlikte "yekpare bir şehir" olmakla beraber, her köy başlı başına bir çerçeve, bir üslup ve farklı bir güzellikti. Mesela Kandilli, Anadoluhisarı, Kanlıca, Çubuklu birbirine komşu köyler oldukları hâlde her birinin havası, güzelliği başkaydı; birinden ötekine geçerken bir yıldızdan başka bir yıldızla geçiyormuş gibi manzara değişirdi. Bu çeşitlilik sadece Boğaziçi'nin değil, bütün İstanbul'un karakteristik vasfıydı. "Ruh bu kadar çeşitli manzara arasında sıkılmazdı; bu tenevvü sonu gelmez bir şehir manzarası vehmini verirdi."

Şiirlerinde, yok olmaya mahkûm gördüğü Boğaziçi'nin son güzelliklerini yansıtan Yahya Kemal'in bu güzellikleri kapatan sisli havalara bile tahammülü yoktu.

İstanbul şairi Yahya Kemal Beyatlı
Alper Çeker Koleksiyonu

Anadolu Hisarı

Yıldırım Bayezid tarafından 1395 yılında Boğaziçi'nin en dar yerinde yaptırılan hisar. Göksu deresinin başında yer alan bu hisar, Bizans'a Karadeniz yoluyla gelebilecek yardımları önleyebilmek için gözetlemek amacıyla yapılmıştı. Bu sebeple verilen Gözlüce ismi, zamanla "Güzelce"ye dönüşmüştür. Ankara Savaşı'ndan sonra Süleyman Çelebi bir süre burada saklanmış, Varna seferine giden Osmanlı ordusu da buradan karşıya geçmişti. Fatih tarafından Rumelihisarı yaptırılırken tamir edilen ve peçe duvarları eklenen Anadoluhisarı etrafında zamanla bir köy oluşmuştur. Eski kaynaklarda Yenikale, Akçahisar, Yenicehisar gibi isimlerle de anılan Anadoluhisarı, Yahya Kemal'in İstanbul'da en sevdiği mekanlardan biriydi. "Gezinti" (*Dergâh*, 5 Temmuz 1921) başlıklı yazısında, burada bir gün geçiren insanın Türk ruhunu derinden derine öğrenebileceğini söyler.

Kanlıca

Boğaz'ın Anadolu yakasında, Anadoluhisarı ile Çubuklu arasında-ki semt. Emirgan'ın tam karşısına düşen Kanlıca'nın antik çağdaki ismi Phrixu Limen'di. Mehtap alemleriyle de meşhur olan bu körfez, Yahya Kemal'in İstanbul'dan uzakta olduğu zamanlarda en çok özlediği yerlerden biriydi. Varşova'da, 1927 yılında yazdığı Kar Musikileri şiirinin son mısraında andığı körfez, Kanlıca Körfezi'dir: "Uykumda bütün bir gece körfezdeyim artık."

"Geçmiş Yaz" şiirindeki körfez de öyle:

Körfezdeki dalgın suya bir bak, göreceksin.

Geçmiş gecelerden biri durmakta derinde:

Mehtab, iri güller ve senin en güzel aksin...

Velhasıl o rüya duruyor yerli yerinde."

Yahya Kemal, "Eski Musiki" ve "Siste Söyleniş" adlı şiirlerinde de andığı Kanlıca'ya duyduğu büyük sevgiyi "Eylül Sonu"nda şöyle ifade etmiştir:

"Günler kıaldı.

Kanlıca'nın ihtiyarları

Bir bir hatırlamakta geçen sonbaharları.

Yalnız bu semtini sevmek için ömrümüz kısa...

Yazlar yavaşça bitmese, günler kısaltmasa...

İçtik bu nadir içkiyi yıllarca kanmadık...

Bir böyle zevke tek bir ömür yetmiyor, yazık!

Ölmek kaderde var, bize ürküntü vermiyor;

Lakin vatandan ayrılışın ıstırapı zor.

Hiç dönmemek ölüm gecesinden bu sahile,

Bitmez bir özleştirdi, ölümünden beter bile."

YAHYA KEMAL BEYATLI

Arkasından neler yazıldı?

Hayal Şehrin Hayal Şairi

TÜRK şiirinin büyük bir mimarı, Yahya Kemal'in ölümünde, biz, eserine devamını seyretnmekten mahrum bıraktık (Eserinin devamı demek istemedim, yanlış anlaşılmasın). O, e abiyatta bir destan, şiirde bir usta idi. 1912 de Balkan Harbinden bir 6000, Fransa'dan mermi lemete dönerken, beraberinde, etekleri çifte meandrostan sularla süslü, eski Yunan kar beyaz harmanlarını giymiş, kadim ve çağdaş bir takım yabancı şairler getirmişti. Onları, Olimpius'tan, Parnas'tan Konstantinliye'ye çağırması, Kafkasin başında Homeros, sonunda Jose Maria de Heredia vardı. Yirmi sesiz yağındaki genç Yahya Kemal de onlar gibi giyinmişti. Onlar gibi konuşuyor, onlar gibi duyuyordu. Ve di-yordu ki:

— Seksen sene evvel, dokuz asırdanberi dimağımıza heskin bir hubur kokusuyle bomsaltın Asyalıktan hicret eden b.a. Şark Türkleri, Bahrişefid sahilinde cümlemlis, müncel (kurtarıcı) gelmişni bekli-yoruz. Tarihle hay ve muhay (dirt ve dirtile) bir insanıyet var; Bahrişefid havzası, Hayata susayanlar, o havzanın sahiline doğru koş-uyor. Tarihin bu karnini fena bu-an insanlar Athene Palas etrafında birleşecek.»

Ve genç di-yordu ki :

«Yunan esat ri her kavmindir, Medeni insanların ebedi kitabıdır. Geçen gün ateşin bir Asya üslupları (her halde Süleyman Nasif ola-caktır!) gününün Yunani esatire kaptıran Türk esahı huzuruna get-mediyordu (ağuyordu). Zavallı, bilmiyor ki, Türk, Cermen, Çeit esat-irün gibi Yunan esatiri de boğutan başa bur-fedir.»

Bunu dedikten sonra bütün medeni milletlerin şiirde, fikirde, neyyunani olduklarını anlatmaya çalışıyor, temaga için Yunandan başlanılmasını tavsiye ediyor. «İfrah Oedipos'u sahnedeki ilâhî türkçe-misle oynayın. Cornelle kadar milliyetperver olunuz, kâfil!» diye baş-arıyor.

O devrin yetiştiklin fikir ve sanat adamları, hararetle konuşan bu genç güldüler ve çattılar. Beraberindeki kafle ile Konstantinliyyen a-dır sokaklarında guseken mahalle çocukları, bu acalıb şekilli yaban-cıları taşp tuttular. Yirmi üç yağında bir tek genç ona sokuldu. Ne söylemek istediğini ona sordu ve yağındaki di-yarların, hülyasını ettığı eskiYunan medeniyet nün çıkırdığı ilâhilerden biri olduğunu anladı. Yakup Kadri, şiirde, fikirde, hattâ ahlâkta medeniyet kaynağını esdi Yunandan arama gerektğini görmüştü.

Balkan Harbi ve Rumelinin hayli felâketi, Nev-yunanı Yahya Kemal'in beraberinde getirdiğ, bütün o harmanlı şiirlerin memleket-ten kaçıp gülmelerine sebep oldu. Hızlımız, onun örnek gösterdiği yirmi dokuz asır önceki Yunanlılarla Rumeliyi paylaşan çağdaş Yu-nanlıları birbirine karıştırmışlardı. Halkımızda Yunan hüncü büyüktü. Derind, Millet, Yanya kaleini saran herhangi bir kumandan Sok-rates'e Eflatun'un diyaloglarındaki Sokrates'i birbirinden ayıracak durumda bulunmuyordu. Bize yepyeni bir ses getirmiş olan Biblos Kadınlarıyla Sicilya Kadınları, bu mühlîş boşgunun gürlütüleri ve har-guşahıkları içinde kayboldular (1).

Hayli şairi Yahya Kemal, içinde yasıyabıleceği ve ustalığını gös-terebileceği, bir mekân arıyordu. Eksen böyle hazır bir mekân da yoktu. Onu yaratmak, yapmak, yeniden kurmak lâzımdı. Akropolisden ancak bir iki temel taş koparabilmıştı. O günlerin anlayış ve o gün-kü olayların akışı, Yunanı örnekte bir yapı kurmaya elverişli değildi. Ayasofyanın mermerlerinde yontulmuş sanat anıtlarına seyretnmekten vazgeçti. Topkapı Sarayına açılan kapıdan açık havaya çıktı ve der-hal, üç Osmanlı ilâhdezin, etrafını sarıdığı gördü: Fetih minaresi, Üçüncü Ahmed sebili ve Bala Hümayun.

Tarih, Yahya Kemal için «Vatan» dı. Vatan, Osmanlı akıncıla-rının bize alıp teslim ettiği ve ancak eski halindeki mekânda. Bu ha-reketten önceki ve hattâ sonraki hâdiseler, hattâ yağındaki devir, onun kurdugu büyük şir yapısında yer almamıştır. Eski yıla yakın onun bir devrede, eski hayatının imkânları ve şiraları her ne olursa olsun, hep bu yapının duvarlarına örmeye, sütunlarını dikmeye çalıştı. Hayal Şehrin hayli binasını kurma yolundaki emek yüzünden, hayatı bo-yunca bir ev bile ed'emedi. Hiçnen bütün ömrü, memuriyetleri de-ğında, dost misafirlüğünde ve otel odalarında geçti. Onun vatansever-liği, şiirinde; sanat namusu, mısralarındadır. Eserinin tamamına bak-tığımız zaman Yahya Kemal'in usta bir şiir mimarı olduğunu şüphâk görürüz.

Bu eserde Fetih minaresinin taşları, Üçüncü Ahmed sebilinin üstündeki mermer şiirler, şirlerin üstünde ve etrafındaki yalınlara renk renk boyalar, Bala Hümayunu süsleyen güzel yazılar, yer yer birer muvaffak sıynet olmuşlardır. Eser bitmemiş, bina tamâm olma-mıştır. Artık onu kendinden başkası da tamamlayamaz. Biz, bu ka-darı ile yetinmeye mecburuz. Fakat o, bu kadariyle bile, büyük şair-lerimiz arasında saygı değen yerini almıştır. Ölmeden pek az önce, şiirlerini toplıyacak kitaba verdiği isim, onun, eserini nasıl gördüğünü

(1) Bu konuda bilgi almak isteyenler, İğ Başkası Kültür Yayınları ara-sında çıkan «Edebiyat Tarihimizde» adlı kitabın Kaynaklar bölümüne ba-sababilirler. Burada Yahya Kemal ve Yakup Kadri'nin bu hususta a zaman neler düşündükleri, Fikre'e nasıl hoş verdikleri, Cenap ve Ruza Devlik'e buluşup nasıl tartıştıkları, vesikâlarıyla yazılmıştır.

YAZAN: HASAN-ALİ YÜCEL

ve bise ne mânâda bir yadigar bırakma düşün-cesinde olduğuna tam iğarettir. Kendi kubbemisi altında.

Yahya Kemal'in eseri içinde öyle pirçalar, daha doğru sahifeler vardır ki, onların malze-mesini de kendi yapmış, kendi yağurmuş- olduğu arus mısralı, Yahya Kemal'de rızalı bir düstur tamliğini ka-zanmıştır:

Cânan, aramızda bir esinde... Bir ş'iri hatırlatan kadında,

Bu bakımdan, yeni nesil için Yahya Kemal, Yahya Kemal için Bâkî veya Nedim ne isler edur. Onun içindir ki, satılıb ve haciml, plâstik nazmiyle Yahya Kemal, bir nevi klâsîçimiz olmuştur. Dilde

HAYAL ŞEHİR

Git bu mevsimde, gurup vakti, Cihangirden bak! Bir zaman kendini karşındaki ruyaya bırak! Başkadır çünkü bu akşam bütün akşamlardan; Güneşin vetnini sarayları yaratır camılardan; O ilâh isteyip eğlence hayâlhânesine, Çevirir camları burden perî kâşanesine. Son ateste bu saraylarla bütün karşı yaka Benzer üç b.a sene evvelki mutantan sarica. Mestolup içtiği altın şarabın zevkinden, Eldi bir kırmızı kâşeyle ufuktan çekilen, Nice yüz bin senedir şarkın ışıık m.mâri, Böyle mâmur eder ettikçe hayâl Usküdarı. O ilâhın bütün ilhamı fakat ânidir; Bu atesten yaratılmış yapılar fânidir; Kaybolur hepsi de bir anda kararmakla batı, Az sürer gerçi fakir Usküdarın saltanatı. Esef etmez güneşin şimdi neler yuktığına, Serviler şehri dalar kendi iç aydınlığına. Ezeli mağfiretin böyle bir ikliminde, Altının göz boyamaz kalpı kadar hâlisî de, Halkınm hilkati her semtini bir cennet eden, Karşı sahilde, karanlıkta kalan her tepeden. Gece birçok fıkra evlerinin lâmbaları, En sahil aynadan aksettiriyor Usküdarı.

ve sanatta en ihtilâlcî mistakbel Türk şairi bile Yahya Kemal'in ya-pasını dikkatle seyretnmeden yeni bir yaratmaya varanmayacaktır. Son defa konuşmamıza vesile veren bir naziremi hâtıraası yâd için buraya alacağım. 23 Mart 1907 de Hürriyet gazetesinde çıkan ve:

Bir hayli yâlar açığı yok gonen-i gülün Feryâdı gelmiş oldu bu gülünde bûlbûlün.

beyti ile başlayan Göstepe gazeline karşı yazılmıştır. Ekr nevi vedâ giridir:

Divânımızda yaprağı solmas bu tek gülün Feryâdı gülümünde o dîlbente bûlbûlün Mahn-i vedâ gelir bise doşten ocakları Mahn-i kasde meşet Hâkîr tovakbûlün Sokrâya yok tenezzül kahr ola ahlâmız Mânendî var mı bîzdeki sahr-ü tahummüllün Son bulmak fîre sohbet-i bûlbûlle seyr-i gül Zevkündeysa mevlâ-i hâkânı tokayyûlün Akl tes ol Kemal'e uluğat peyşümuz Zevce-bendî olmaşın âşitfe hâkîllün.

Yahya Kemal, Göstepe gazeline «Dünya biter o yerde ki, mağ-rûp olur hayli» di-yordu. Onun için dünya bittii; fakat hayli yendi-medi. Gültetel okuyacaklar var oldukça Yahya Kemal, Hayal Şehrin hayli şairi olarak yazıyacaktır.

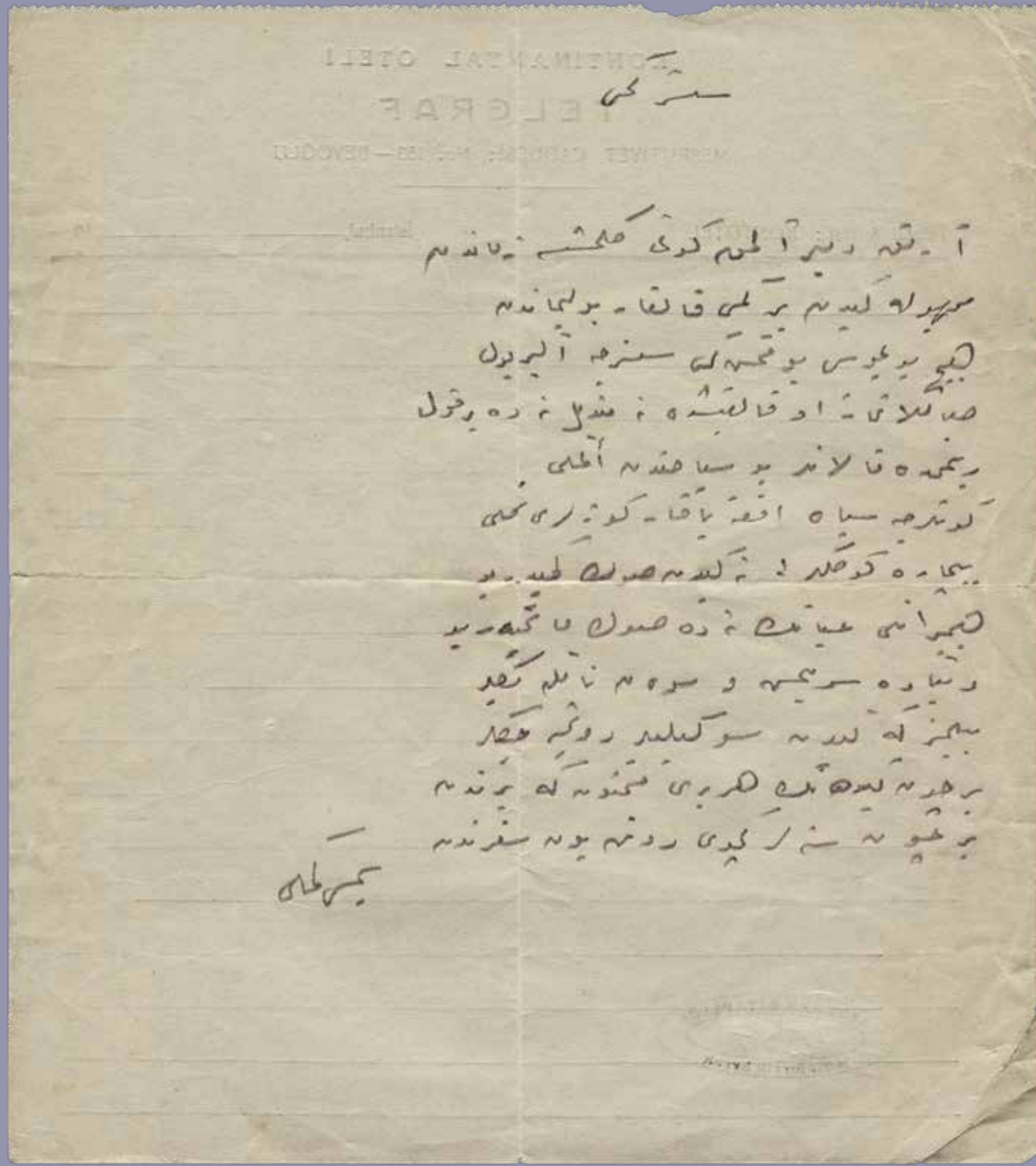
(Cümhuriyet)

Kıbrıs Yalı

Kıbrıs Yalı

Yahya Kemal'in Paris'ten döndükten sonra, yakın dostları Kıbrıslı-zade Tevfik ve Şevket Bey'lerin misafiri olarak zaman zaman kaldığı yalı. Kandilli'deki bu yalının en eski sahibi, Sultan I. Abdülhamid devri sadrazamlarından İzzet Mehmet Paşa'dır. Onun vefatından sonra oğlu İkinci Mirahur Said Mehmed Bey'e intikal eder ve bir süre sonra başka bir İzzet Mehmet Paşa'ya kiralanır. III. Selim'in sadrazamlarından olan ikinci İzzet Mehmet Paşa'nın azlinden sonra bir süre Said Mehmet Bey'in oturduğu yalı, onun oğlu Mehmet Ataullah Bey tarafından 1840'larda Kıbrıslı Mehmet Emin Paşa'ya satılır. Yeni sahibinin vezirlik ve sadrazamlık gibi önemli görevlere geldikçe elden geçirip genişlettiği ve dekorasyonunu Avrupa! tarzda yaptırdığı Kıbrıs Yalı günümüze ulaşmış ve aslına uygun olarak restore edilmiştir. Yahya Kemal'in bu yalıyla ve Kıbrıslı ailesiyle ilişkisi ömrünün sonuna kadar devam eder.

Yahya Kemal Beyatlı'nın kendi el yazısı ile "Sessiz Gemi" adlı şiiri.
İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kütüphanesi Arşivi

Mihrabat

Kanlıca sırtlarında ünlü bir koruluk ve mesire. Yahya Kemal, *Eski Şiirin Rûzgârıyla*'nin "Şarkılar" bölümünde yer alan ve ilk defa Foto Magazin dergisinde yayımlanan "Mihrabat" adlı şiirinde, buradan Kanlıca Körfezi'ni seyreden ay yüzlü bir güzelin gözüyle bir mehtap âlemini tasvir eder. Mehtap alemi geleneği, XVII. yüzyılda Şeyhülislam Bahai Efendi tarafından başlatılmıştır. Körfez civarındaki arazinin büyük bir kısmı, Yavuz Sultan Selim'in musahibi Hasan Can'ın soyundan gelen ve aynı zamanda divan sahibi güçlü bir şair olan Bahaî Efendi'ye aitti. Körfez, Bahaî Efendi'nin buradaki mükellef yalısından dolayı 19. yüzyıl sonlarına kadar Bahaî Körfezi diye anılmıştır.

Çubuklu

Anadolu yakasında, Kandilli ile Paşabahçe arasındaki Boğaziçi köyü. 17. yüzyıl ortalarında, Evliya Çelebi tarafından bir hasbahçe olarak kaydedilen Çubuklu, 18. yüzyılda yerleşime açılmıştır. Evliya Çelebi, Çubuklu adını hoş bir hikâyeye bağlar: II. Bayezid, Trabzon’dan getirttiği oğlu Selim’e bir sebeple kızıp burada sekiz çubuk vurdurtmuş ve “Oğlum, bu yediğin kuru çubuğu yere dik, sekiz sene kadar meyvesini yiyessin” demiş. Selim’in yediği sekiz çubuk, sekiz yıllık hilafetine işaretmiş. Çubuklu adını burada çubuk lülesi yapıldığı için verildiği de söylenir. Kandilli ve Kanlıca gibi, Çubuklu da Yahya Kemal’in Anadolu yakasında çok sevdiği semtlerdendi. Kıbrıslı Yalısı’nda kaldığı zamanlarda, dostlarıyla, Kandilli’den Çubuklu’ya sandal gezintileri yaptığı biliniyor. “Çubuklu Gazeli” ve “Gezinti” şiiri böyle sandal sefalarının hatıralarını taşır:

“Aheste çek kürekleri mehtap uyanmasın” mısraı, “Gezinti” şiirini “Çubuklu Gazeli”ne bağlar:

Kandilli’den Çubuklu’ya çıktık gezintiye;

Yalnız kürek sadası gelen bir kayıktayız.

Bizler mi vakti hoşça geçirmekteyiz bugün?

Şüphem budur: Vakit mi geçirmektedir bizi?

Zihnim neden kapıldı bu sonsuz düşünceye?

Bir yanda boşluğunda hudiid olmayan sema;

Bir yanda daima uzayıp bitmeyen zaman.

İnsan tezat içinde fikirler mırıldanır.

Bazen çöküntüler, kırışiklardan ürkeriz,

Bazen da neş’esizce: “Vakit geçmiyor” deriz.

Silkin ve sakin ol! dedim, avare gönlüme,

Artık kederli hisleri bir bir içinden at!

Eylül ferahlığında giderken Çubuklu’ya,

Geçmiş, geçen veya gelecek vakti duymadan,

Aheste çek kürekleri mehtap uyanmasın!

YAHYA KEMAL

İLE KONUŞTUM

Yazan : Hikmet Feridun

BUGÖN birçok meşhur şairlerin üzerlerinde derin tesirleri olan büyük şair Yahya Kemal uzak şehirlerden çok sevdiği memleketine döndükten sonra gazeteciler günlerce onun peşinden koştular. Edebiyatta Fütüristler başı M. Marinetti sağa sola beyanatlar yağdırırken levkalâdelikler şairi uzun zaman sustu.

Nihayet memleketin bakiki şairini odasında buldum. Büyük üstadı her kelimesini sindire sindire dinledim.

Yahya Kemali tanıyanlar İstanbuldan uzaklaşınca daha büyük dağsıyla duyarlar. Çünkü onlar için şehrin birçok parçalarının, köprüünün, Bayazıt çınaraltı kahvesinin, Modanın, Adaların nostaljisi olduğu gibi Yahya Kemalın sözlerinin de dağlanılsı vardır. Bu sözler İstanbul dağsılsının içine girmiştir. İstanbuldan uzaklaşınca Moda koyu, Çamlımanlı, Bayazıt çınarı gibi bu sözler de nostaljisini gösterir..

— 30 yıldanberi şiir hayatındasınız? Şiirden fayda gördünüz mü? Haz hissettiniz mi? Yoksa zarar mı gördünüz?

— Şiirden tabii çok haz duydum. Bu haz ömrümü doldurdu. Fakat faide görmedim. Bilakis zarar gördüm. Bir daha doğmam mümkün olsa önce Kâzım Şinasiye danışmadan ve onun nasihatlerini almadan yer yüzüne bir adım atmam. Eğer şiir mukadderatıma

Yahya Kemalın son resmi

karışmasaydı çok isabet olurdu. Yalnız bunu da söyleyeyim ki bir insanın hayatında şiiri anlamaması büyük bir noksanıdır; çünkü hazların en derini ve en güzeliştir. Akıllı olanlar yalnız anlamakla iktifa etmemelidirler. Şiiri anlamak ve söylememek, yani adını şair çıkarmamak eğer mümkün olursa en iyi yoldur. Dedğim gibi ben bu işde

yanılmış olduğumu anladım, lakin biraz geç anladım. Şahsıma alt fikrim bu kadardır.

Lâkin umumî görüşle diyebilirim ki insanın yaratılışına ve hayatına şiirin karışması büyük bir zarardır. Hiç bir insan gerçek bir şair kadar talihli doğmaz.

Charles Baudelaire "Şer çiçeklerin"de şairin nasıl doğduğunu ve dünyaya gelirken annesinin ne yaman bir lanetine uğradığını anlatır.

Bu manzume hiç fantezi değildir, çok doğrudur, şairin kaderini bütün gerçekliğile bir gerçeğe içinde gösterir.

Gerçek şairler şiirle malûl olarak doğarlar. İsteseler de yaratılışlarından sıyrılmazlar. Onlar şiiri bırakmak isteseler şiir onları bırakmaz. En iyilerinin, hepsi değilse bile, herhalde birçoğu gençliklerinde takdir edilmezler, ancak ihtiyarlıklarında, hattâ bazı kerre ancak ölümle.

Göksu

Anadolu Hisarı'nda, Boğaziçi'nin en ünlü mesiresi. Uzun ve genişçe bir vadiden akan Göksu ve Küçüksu derelerinin çevrelediği bu mesirenin eskiden sık servilerle örtülü olduğu biliniyor. IV. Murat, "Gümüş Servi" adını verdiği Göksu deresinin kıyılarını tanzim ettirerek güzel bir bahçe yaptırmıştı. İstanbul halkının karşıdan kayıkla da, Anadolu tarafından da arabayla da gelerek hoşça vakit geçirdikleri ve deresinde sandalla da gezindikleri Göksu, Lale Devri'nin de gözde mesirelerindendi. O devrin Göksu'su, Nedim'in şiirinde yaşamaktadır. Yahya Kemal, bir kıtasında, bahar ve yaz aylarında neşeye doyan Göksu'nun sonbahar hüznünü söylemiştir:

Gâh akarken hüznü eyyam-ı hazanın Göksu'dan...

Yahya Kemal'den Şiirler

BAHÇELERDEN UZAK

İstemem artık ışık, rüyâla, renk âlemini,
Koklamam yosma karanfille güzel yâsemini.

Beni bir lâhza müâdil bulamaz idîâle,
Ne beyaz bâkire Zambak, ne ateşten Lâle.

Beklemem fecrini, leyâkılar açan Nisan'ın,
Özlemem vaktini dağ dağ kızaran erguvan'ın.

Her sabah başka bahâr olsa da, ben uslandım,
Uğramam bahçelerin semtine gülden yandım.

İşte bu mısraları yaratan...

BEDRİ'YE MİSRALAR

Gelmekçin ikinci bir hayata,
Bir gün dönüş olsa Ahiretten:
Her ruh açılıp da kâinata,
Keyfince semâda bulsa meken;
Tâlih bana dönece nâzîkâne,
Bir yıldız verse mâlîkâne;
Bigâne kalır o iltifâta,
İstanbul'a dönmek isterim ben.

Bîn bir tepe yükselen Boğazdan
Baktıkça Vatan görünsün engin;
Her yıl, bir ömür boyunca, yazardın
Yelkenler açılan ufka gergin.
Lâkin bu ikinci varlığında,
Son devrede, ihtiyarlığında,
Artık çekilince söz ve sazdan,
Ömrüm iç Erenköyünde geçsin.

İHSAN ŞÜKRÜ'YE RÜBAİLER

Yokmuş o hayâl ettiğimiz âleme yol
Artık ne açıl ey gül-i lîmûl'd ne sol
Ey ruy-i zemîn bu ye'imizden sonra
İster virân ol ister âbâdân ol

Bilmem kime yahut neye uyduk gittik
Gâhi meye gâhi ney'e uyduk gittik
Erbâb-ı zekâ rüyâyı mezhep bildi
Bizler dil-i divâne'ye uyduk gittik

Cem mezhebi vaktinde şu dünyâ neydi
Cüglele akan hayât rindâneydi.
Günler geceler her biri bir tîlîlî gerâb
Nef'i sâgar Nedim meyhâne'ydi

İhrâmı serenler şu bahâr-âbâde
Dünyâ ile ukbâyı getirmez yâde
İşrette keder bahsini açmaz bir rind
İçmez beğerin şehri katılmış bâde

BİR TEPEDEN

Rüya gibi bir akşamı seyretmeğe geldin.
Çok benzediğin memleketin her tepesinde.
Baktım: konuşurken daha bir kerre güzeldin,
İnatbulu duyduğum daha bir kerre sesinde.

İrkin seni iklimine benzer yaratırken,
Kaç fethe kogan tuğlar ufuklarla yarıymış,
Tarihini aksettirebilisin diye çehren,
Kaç Fatih'in altın kanı n-ermerle karıymış.

İSTİNYE

İstinye körfezinde bu akşam garipliği
Bir mihnetin sonunda teselli kadar iyi

Hülya, serinlegen köyü, her ân morartıyor;
Sessiz gelen saat -başı sürdükçe artıyor.

Durgunlaşp bir ayna kadar parlayan suda;
Dünya gizzel göründü resimleşmiş uykuda

Binlerce lâle serpilli yüzlerce bahçeden
Beyüz yılm kadehleridir şimdi yükselen.

Eğsiz Boğaz! şerefli hayalin derindedir!
Senden kalan o levhada her şey yerindedir.

ÇAMLIÇA GAZELİ

Biz şi'ri böyle söyledik aşıyâr söyleşün
Hem dost söyleşün bunu hem yâr söyleşün

Renk aldı öze âteşimizden şarâb u gül
Peymâne söyleşün bunu güzâr söyleşün

Mızrâb-ı tab'ımız sözü kalbetti beste'ye
Hem beste söyleşün bunu hem kâr söyleşün

Esrâr-ı nazmı şerh-odemez akl-ı dünyevî
Eflâke perribâl açan efkâr söyleşün

Bigâneler bu sâhada mâzîrdür Kemâl
Erbâb-ı zevk şi'rimi her bâr söyleşün

BAHÂR - ABÂD

Hayli şeb endümden efzun câm-ı Cem'ler görmüşüz
Bezm-i meyden sonra subh-u muhteşemler görmüşüz

Hüsn ü aşk ikliminin feyzile sermest-i bahâr
Reng ü bu eksilmeyen bâğ-ı İrem'ler görmüşüz

Mey'le Hâfız ney'le Mevlânâ'yı tezkâr eyliyen
Pür-terennüm kışver-i Rûm ü Acem'ler görmüşüz

Şüh Şîrin'ler yüzünden dağ delen Ferhâd'lar
Aşh-ban'lardan yanan Âşik Kerem'ler görmüşüz

Zikre lâyk bahsi ancak zevkidir emrûn Kemâl
Gerçi tâlî'den nihâyetsiz âitemler görmüşüz

KAR MÜSİKİSİ

Bin yıldan uzun bir gecenin bestesidir bu
Bin yıl sürecek zannedilen kar sesidir bu

Bir kuytu manastırda dualar gibi gamlı
Yüzlerce aşızdan koro halinde devamlı
Bir organın âhengi yayılmakta derinden
Duydumda da zevk almadım İstâv kederinden

Zihnim bu şehirden, bu devirden çok uzakta
Tamburcu Cemil Bey çalıyor eski plâkta
Birdenbire mas'udum ısıtmek hovesiyle
Gönlüm dolu İstanbulun en özli sesleriyle

Sendim ki uzaklaştı yağın kar ve karanlık
Uykumda bütün bir gece körfezdeyim artık.

Küçüksu

Anadolu Hisarı'nda iki küçük dereden biri. Yahya Kemal, “Ses” şiirinde, Küçüksu'nun Bebek'ten görünüşünü şöyle tasvir eder:

Ta karşı bayırlarda tutuşmuş iki üç cam,

Sakin koyu, şen cepheli kasrıyle Küçüksu,

Ardında vatan semtinin ormanları kuytu;

Hep neşeli hengamede çepçevre yamaçlar

Hep aynı tahassüsle meyillenmiş ağaçlar;

Dalgın duyuyor rüzgârın ahengini dal dal.

Kör Kazma

Yahya Kemal'in İstanbul'da yaptığı gezintilerden söz ettiği ilk yazısı “Kör Kazma” (Payitaht, 9 Şubat 1921) başlığını taşır. Küçüksu'da gezinirken Üçüncü Selim'den hatıralar taşıyan karakolun yıkılışına şahit olmuştur. Böylece “Türk İstanbul”un bir uzvunun daha kör kazmayla koparıldığını ve Nizam-ı Cedid neferlerinin ilk karargâhları olan bu “pencereleri çapraz demir kafesli, sarı badanalı” binalardan artık pek kalmadığını belirttikten sonra, acı bir alayla, “Biz son devrin Türkleri müceddid kafalı insanlarız. Bu şehri harap görmektense dümdüz görmekten daha çok zevk alırız. Bunun için de bir asırdan beri gücümüz ancak harabeleri yıhmağa yetti” diyor. Yahya Kemal'in bir gün Haydarpaşa vapuruyla Anadolu tarafına geçerken sohbet ettiği yabancı bir mimar, Anadolu tarafına bakarak, “Ne güzel mimari!” der.

دری منظر بوتون حیاتند
ولحدی ب غیر او غلبندی
دو تن خدمتند ه علی رقیه
فکری خالصی قلی نو لیدی

بنی امیه آنه سید و وجهی
آندی ب طظم بیه نی یاسه
زار دنیا دن ارکن آید لیدی
دری منظر آقا و وکی تکریم

Yahya Kemal Beyatlı

Kandilli

Boğaz'ın Anadolu yakasındaki semtlerden biri. Denizciler arasında şiddetli akıntısıyla meşhur olan Kandilli'ye Doğu Roma devrinde Boosphor Nicopolis denirdi. Kandilli adının kaynağı hakkında farklı görüşler var. Fetih'ten sonra hassa arazileri arasına katılan Kandilli'de, III. Murad tarafından muhteşem bir saray yaptırılmıştı. Ancak bu saraya daha sonraki padişahların pek ilgi göstermedikleri biliniyor. Evliya Çelebi'nin Kandilli'den hiç söz etmemiş olması, bu köyün Osmanlı devrinde geç geliştiğini göstermektedir. Lale Devri'nde yeniden dikkati çeken ve hızla gelişen Kandilli, Kıbrıslı Yalısı, Kont Ostrorog Yalısı, Kandilli Sarayı diye bilinen, uzun süre Sultan Abdülhamid'in kız kardeşi Cemile Sultan'ın oturduğu Mustafa Fazıl Paşa Yalısı, yukarıda Kandili Kız Lisesi olarak kullanılan Adile Sultan Sarayı ve rasathanesiyle tanınıyordu.

Kandilli, İstanbul'a ilk gelişinde bir süre yaşadığı Sarıyer sayılmazsa, Yahya Kemal'in Boğaziçi'ndeki ilk göz ağrısıdır. Paris'ten döndükten sonra, Kıbrıslızaade Tevfik ve Şevket Beyler yakın arkadaşları olduğu için zaman zaman Kıbrıslı Yalısı'nda kalırdı. Bu yalıdaki uzun misafirlikleri sırasında çok iyi tanıdığı ve sevdiği Kandilli'den bazı şiirlerinde söz etmiştir. Gece ve Gezinti adlı şiirlerinde, Kandilli'de dostlarıyla birlikte zaman zaman yaptığı sandal gezintilerinde hissettiklerini anlatır:

Kandilli yüzerken uykularda

Mehtabı sürükledik sularda.

Bir yoldu parılayan gümüşten,

Gittik...

Bahs açmadık dönüşten.

Gece Kandilli'den Çubuklu 'ya çıktık gezintiye;

Yalnız kürek sadası gelen bir kayıktayız.

Çamlıca

Yahya Kemal'in
edebî rakibi Ahmet Haşim ve yakın dostu Yakup Kadri.
Alper Çeker Koleksiyonu

Üsküdar'ın doğusunda, sayfiye ve mesire olarak kullanılan iki tepenin adı. 268 metre yüksekliğindeki tepe Büyük Çamlıca, 227 metre yüksekliğindeki tepe Küçük Çamlıca, iki tepe arasındaki bölge de Kısıklı diye adlandırılmıştır. Önceleri bazı padişahların ava veya tenezzühe çıktıklarında dinlenmeleri için yaptırılmış birkaç av köşkünün dışında binanın bulunmadığı Çamlıca, II. Mahmud devrinde hanedan üyeleri ve yüksek tabaka tarafından keşfedilerek zarif köşkler ve konaklarla donatılmıştı. Tanzimat şair ve yazarları Çamlıca'ya özel bir ilgi göstermişlerdir. Yahya Kemal, “Üç Tepe” (Dergah, 1. Sayı, 15 Nisan 1921) başlıklı yazısın da bu tepeden “Namık Kemal ve arkadaşları Hamid, Ekrem, Sezai ve ötekilerinin elli sene evvel âleme baktıkları tepedir (...) Eserlerinde Çamlıca havası eser, Çamlıca bahçelerinde bülbül sesi dinledikleri sezilir, şiveleri o semtin vezir konakları gibi ağır, harab ve şairanedir” diye söz ediyordu.

Özellikle Büyük Çamlıca tepesini ve bu tepeden İstanbul'u seyretmeyi hep sevmiştir. Burası Eyüp ve Üsküdar gibi uhrevi semtlere benzemiyor, tam aksine insana dinlenmeyi ve hayatın tadını çıkarmayı telkin ediyordu. Onun için sevgilisiyle gezerken öncelikle tercih ettiği yerlerden biriydi. İstanbul'un O Yerleri adlı şiirinde bu tercihini açıkça belirtmiştir: “Cananla Çıktığım Tepeler”, “Başta Çamlıca”, “Bir Tepeden” ve “Bir Başka Tepeden” şiirlerindeki tepelerden biri de mutlaka Çamlıca'ydı. Karnaval ve “Dönüş” şiirinde, İstanbul'a bir dönüşünde ufukta Çamlıca tepesini bir an önce görmek için nasıl sabırsızlandığını anlatır:

Ben yolcuğum bugün

Nis karnavalda eğlene dursun

Ben yolcuğum bugün.

Yolun ufkunda Çamlıca Hala görünmüyor;

Hala görünmüyor diyerekten sabırsızım.

Şiir anlayışını anlattığı “söylesün” redifli gazeline Çamlıca Gazeli adını veren Yahya Kemal, Eski Musiki şiirinde bu tepeyi tambur sesiyle birlikte hatırlamıştır:

Bu yaz kemeçeyi bir dinledinse Kanlıca'da,

Babarda bir gece tamburu dinle Çamlıca'da.

Yakup Kadri Karaosmanoğlu'nun Nur Baba romanına konu olan Çamlıca Bektaşî Dergâhı da Yahya Kemal'in hayatında önemli bir yere sahiptir.

Yakup Kadri'nin annesinin evinde birlikte kaldıkları sırada, bir Nevruz günü birlikte bu dergâha giderler. Meydan'daki ritüelleri önceleri

çok yadırgayan Yahya Kemal, çok geçmeden Ayin-i Cem'lerin coşkunluğuna kendini kapatarak dergâhın müdavimleri arasına katılır. Ömrünün sonuna kadar seveceği Celile Hanım'la da burada tanışmıştır. İbrahim Hakkı Konyalı, Nur Baba Tekkesi diye zikrettiği Çamlıca Bektaşî Dergâhının İstavroz deresinin üstünde olduğunu, bir mescidinin ve ayin yerinin bulunduğunu söyler. Nur Baba'dan sonra oğlu Ali Baba'nın şeyhlik yaptığı bu dergâhtan ne yazık ki hiçbir iz kalmamıştır. Konyalı'nın verdiği bilgi doğruysa, Yakup Kadri, romanında Ali Baba'yı anlatmış, fakat onun babasının ismini kullanmıştır. Bektaşiler bu baba-oğul için Karacaahmet'te süslü ve güzel sandukalı kabir yaptırmışlar. Reşat Ekrem Koçu ise, İstanbul Ansiklopedisi'nde Çamlıca Bektaşî Dergâhı'nın İstanbul'un fethinden yüz yıl kadar önce Çamlıca Baba adında biri tarafından kurulduğunu, tepenin adını bu tekkeden aldığını, Vak'a-i Hayriye'den sonra kapatılan tekkenin Abdülmecid devrinde Nakşî kisvesi altında açıldığını ve Tahir Baba Dergâhı adıyla tekkelerin kapatıldığı tarihe kadar faaliyet gösterdiğini anlatıyor.

Çamlıca Gazeli

Biz şi'ri böyle söyledik ağyâr söylesün

Hem dost söylesün bunu hem yâr söylesün

Renk aldı özge âteşimizden şerâb ü gül

Peymâne söylesün bunu gülzâr söylesün

Mızrab-ı tab'ımız sözü kalbetti besteye

Hem beste söylesün bunu hem kâr söylesün

Esâr-ı nazmı şerhedemez akl-ı dünyevî

Eflâke perr ü bâl açan efkâr söylesün

Yahya Kemal Çamlıca Kız Lisesi'nde öğretmenlerle birlikte.
Yahya Kemal Müzesi Arşivi

Üsküdar

Yahya Kemal, Malazgirt zaferinden on yıl sonra Kutalmışoğlu Süleyman'ın atlılarıyla şimdi Bağdat Caddesi dediğimiz yoldan Üsküdar'a gelişini çok önemli ve düşündürücü bir hadise olarak görmektedir. Osmanlılar da Üsküdar'a çok çabuk ulaşırlar; mukadder akıbeti geciktirmek için kızını Orhan Bey'e veren ve onunla 1347 yılında Üsküdar'da buluşan I. Kantakuzinos, on yıl sonra, burayı damadına kaptıracaktır. "Türklüğü asırlardan beri İstanbul'a sevk eden rüzgâr"ın Orhan Bey devrinde tekrar esmeye başladığını söyleyen Yahya Kemal, şairce bir sezgiyle, 1357 yılından itibaren Konstantinopolis'in hemen karşısında bir Türk şehri olarak kozasını örmeye başlayan Üsküdar'ın o tarihten sonra olup biteni Türk gözüyle seyrettiğini ve bütün gördüklerini hayalinde sakladığını farz ediyordu.

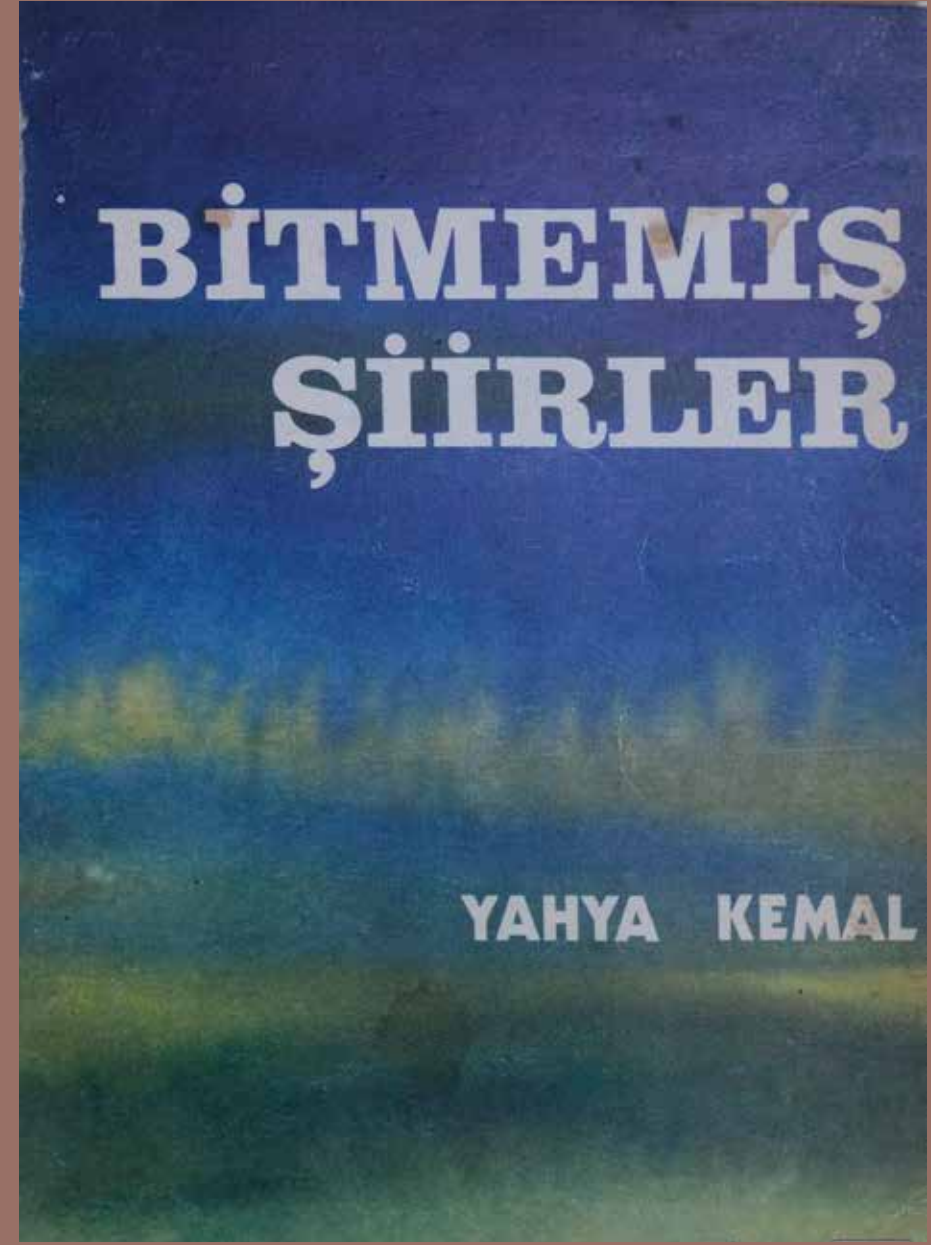
Yahya Kemal, bazen dostlarıyla, bazen yalnız başına köşe bucak gezmekten bıkmadığı Üsküdar hakkında bir ara "Türk Üsküdar" adlı bir konferans vermeyi düşünmüştü. Bu konferans için tuttuğu notlardaki şu cümlelerden, Üsküdar'ın onun nazarında niçin önemli olduğu açıkça anlaşılıyor: "Bir havuzun durgun suyuna bakarsanız içinde oraya aksetmiş harici bir âlemin ağaçlarını, bulutlarını görürsünüz. İşte Üsküdar'ın maneviyatında İstanbul muhasarasının günleri öyle duruyor." Bu düşüncesini şiir diliyle anlattığı "İstanbul'un Fethini Gören Üsküdar" şiirinde, Üsküdar'ın elli üç gün süren o müt-hiş hengâmeyi tepelerden gözleri dolarak seyrettiğini, yani "bizim İstanbul'u fethettiğimiz mutlu günü" gören tek şehir olduğunu ve bütün vatan şehirlerinin ona gıptayla baktıklarını söyler:

*Üsküdar, gözleri dolmuş, tepelerden bakarak,
Görmüş İstanbul 'a yüz bin meleğin uçtuğunu;
Saklamış durmuş, asırlarca, hayalinde bunu.*

Üsküdar

Yahya Kemal, “Hayal Şehir”, “Üsküdar’ın Dost Işıkları” ve “Üsküdar Vafında Gazel” adlarını taşıyan şiirlerinde de (Atik Valide şiirleri de bunlara eklenebilir) bu hafızaya nüfuz etmeye çalışmıştır. Güneşin batarken camlarında ihtişamlı saraylar yarattığı fakir Üsküdar’ın, bu kısa süren saltanatın ardından kendi iç aydınlığına daldığı ve camlarındaki mevhum sarayların yıkılmasına asla esef etmediği ilk defa onun “Hayal Şehir” şiirinde dile getirilmiştir. Bu “serviler şehri” ve “mağfiret iklimi”nde, altının halisi de, sahtesi de gözleri kamaştırmaz. Halkının yaratılışındaki saflık ve yücelik sayesinde fukara evlerinin lambaları, köhne Üsküdar’ı en sahih aynadan aksettirmektedir. Park Otel’deki odasının penceresinden bütün gün kendi tabiriyle “köhne Üsküdar”ı seyreden Yahya Kemal, “Üsküdar’ın Dost Işıkları” şiirinde, fecre karşı horozlar öterken Üsküdar evlerinde bir bir yanan ışıklardan nasıl etkilendiğini anlatır. Kendisi her ne kadar bu ışıklara bambaşka bir dünyadan, İstanbul’un alafranga semtlerinden birindeki modern bir otelin penceresinden baksa da, yakından tanımadığı bu “bağrı yanık”, yoksul ve mütevekkil insanları şafak vakti aydınlanan pencerelerinde öz çehreleriyle görebilmekte ve onların arasına karışamamaktan acı duymaktadır. “Atik Valde’den İnen Sokakta” şiirinde daha açık bir şekilde dile getirdiği ızdırabını “Üsküdar’ın Dost Işıkları”nda şöyle ifade eder:

*Sizlersiniz bu anı ışıklarla Türk eden!
Eksilmesin şu mutlu şafaklar bu ülkeden!
Gönlüm, dilim, kanım ve mizacımla sizdenim,
Dünya ve ahirette vatandaşlarım benim.*

Yaşadığı süre içinde kitap bastırmayan Yahya Kemal’in ölümünden sonra basılan *Bitmemiş Şiirleri* adlı kitabı.

Yahya Kemal dostlarıyla bir seyahatte.
Alper Çeker Koleksiyonu

Atik Valide

Üsküdar’a bağlı Toptaşı semtinde, cami, medrese, tekke, sıbyan mektebi, darülhadis, darülkurra, imaret, darüşşifa ve hamamdan meydana gelen külliye. III. Murad’ın annesi Nurbanu Valide Sultan tarafından 1570-1579 yılları arasında yaptırılan ve Valideatik mahallesine adını veren bu külliye Mimar Sinan’ın en önemli eserlerinden biridir. Külliye önceleri “Valide Sultan” adıyla tanınırdı; 18. yüzyıl başlarında III. Ahmed’in annesi Gülnuş Valide Sultan tarafından Üsküdar’da İskele Meydanı’na Yeni Valide Külliyesi yaptırdıktan sonra Atik Valide (Eski Valide ve Valide-i Atik de denir) adıyla anılmaya başlandı.

Yahya Kemal, “Ziyaret” adlı şiirinde de Atik Valide’yi anlatır.

Ressam Melek Celal Sofu, bu şiir hakkında Şemsi Kuseyri’ye şunları söylemiştir:

“Kemal Bey kadar İstanbul’u sevene rastlamadım. Onun en çok sevdiği yerler Kocamustafapaşa, Süleymaniye, Üsküdar ve Boğaz’dı (...) Onunla sık sık Üsküdar’a giderdik. Üsküdar’ı ben Yahya Kemal Bey vasıtasıyla tanıdım ve sevdim. Her köşesini, her sokağını bilirdi. En çok Atik Valide Camii’ne giderdik. Bir gün Atik Valide Camii’nde idik. Kemal Bey birden durdu ve ‘Sultanım, ilham geldi. Bu şiirimi sana ithaf ediyorum’ dedi. Fakat merhum bir türlü bu şiiri tamamlayamamıştı.”

Yahya Kemal’in uzun süre üzerinde çalıştığı “Ziyaret” şiiri 1956 yılında Hürriyet gazetesinde ithafsız olarak yayımlanmıştır.

Ziyaret

Yine birlikte, bu mevsimde, Atik-Valde’deyiz,

Yine birlikte, bu mevsimde, gezip sezmedeyiz

Bu çınarlarla siyah servilerin gölgesini

Bu şadırvanda suyun sanki ledünni sesini.

Eski mimara nasıl rahmet okunmaz burada?

Suyu cennetten akıtmış bu güzel manzarada

Bu duvarlarda, saatlerce temaya değer,

Çini’den, solmayacak bahçeler açmış yer yer,

Manevi rahata bir çerçeve yapmış ki gören,

Başka bir alemi görmekle, geçer kendinden.

Bu ziyarette vakit geçti, güneş battı, yazık!

Haz ve duyguyla Atik-Valde’de bir gün yaşadık.

Röportaj

Çok Sevilen Şair Yahya Kemal'in ardından

YAZAR : CELALEDDİN ÇETİN

«Roma'nın şarkını fethettiğin andan sonra,
«Yüce dağlar g.b.dır gördüğün iş, Türk oğlu!
«Güldüğün yerde asırlarca kağıstan başla,
«Kurdüğün devlet asırlarca muzaffer yürüdü.
«Tâlim d.öndüğü en korkulu yıllarda bile,
«Yürüyen düşmanı son hamlede döktün denize..»

DÜN O'nu buraktığımız yerde yalnız servilerin değil, denizin de getirdiği seranlık vardı. Bu yer iki gün önce seçmişti. Bir parça güneş duruyordu pençeresinde, bir parça gökyüzü. Elinde tuttu doktorun ve büyük bir rahatlık içinde konuştu:
«Doktor, eğer bir emri hak vaki olursa, beni Rumelihisar'ına götüre..»

Otuzdört yıl girim gilemini çekmiş, tarih dolu, güzelik dolu adam; Onceleri bize döşülmes akşamın ufukunda olduğunu, cihana bir daha gelmeyeceğini söylemiş ve ölümlü şu mısralarla anlatmıştır:

«Ölüm işinde buhar ükese'dir bir rinde
«Kalbi her yerde buharın gübri yitiren tütür
«Ve serin serviler altında kulan kabe'nde
«Her şerh bir gül açar, her gece bir bülbül öter..»

Böylece bize ölüm karşısında hep büyük kalmayı öğütledi, buna sevindik. Fıkak, «Bir tel kopar âhenik ebediyen kadir..» mısrasının acı gerçeği yok mu, işte bizi yakın da o...

Ah, o telli koparan ölümü durdurmak elimizde olsaydı... Biliyoruz, böyle boş laflar etmek, bu denli hayâllerle avunmak yersizdir, anlamsızdır. Ama acımız çok büyük oldu da... O telli kopmuş olmasın, o âhenik keshişine nasıl katlanıncasız bilsem.

Dokuzbaşı artıları, ölüme kaç vurdunu güremediğin saat kulesi, Uskûdar kıyıları, «Hoşlarbaşı gemesi», Çamlıca algarımları ve Vatan dağ aramız kuytu ormanları.

İşte bunlar tam 19 yıl 165 numaralı otele odasına, beklâr odasına bir bir geldiler, bir bir konuşturdular O'nu.

Bu 165 numaralı odayı kapalı tutanlar, «Hastahane'ye gideyim yirmi gün oldu» diyorlar. «O bizim otelin güneşi idi» diyorlar ve öldüğüne inanmıyorlar. Kimse inanmıyor öldüğüne, hele İstanbul, hiç mi hiç inanmıyor...

O gün odasını temizleyen otelci kadına, çayını getiren garsona ve güneşi poyrazıyla güneşin diyen İstanbul, rahat rahat gülmüş, «Gene geleceğin» demişti. Süzünde durmuş, Çok sevdiği güzel İstanbul sabahı dün O'nu cami avlusunda karşıladı. Sonra eller üstünde Beyazıt Meydanı, sonra top arabası ve Hoşlar kıyıları ve sonra d.lediği yer: Rumelihisarı...

Rumelihisar'ına gömülmeyi niçin istemişti? Buna daha önce, 25 yıl yamandan ayrılmamış nedik dostu Asım Sönmez'e sormuş: «Daha ölümün gelip kapısı çalmasına on beş, yirmi gün vardı» diyor bu dost ve anlatıyor: «Hastahane'de başucunda oturuyordum. Bir ara nedense ölümden ve insanın gömülmesini arzu ettiği yerden söz açıldı. İzarâta sordum, şöyle dedi: «Ben Rumelihisar'ına isterim, Zira oranın ilk Fetih Şehitlerinin gömüldüğü yerdir.»

«O'na dair o kadar çok şey kaldı ki ben de, O benim âlemden, en yakınından daha kıymetliydi. O'ndan...» gösleri doluyor Asım Sönmez'in ve hıçkırıyor... Nöbetçiler selâma duruyorlar, el bayrak serili tabutun başında. Kanım ağı böyle güneşli, böyle aydınlık gün getir-men-ği İstanbul'a...

«O, İstanbul'un güneşine ve bir de poyrazına hayrandı» diyor gene Asım Sönmez ve ekliyor: «Ondan feyz aldım, tarihin bir çok gizli kâşelerini O bana aydınlatmış..»

Geçen yıl hastahâğı gene müretimliği. Kendisine kan veriliyor, Samun'un köylerinden Hasan Çakır adında bir gencin kanı. Bu kan O'na bir canlılık, bir tazelik getiriyor. Dün ardından ağlayan binlerce İstanbullunun arasında bu köylü çocuğu da vardı. «Ah, diyor, Hasan Çakır, «Hasta haberi çok geç aldım..»

«Daha önceden bileydim ne yapar yapar geldim hastahane'ye, gene kan verdim. Çünkü kanım O'na çok iyi gelmişti..»

Daha neer söylemişler, neer anlatmışlar ki O'nun için. Gene çok yakın dostu Prof. Vehbi Kralp, haklıklarını ser tutarak şöyle dedi:

— 4 —

Yahya Kemal Beyatlı son günleri'ni geçirdiği
Cerrahpaşa Hastanesi'nde

- Uzun samandırbert yakasını bırakmıyca, harsak kamama-
andaz mütevellit vakbın bir saemiden, 1 Kasım 1938 Ca-
martes günü saat 9.50 de öldü.
- Bu yatsıbaşı yaza adını hayata boyunca hiç evlenmedi.
- 19 yıl Park Otelde 165 numaralı dairede yaşadı.
- Son görevi olan Milletvekili'likten ayrıldıktan ölümüne ka-
dar aylık geliri 1700 lira idi, (600 lira Bülent Ecevit'in te-
kalüt maaşı, 500 lira MİHİ Başbakan Şirke'nden, 500 lira da
Yapı ve Kredi Bankası'ndaki Edebi Müsavirlik görevinden.)
- Ölümüne kadar bütün ızarâlara rağmen bütün şirirleri bir
kutupta toplamıştı. Bu konuda büyük titizlik gösteriyordu.
Son gününde hastahane'de yakın dostları, Profesör Vehbi
Kralp ve Profesör İhsan Şakrî Aksoylu kitabı konusundaki
konuşması. Bu Profesörler ve diğer dostları kitabını çıkar-
raklar.
- Vaa yetinde, «Kütâbım parasız, eşyalarım ve neyim varsa,
bir hayır cemiyetine verilmek» demiştir.

«Üç sevgilisi vardı O'nun. Vatan, Millet ve İstanbul.» D. ha sonra da sanatçı yönüne dokunuyor Profesör: «Şiire dair bir konuşmamızda mısra benim haysiyetimdi, demişti. İşte şaşa kamlacak bu sözünü hiç unutmam O'nun.»

Son yıllarda yılmadık duygunun iyiden iyeye sarmıştı O'nu. Ve bu yüzden Üsküdar'a bakarak 165 numaralı otasında ölümüne dair çok şey söylemişti. Baki Süha Ed boğbu, «Kendi elyazmasıyla yazdığı ve hana ithaf ettiği dört mısra ezberindedir» diyor ve ekliyor:

«Yakınım bu hayât ettiğimle ölmeye yatsı
«Artık ne açıl ey gü-l-i ümmid ne söz
«Ey rûyî zemîn bu yatsımdan sonra»
«İster vîrân ol, ister âbâdân ol..»

Son olarak Yazar Nâhi Nâzi'ya konuşuyorum: «Bu gerçekten büyük şairin ne yazık ki bundan böyle takibini olamayacaktır» diyor ve ekliyor: «Yahya Kemal ben de eski edebiyatımızla yeni edebiyatımız arasında ayakta duran son köprüdür. Bugün O'nun ölümü ile bu köprü de yıkılmış bulunuyor..»

(Dinay)

Şerefabad

‘Eski Şiirin Rüzgârıyla’nın “Gazeller” bölümünde yer alan “Şerefabad” gazeli, ilk defa *Yeni Mecmua*’da (35. Sayı, 14 Mart 1918) yayımlanmıştır. Yahya Kemal, bu gazelinde, Şemsi Paşa tarafından 16. yüzyıl sonlarında, Üsküdar’ da kendi adıyla anılan külliyeinin bir parçası olarak yaptırılan ve Sultan III. Murad’a hediye edildiği için Şerefabad (şerefli yer) diye adlandırılan kasırdan söz etmektedir. Şerefabad, 18. yüzyıl başlarında, Nevşehirli Damat İbrahim Paşa tarafından yeniden yaptırılırcasına tamir ve tadil edilmiştir. Sadullah Paşa Yalısı’ndaki bir duvar resmiyle 19. yüzyıl başlarında İstanbul’da İsveç elçiliği yapan Löwenhielm’in bir gravürü, Flandin’in 1849 yılında yaptığı bir karakalem resim ve bir su yolu haritasında-ki çizim, bu kasrın nasıl bir yapı olduğu hakkında fikir vermektedir.

1948-1949 yılbaşı hatırası, Fatma Devrim Hanım'la.
Yahya Kemal Müzesi Arşivi

Moda

Kadıköy ilçesinde bir semt. Güneye doğru sahil boyunca yayılan ve doğusunda Bahariye ile birleşen Moda, 19. yüzyılda daha çok Rum ve Ermenilerin oturduğu semtlerden biriydi. Sonraları Levantenlerle Batılılaşmış zengin Türklerin ilgisini çekerek Avrupai villalarla bezenmiş seçkin bir semt haline geldi. Yahya Kemal, Moda'yı -Be-yoğlu, Şişli ve Kadıköy gibi, Türk çocuklarının milliyetlerini yaşayamadıklarını düşündüğü "alafranga" semtler arasında görmüş olsa da sever ve oturmak için tercih ederdi. Kıbrıslı Yalısı'nda tanıştığı, devrin tanınmış avukatlarından Kıbrıslı Celal Sofu'nun Moda'daki köşkünde sık sık misafir edilmiştir. 1919 yılında, Moda'da Aperki pansiyonunun zemin katında oturduğu ve "Deniz" şiirini burada yazdığı biliniyor.

Grafik tasarımı
İstanbul silüeti, Park Otel tanıtım kartı.
Alper Çeker Koleksiyonu

Yahya Kemal şiirlerinden okurken.
Alper Çeker Koleksiyonu

Fenerbahçe

İstanbul'un Anadolu yakasında, Marmara kıyısında, Kızıltoprak'la Çiftelahavuzlar arasında kalan yarımada'daki tarihi semt. İsmi'ni bu yarımada'nın batısına düşen küçük yarımada'nın ucundaki fener kulesiyle etrafındaki padişah bahçesinden alır. Zarif konakları ve eşsiz yeşil dokusuyla Anadolu yakasının seçkin semtlerinden biridir. Yahya Kemal, bu semti "Fenerbahçe" adlı şiirinde anlatır. Son mısraları, şairin bu şiiri "canan"la Fenerbahçe'de bulunduğu bir bahar gününün hatırasını yaşatmak amacıyla yazdığım düşündürmektedir:

*Bu büyük zümrütte
Varsa her aşkın uzun hatırası,
Varsa her sevgili, her sevdalı,
Varsa engin geceler, gündüzler,
Bu derin zümrütte
Biz de cananla beraber varız.*

'*Kendi Gök Kubbemiz*'in birinci bölümünde yer alan "Fenerbahçe" şiiri, ilk defa *Hürriyet* (1 Temmuz 1956) gazetesinde yayımlandı.

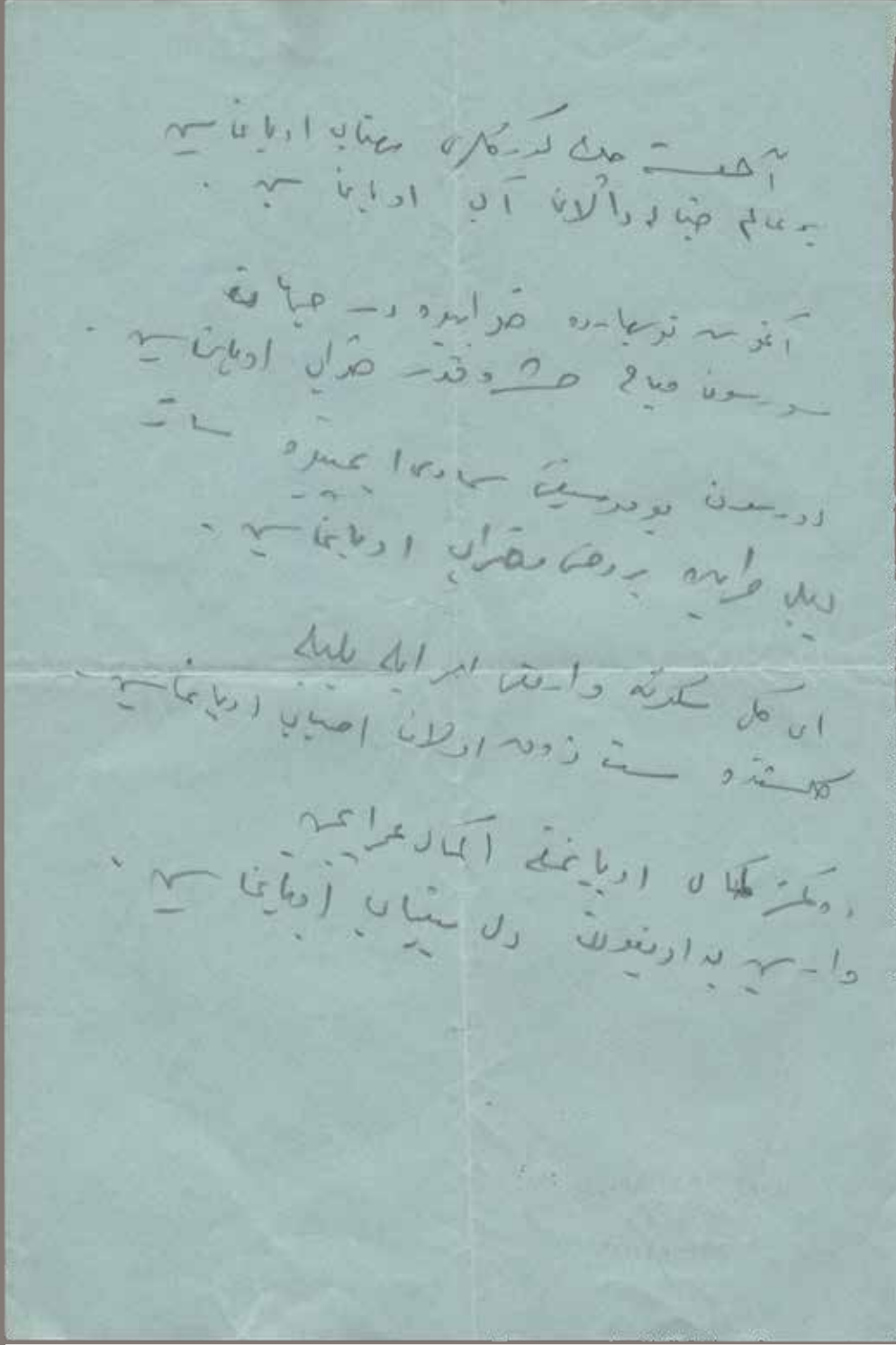
"Hayal meyal" bir resim çizerken, Otağ Tepesi, fütihat devrinin mücessem bir sahnesi gibi gözlerimizi kamaştırır. Yani burada isimler bile başlı başına birer resimdir. Söz konusu yazıdaki ifadelerinden, Anadoluhisarı'nda bir süre oturduğu anlaşılan Yahya Kemal, bu hisarın, yapıldığı tarihten İstanbul'un fethine kadar son derece faal ve anlı şanlı bir hisar olduğunu, kâh Anadolu'dan Rumeli'ye, kâh Rumeli'den Anadolu'ya koşan Yıldırım Bayezid'le oğullarının, II. Murad'ın, Fatih'in ve onların emrindeki cengâverlerin karta! kümeleri gibi ikide birde bu kulelere konup bu kulelerden kalktıklarını anlatır.

Yahya Kemal dostlarıyla birlikte.
Yahya Kemal Müzesi Arşivi

Göztepe

Göztepe, Anadolu yakasında, Kadıköy ilçesine bağlı, Çamlıca eteklerinden Marmara kıyılarına kadar uzanan semt. Adını Gözcübaba tepesinde gömülü Gözcü Baba'dan alır. Yahya Kemal, Mütareke yıllarında Vala Nureddin'in Göztepe'deki evinde sık sık misafir olarak kalmıştı. *Eski Şiirin Rüzgârıyla*'nin "Gazeller" bölümünde yer alan "Göztepe Gazeli", ilk defa *Hürriyet* (24 Mart 1957) gazetesinde yayımlanmıştır. "Bir hayli yıldır açtığı yok gonca-i gülün/ Feryadı gelmez oldu bu gülşende bülbülün" mısraıyla başlayan ve üzerindeki tarihten 1920 yılında yazıldığı anlaşılan bu gazelde, Mütareke acılarının ve hüsrarla sonuçlanan ateşli bir aşk macerasının yarattığı derin melal hissedilir.

Yahya Kemal'e ait
"Aheste çek kürekleri mehtab uyanmasın,
Bir alem-i hayale dalan ab uyanmasın"
mısrasıyla başlayan gazeli.
İstanbul Büyükşehir Belediyesi Atatürk Kitaplığı Arşivi

Erenköy

Önceleri Rumların sayfiye yeri olarak kullandıkları Erenköy, II. Abdülhamid devrinde devlet ricalinin rağbet ettiği, zengin bahçeler içinde, hemen hepsinin dış yüzleri beyaz boyalı zarif ahşap köşklerle donatılmış seçkin bir sayfiye yeri hâline gelecektir. Erenköy, Yahya Kemal'in gözde semtlerden biriydi; çünkü sevdiği kadın, Melek Hanım, burada yaşıyordu. Türk edebiyatının en güzel aşk şiirlerinden biri olan "Erenköyü'nde Bahar"ı bu Erenköylü hanım için yazmıştır. Bir Avrupa dönüşünü anlattığı "Karnaval" ve "Dönüş" adlı şiirinin son mısralarındaki "Canan" da aynı hanımdır:

*Dönsem vatan semasına artık bu ülkeden.
Görsem Erenköyü'ndeki leylaklı bahçede,
Canan'la bir zaman konuşup içtiğim yeri.*

"Bedriye Mısralar"da ise, eğer dünyaya ikinci defa gelirse, son yıllarını, İç-Erenköyü'nde geçirmek istediğini söylemişti:

*Son devrede, ihtiyarlığımda,
Artık çekilince söz ve sazdan,
Ömrüm İç-Erenköyü'nde geçsin.*

Maltepe

İstanbul’un Anadolu yakasındaki yeni ilçelerinden biri. Bu ilçenin çekirdeğini teşkil eden semtin ne zamandan beri meskun olduğu ve adının kaynağı bilinmiyor. Kazasker Feyzullah Efendi tarafından buraya bir külliye yaptırılıp Kayışdağı’ndan su getirtildikten sonra Türklerin de rağbet ettiği Maltepe’de daha çok Rumlar yaşardı. Cumhuriyet’in ilanından sonra Yunanistan’a göçen Rumların yerine Drama, Selanik ve Kavala gibi yörelerden gelen Türkler yerleştirilmiştir. Yahya Kemal, ‘*Kendi Gök Kubbemiz*’in birinci bölümünde yer alan ve ilk defa *Resimli Hayat* (6. Sayı, Ekim 1952) dergisinde yayımlan “Maltepe” şiirinde, bu semtte geçirdiği bir günü ve yaşadığı duyguları anlatır.

Maltepe Şiiri

Güneş altın denizden alçalıyor;

Nice kayserlerin donanmaları

Uçurum ufka durmadan dalıyor.

Gökte milyonla gizli tellerden

Gene milyonla gizli parmaklar,

Son hazin marşı durmadan çalıyor.

Artık enginleşince mavi sükûn,

Artıyor gökyüzünde yıldızlar...

Gece gittikçe başka hal alıyor.

Suyu ürpertiyor çıkan rüzgar.

Şimdi sahil boyunca Maltepe’yi

Köpüren mavi dalgalar yalıyor.

Kanmadık gaşy eden bu maviliğe

Ne yazık! Geçmek üzredir bu gece;

Ey gönül fecre az zaman kalıyor!

Adalar

Anadolu yakasında, Bostancı'dan Kartal'a kadar uzanan sahilin karşısına serpilmiş dokuz ada; Kınalıada, Burgazadası, Kaşıkadası, Heybeliada, Büyükada, Tavşanadası ve Sedefadası sahilin tam karşısına düşen adalardır. Hayırsızadalar denilen iki adacık, Sivriada ve Yassıada daha açıkta yer alırlar. Avrupalıların “Prens Adaları” diye andığı bu adaların Türkçedeki genel adı Adalar’dır: Adalar’dan yaza ettik de veda Sızlıyor bağrımız üstündeki dağ, Seni hatırlıyoruz Viranbağ! Viranbağ Yahya Kemal, Paris'ten döndükten sonra bir süre Kıbrıslı Yalısı’nda ve Yakup Kadri’nin annesinin Kızıltoprak’taki evinde barındıktan sonra, Beyoğlu’nda Pire Mehmet Sokağı’nda bir pansiyona geçmiş, 1913 yılında da Ali Kemal’in yahut “Adalar Şairi” diye tanınan Tahsin Nahit’in tavsiyesiyle Büyükada’ya yerleşmişti.

Buradaki ilk mekânı, Savoie Oteli’nin üst katında, penceresi caddeye bakan güzel, iç açıcı bir odaydı. 1914 yazını ve sonbaharını Azaryan Yokuşu’nda, Yakup Kadri’yle birlikte tuttuğu bir köşkte geçirdi. Bu, denize nazır iki yatak odalı, arkada bir mutfağı bir de hizmetçi odası olan orta halli Rum ailelerinin oturdukları cinsten bir evdi. Yakup Kadri, Gençlik ve Edebiyat Hatıraları’nda, Yah-

ya Kemal’le Büyükada’da yaşadıkları hayatı uzun uzun anlatmıştır. Selami İzzet Sedes de bir yazısında, Büyükada’da bir sonbahar akşamı Viranbağ’da yaptıkları gece pikniğinden söz eder. Pikniğe giden kalabalık grupta yer alanlardan bazıları şunlardır: Celal Sahir, Tahsin Nahit ve eşi Şefika Hanım, Selami İzzet Sedes ve eşi Nihai Rauf Hanım –Mehmed Rauf’un kızı– ve tabii Yahya Kemal... Maddi sıkıntı çekmesine rağmen Büyükada’daki hayatından memnun olan Yahya Kemal, konuşabileceği yeni arkadaşlar ve uğrayabileceği yeni kapılar edinmişti. Ali Kemal ve Tahsin Nahit dışında görüştükleri de vardı: Ada kaymakamı Bedirhanzade Abdurrahman Bey, Necip Şakir, Tahsin Nahit, Şahabeddin Süleyman, Fatihli Tevfik Paşa, eski Paris Se-fareti kâtibi Örfi Bey, eski Meclis-i Vükela zabıt kâtibi Nizameddin Bey, tarihçi Ahmet Refik, Nezihe Muhiddin ve kardeşi Dr. Faik Muhiddin... Kadınli erkekli aile toplantılarına katıldığı bu yeni dostlarının hemen hepsi muhalif ruhlu insanlardı ve bir araya gelindiğinde hep İttihat ve Terakki çekiştirilirdi. Bu yüzden daha çok Tahsin Nahit’in Maden’deki evi tercih eder, kendisini zevkle dinleyen dostlarına şiirler okur tarihten ve mitolojiden anlatımlar yapardı.

Nâzım Hikmet’in ressam annesi Celile Hanım, Yahya Kemal ile fırtınalı bir ilişki yaşamıştı. Alper Çeker Koleksiyonu

Nâzım Hikmet, Moskova'da, 1950.
Alper Çeker Koleksiyonu

Darülfünun'a müderris olarak tayin edilmesini sağlayan Ziya Gökalp'la dostluğu ilerledikten sonra, onu da Ada'ya taşınmaya ikna eden ve bu dostluk sırasında muhaliflerden ister istemez uzaklaşan Yahya Kemal, Darülfünun'daki görevine ek olarak Heybelia-

da'daki Bahriye Mektebi'nde de tarih muallimliği yapıyordu. Heybeliada'da uzun bir geçmişi olan Bahriye Mektebi, Birinci Dünya Harbi'nin başlaması üzerine ayrı bir önem kazanmıştı. Papaz Mektebi ve Elen Ticaret Mektebi'ne el konulmak suretiyle genişletil-

miş ve öğretim kadrosu takviye edilmişti. O tarihte Nâzım Hikmet'le birlikte Bahriye'de okuyan Necip Fazıl, bir yazısında hocası Yahya Kemal hakkındaki izlenimlerini anlatmıştır. Celile Hanım'ında yazları oturduğu yer olduğu için Yahya Kemal açısından ayrı bir anlam taşıyordu. "Eski Mektup" şiirinde, muhtemelen Celile Hanım'ın Büyükada'dan kendisine gönderdiği bir mektubun yarattığı duyguları anlatmıştı.

Nâzım Hikmet'e özel edebiyat dersleri veren Yahya Kemal ile Nâzım'ın annesi Resam Celile Hanım arasında bir aşk başlar. Durumu farkedenden Nâzım Hikmet, hocasına rahatsızlığını iletir ve Yahya Kemal bir daha evlerine gelmez. Celile Hanım ile de sonrasında ayrılırlar. Aradan zaman geçmiş Nâzım Hikmet tutuklanmıştır. Yahya Kemal ise milletvekilidir. Celile Hanım tutuklanan oğlu için Galata Köprüsü üzerinde açlık grevi ve imza kampanyası başlatır. Köprüden geçmekte olan Yahya Kemal'den de imza ister fakat Yahya Kemal, imzalamadan geçip gider.

Nâzım Hikmet, hocası Yahya Kemal'in ölümü üzerine duyduğu üzüntüyü, o dönem eşi olan Münevver Hanım'a yazdığı 1 Kasım 1958 tarihli mektupta söyle dile getiriyor.

"Canım karıcığım. Dün gece radyoda dinledim: Yahya Kemal ölmüş. Büyük şair. Ho-

calarımdandı da, hem de çok şey öğrendiğim hocalardan. 73 yaşındaymış. Bir hayli zaman uyuyamadım. Yahya Kemal gençliğimdi biraz da. Büyük şair, usta. Telgraf çekeyim dedim... Kime? Ne tuhaf şey ne garip hâldeyim, Yahya Kemal'in ölümünden duyduğum acıyı, halkıma bildirmek için telgraf çekecek adresim yok. İşte böyle. Hava bu sabah açtı. Günlük güneşlik. Senaryoya başlayacağım. Kafam bomboş, yüreğim keder dolu ağızına kadar, böyle bir ruh hâliyle senaryo yazmağa başlamak nasıl olacak bilmiyorum, ama başkaca çarem de yok, çalışmak lâzım, yaşamak için değil, unutmak için, dalıp dalıp gitmemek için, düşünmemek için kötü kötü. İşte böyle gülüm. Kusura bakma, senden uzaklık, sensizlik başta, muhacirlik, hatta benimkisi gibi kardeş evinde de olsa, sevdiğim, inandığım bir dünyada da olsa, yazdımdı ya, ölümden beter. İşte böyle, ömrüm seni sevmekle nihayet bulacaktır. Rahmet Yolları Kesti'nin Fransızcasını aldım. Hasretle."

Nâzım Hikmet genç bir öğrenciyken Yahya Kemal onun hocasıydı. Ancak bu sırada Nâzım Hikmet'in annesi Celile Hanım'la Yahya Kemal arasında duygusal bir yakınlık doğdu. Bunun üzerine Nâzım Hikmet Yahya Kemal'e "Hocam olarak girdiğiniz bu eve babam olarak giremezsiniz" notunu ilettili ve Yahya Kemal ile Celile Hanım'ın ilişkisi sona erdi.

Mesnevî şerhine eflâke ekmânî nâyiz
Harûdek hemnefes-i Hazerî-i Mevlânâyiz

Seb-i lahût'da manzûme-i ecrâm gibi
Lafz-ı Bînev'le doğan debdebe-i mâ'nâyiz

Sîne sîrâh-be-sîrâh Kanar becdinden
leb-be-leb-i şahbâyiz

Mezî peymâne-be-peymâne dökem sâkiden
Yine peymâne dilek nezve-i şerâyiz

Evc-i ilhâm'da her lafza semâ' üze Kervâl
Wahil-i daire-i bâl-ü-her-i Moulâyiz
Yahya Kervâl

Zeynep Hanım Konağı

Zeynep Hanım Konağı

Bugünkü İstanbul Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi'nin yerinde, bir zamanlar ihtişamlı Zeynep Hanım Konağı yükseliyordu. Yusuf Kamil Paşa, bu konağı, Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın kızı olan eşi Zeynep Hanım için yaptırmıştır.

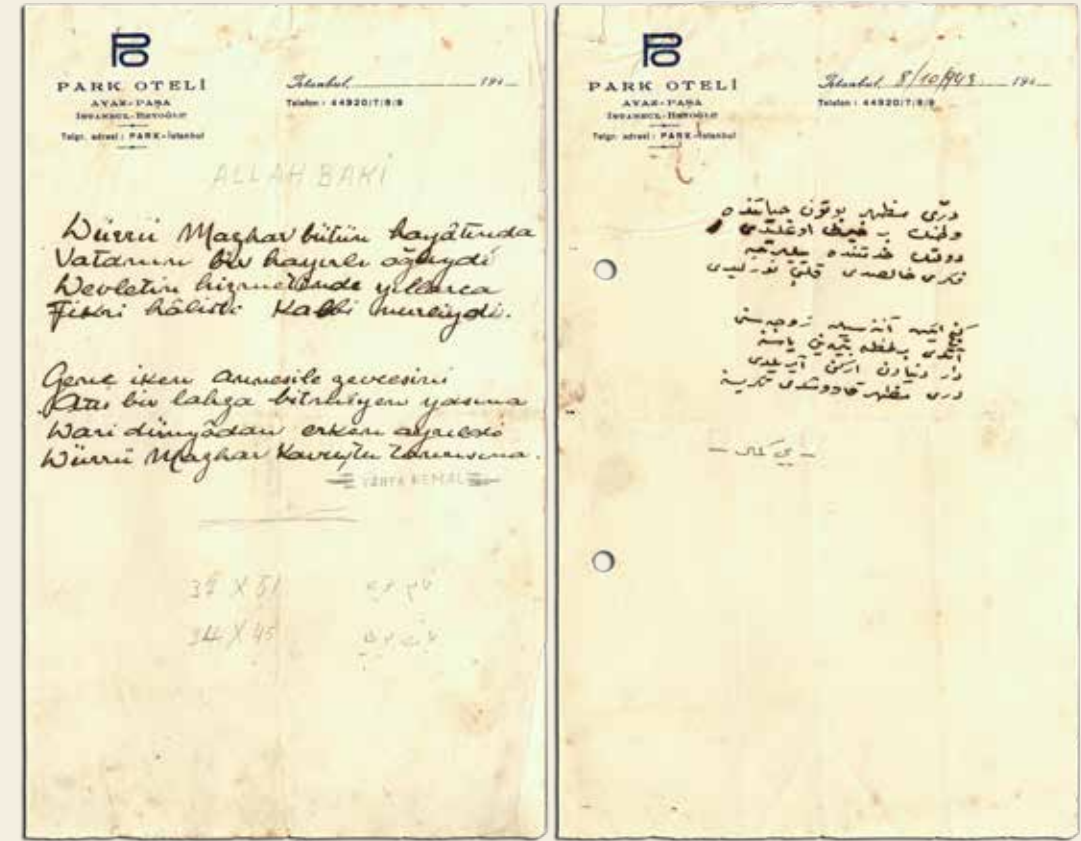
Bir ara Darülhayr adındaki mektebe tahsis edilen Zeynep Hanım Konağı, 21 Ağustos 1909'da Darülfünun olarak kullanılmaya başlandı. İkinci katında Edebiyat Fakültesi öğrencileri ders görüyordu. Eserlerini Mütareke döneminde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında veren edebiyatçı nesli bu konakta öğrenim görmüştür. "Yahya Kemal" (1962) adlı monografisinin başında, Mütareke devrinde, bu binada Yahya Kemal'den dinlediği ilk dersi uzun uzun anlatan Ahmet Hamdi Tanpınar, "Yahya Kemal'i Uğurlarken" (*Cumhuriyet*, 4 Şubat 1948) başlıklı yazısında da şunları söyler: "Bundan yirmi altı, yirmi yedi sene evveldi. Biz İstanbul Darülfünun Edebiyat Fakültesi'nde talebeydik. Yahya Kemal hocamızdı. Dershanemiz Yahya Kemal'in dersleri yüzünden işgal altındaki İstanbul'da hürriyetin bir ocağı olmuştu. Bazı binaların garip bir talihi vardır. Zeynep Hanım Konağı'na, Yusuf Kamil Paşa zamanında ilk hürriyet şairimiz Namık Kemal gider gelirmiş. Belki bir zaman onun sesiyle çınlayan çoğu yaldızlı tavanlar ve duvarlar arasında Yahya Kemal'i, milliyetimizin bu vecdli adamını dinlediğimizi düşündükçe ne kadar şaşırdık. Bu bize devamın bir mucizesi gibi gelirdi."

Zeynep Hanım Konağı, 1942 yılında, 28 Şubat'ı 1 Mart'a bağlayan gece, bir iddiaya göre kundaklama sonucu çıkan büyük yangında tamamen yandı.

Park Otel

Yahya Kemal'in uzun yıllar kaldığı Taksim Gümüşsuyu'ndaki Park Otel.
Alper Çeker Koleksiyonu

Yahya Kemal'in, Dışişleri Bakanlığı personeli,
diplomat yakın dostu Dürri Mazhar Payzın için kaleme aldığı manzume.
Alper Çeker Koleksiyonu

Yahya Kemal'in yıllarca kaldığı, Gümüşsuyu'ndaki ünlü otel. 19. yüzyılda İtalyan Büyükelçisi Baron Blanc'ın ikamet amacıyla muhteşem bir konak olarak yaptırdığı bu bina, İtalyan hükümeti yapım bedelini ödemeyince güç durumunda kalan elçinin müracaatı üzerine Sultan II. Abdülhamid tarafından satın alınarak Hariciye Nazırı Tevfik Paşa'ya verilmişti. Osmanlı Hariciye Nezareti binası olarak önce Tevfik Paşa, II. Meşrutiyet'in ilanından sonra da Rifat Paşa tarafından kullanılan bu konak, 1911 yılında yanmıştır.

Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra, elçi olarak görev yaptığı Londra'dan dönen Tevfik Paşa'nın ayakta kalan bölümüne yerleştiği Blanc Konağı'nı otele dönüştürme fikri, işviçreli eşi Elisabeth Tschumi'den çıkmıştır. 1930 yılında Tevfik Paşa'nın oğulları tarafından yeniden inşa ettirilen ve otel olarak işletilen konak, birkaç el değiştirdikten sonra Aram Hıdır yönetiminde yenilenip Park Otel adıyla faaliyete geçirilmiştir. Pera Palas ve Tokatlıyan'ın yanında, İstanbul'un

Park Otel'a ait bavul etiketi.

en seçkin konaklama mekânlarından biri olarak yıllarca hizmet veren Park Otel, 1979 yılında kapatılmış, 1981 yılında da Aram Hıdır tarafından Mengerler Şirketi'ne devredilmiştir. Anıtlar Yüksek Kurulu'nun 11 Şubat 1978 tarihinde aldığı şaşırtıcı bir karara dayanılarak yıkılan ve yerine bir gökdelen dikilen Park Otel'le ilgili tartışmalar bugün de devam etmektedir. Yahya Kemal, seçkin müşterileri arasında yer aldığı, adeta kendi adıyla özdeşleşen Park Otel'in 65 numaralı odasında yıllarca kalmıştır. Nihad Sami Banarlı'ya göre oda numarası 75'tir, sonradan 175 olmuştur. Sermet Sami Uysal, genişçe

olduğunu söylediği bu odayı ilk gördüğü günkü hâliyle uzun uzun tasvir eder: “Kapıdan girince hemen sağda banyo ve tuvalet, onun geri tarafında da gömme gardırop vardır. Gardırobun yanında üst üste yığılmış bavullardan en üsttekinin üzerine kitaplar, gazeteler ve pasta kutuları konulmuştur. Ortada, baş tarafı duvara yaslanmış, Yahya Kemal'in yatmadığı zamanlarda üzerine oturduğu karyola yer almaktadır. Sermet Sami, aralarındaki ufak masanın üzerin-

de Birinci sigarası paketleri, kibrit kutuları, paslı bir çakı, dolmakalem ve bir cep saati ve Fatih devri hakkında yazılmış Fransızca bir kitap görmüştür. Karyolanın başucundaki komodinin üzerinde de telefon ve madden suyu şişeleri durmaktadır. Ziyaretçiler için bulundurulmuş sandalyelerin arkasında, sağ köşedeki yuvarlak masada bir radyo. Sol köşede, dikine konulmuş bavul un üzerinde şairin en sevdiği portre fotoğrafı. Onun solunda, tam karyolanın karşısına düşen duvarın önünde tuvalet masası, aynasının önünde bir sürü küçük makas, kolonya şişeleri ve fırçalar.”

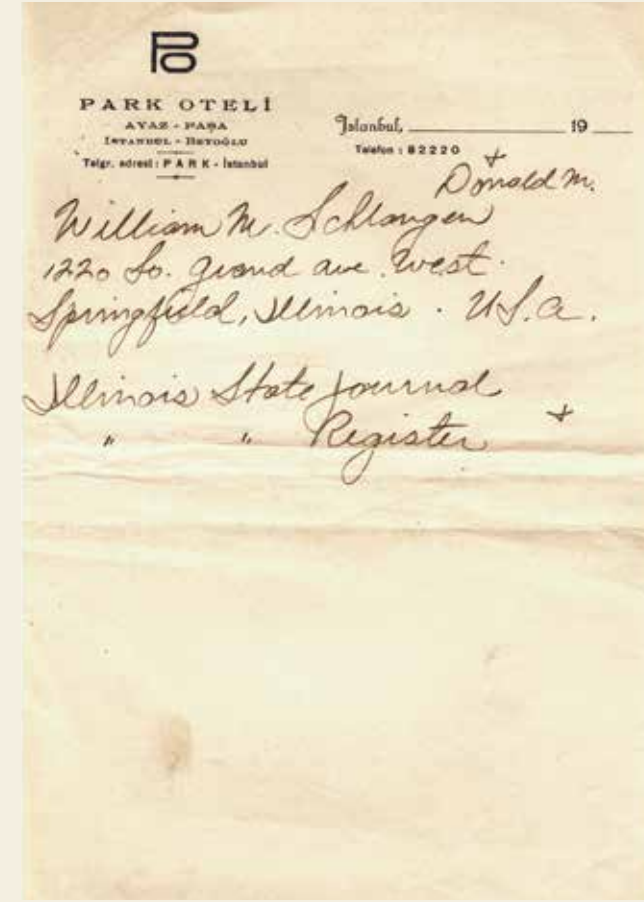
165 numaralı odanın balkondan manzara-sının harikulade olduğunu da kaydeden Sermet Sami, sağ taraftan Sarayburnu'nun görüldüğünü ve ileride sıra sıra adalardan sonra Marmara'nın “Açık Deniz” gibi göz alabildiğine uzandığını söylüyor. Şair bu balkondan akşam vakitlerinde de, köhne Üsküdar'ın “Hayal Şehir” dakikalarını seyretmektedir. Nihad Sami Banarlı ise, Yahya Kemal'i Park Otel'de ziyarete 1939 yılında başladığını, sonunda bu otelin adeta kendisi için, içinde Yahya Kemal'in yaşadığı aziz bir mekân haline geldiğini söyledikten sonra şöyle devam ediyor: “Yıllar yılı Park Otel'i'ne Yahya Kemal için gitmek, otelin barında, balkonunda onunla hep aynı köşeleri seçerek oturmak, çok defa, mühim bahisler konuşacağımız, hele yazacağımız zaman, otelin 75 numaralı odasına çekilmek, orada saatlerce hayatının en güzel sohbetlerini dinlemek, söylediklerinin çoğunu itina ile yazmak, ‘Bunları yaz!’ deyişindeki itimadın

güzel sesini duymak, benim en sevgili itiyadım, vazifem, dersim olmuştur.”

Kendisi de Park Otel'indeki bu 75 (sonradan 175 olmuştur) numaradaki odasını çok severdi.

Sermet Sami Uysal, Yahya Kemal'in Park Otel'de bedava kaldığı iddiasını şiddetle reddederek şairin sakladığı faturalardan birini yayımlamıştır: “Ya o faturalar? Yalnız Park Otel'in on beş, yirmi senelik faturaları değil, ta Avrupa'da, Pakistan'da kaldığı bütün otellerin faturalarını da saklamıştı. Sırası gelmişken şu hususu tekrar açıklayayım ki, burada

bazılarının hâlâ iddia ettiği gibi ne bedava kalıyor ne de masrafları hükümet veriyordu. İki iddia da yanlıştır. Sadece otel müstecirleri, sanatkâr ve eski bir müşteri olduğu için, Yahya Kemal'e tenzilatlı tarife tatbik ediyorlardı. Ve geceliği şimdi altmış lira olan oda için dokuz lira ödemesini kâfi görüyorlardı. Eskiden odasının geceliği daha da ucuzdu.”

Park Otel antetli kâğıdı. Alper Çeker Koleksiyonu

Yahya Kemal'i rahatsızlığı
döneminde ziyaret eden
Fener Rum Patriği I. Athenagoras.
Alper Çeker Koleksiyonu

Yahya Kemal'in Gittiği Kahveler

Yahya Kemal, Paris'te, Soufflet, Vachette ve Closerie des Lilas gibi kahvelerde edindiği kahve ve edebi sohbet zevkini İstanbul'a da taşımıştı; İstanbul'un çeşitli semtlerinde uğramayı alışkanlık edindiği Küllük, İkbal Kiraathanesi ve Yeni Şark Kahvesi gibi kahveleri vardı.

Küllük

Küllük Beyazıt Camii türbe kapısının önünde, atkestanelerinin gölgelendirdiği, kuytu, kör-fez şeklinde bahçemsi bir mekandı.

Sıtkı Akozan, “Sanmayın avare bülbüller gibi güllükteyiz/ Biz yanık bir kor gibi akşam sabah Küllük'teyiz” beytiyle başlayan “Küllük-name”sinde bu kahveyi ve müdavimlerini anlatmıştır. Sabahattin Ali, bu kitapçığa yazdığı önsözde, Küllük'ün iki adının daha bulunduğunu söyler: “Muallimler Bahçesi” ve “Akademi”. Meydanın yeniden düzenlendiği tarihe kadar her kesimden aydınların uğrak yeri ve “Esafil-i Şark” diye anılan aydınların mekânı olan Küllük'e 1940'larda Yahya Kemal de sık

sık uğrardı. Bu kahvenin emektar garsonu ve ocakçısı Napolyon Sadık'ın, “Yahya Kemal bir gelirdi, yer yerinden oynardı” dediği söylenir. Sıtkı Akozan, adı geçen manzumesinde Yahya Kemal'in adını şöyle anar: “Biz ne Yahya'dan Kemal umduk, ne Midhat'tan Cemal.”

Yahya Kemal, kendisiyle görüşmek isteyenlere zaman zaman Küllük'te randevu vermiştir. Baki Süha Ediboğlu, onunla Küllük'teki ilk karşılaşmasını şöyle anlatır: “O günlerde Beyazıt kahveleri, bilhassa Küllük, fikir ve sanat adamlarının buluşup görüştükleri bir merkezdi (. . .) Saat dörde beş kala Beyazıt'taki kahvenin önündeydim. Resimlerine göre hayalimde canlanan Yahya Kemal'i şöyle göz ucu ile kahvede oturanlar arasında aramaya başladım. Hemen ilk bakışta tam da hayalimdeki insanı kahvenin ön sırasında tek başına oturur buldum. Sanki çift sandalyeye oturmuş gibi yayılmış, iri gövdesi öne doğru eğik, çenesini bastonuna dayamış, dalgın dalgın Beyazıt Camii'ine bakıyordu.”

Hasan İzzettin Dinamo'da, Yahya Kemal'le ilk defa Küllük'te karşılaşmış ve görüşmüştür. Nurullah Ataç'ın da bulunduğu bu görüşmeyi Edebiyat Anıları'nda uzun uzun hikâye etmiştir. Küllük ve onun bir bakıma tamamlayıcısı olan Emin Efendi Lokantası, Beyazıt Meydanı'nda 1950'lerin başında yapılan genişletme çalışmaları sırasında ortadan kaldırılmıştır.

İkbal Kiraathanesi

Yahya Kemal'in sevdiği kahvelerden biri de İkbal Kiraathanesi'ydi. Ahmet Hamdi Tanpınar'ın Beş Şehir'de uzun uzun anlattığı bu kahve, Mütareke yıllarında Darülfünunlu gençler için ikinci bir üniversite haline gelmişti. Yahya Kemal'in etrafındaki gençler daha sonraları Sultanahmet'teki kahvelere gitmeye başlamışlarsa da, İkbal, onlar için ayrı bir anlam taşıyordu. Dergâh fikir olarak oradaki sohbetler sırasında doğmuş ve hayata geçirilmiştir. Dergâh, Türbedar Sokağı'ndaki Tanin Matbaası'nda basıldığı için, Dergâhçılar, yakınlığı dolayısıyla çok zaman İkbal'i tercih ediyor, başta devrin şairleri, yazarları ve gazetecileri olmak üzere her çeşit insanın devam ettiği bu kahveyi idarehane gibi kullanıyorlardı. Nuruosmaniye Cad-desi'nin sonunda, sol köşede, 1960'lara kadar birkaç aydın neslini barındıran İkbal, Yüksek Muallim Mek-

tebi Felsefe bölümünden Hasan Ali Yücel ve bir arkadaşı tarafından keşfedilmiş, Darülfünun öğrencilerince mekân tutulduktan sonra Sultanahmet ve Divanyolu kahvelerine rakip olmuştu. Darülfünunlular, üniformalı bir beyaz Rus zabitanın mandolinle çaldığı parçaları dinlerken öğle yemeklerini beş kuruşa çay simitle burada geçiştiriyor, birbirlerine daha fazla yaklaşıp Mütareke acılarını burada paylaşıyor, önünde İngiliz askeri polislerinin eksik olmamasına rağmen Anadolu'da çıkan gazeteleri gizli gizli burada okuyor, gece geç vakitlerde uğrayan gazeteci arkadaşlarından Millî Mücadele'ye dair en taze -ve müttefiklerarası sansür tarafından yayımlanması yasaklanmış- haberleri burada alıyorlardı.

Yeni Şark Kahvesi

Divanyolu'nda, İkinci Mahmud Türbesi'nin karşısındaydı. Ahmet Hamdi Tanpınar, “Beş Şehir”de Süleyman Nazif'in burada Yahya Kemal'le buluştuğunu söylüyor. Mükrimin Halil Yınanç ve Hilmi Ziya Ülken gibi meşhurların da uğradıkları Yeni Şark Kahvesi, Mütareke yıllarında Sultanahmet ve Nuruosmaniye kahveleriyle birlikte aydınların buluştukları, birbirlerine daha yaklaşmak ihtiyacıyla, memleket ve edebiyat meselelerini konuşup tartıştıkları önemli mekânlardan biriydi.

Beyazıt Camii yanındaki Küllük Kahvesi.
Alper Çeker Koleksiyonu

Tanburi Cemil Bey

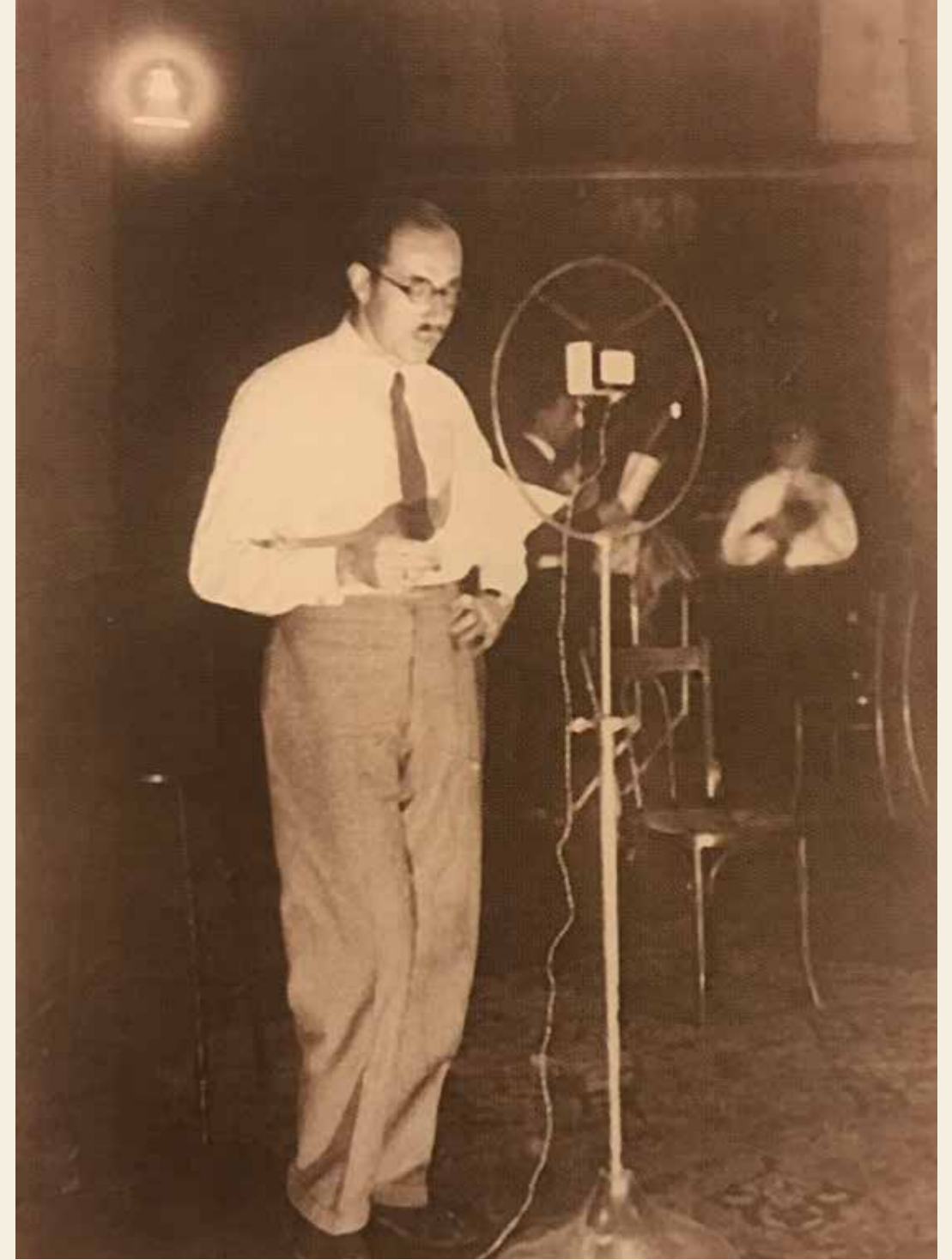
(1871-1916)

(1871-28 Temmuz 1916) Tambur virtüözü, saz eserleri bestekârı. Yahya Kemal, Tamburi Cemil Bey'i Paris'ten döndüğü günlerde tanımıştı. Mesut Cemil'in anlatışına göre, ilk karşılaşma, Şevket Bey adında bir dostlarının Kadıköy Cevizlik'teki evinde olmuş. Şevket Bey hakkında Orhan Şaik Gökyay biraz daha ayrıntı veriyor. Bektaşî meşrep, rind, ayyaş, fakat zarîf bir adam olan Şevket Bey, Cemil Bey'i sık sık evinde ağırlar, koruyup kollarmış. O geleceği zaman evde kimlerin bulunacağı kendisine bildirilir, başka kimse kabul edilmezmiş. Yahya Kemal'e gelince; Mesut Cemil, bu baba dostunun o günlerdeki halini şöyle özetliyor: "Çok gençmiş. Jön Türk'müş. Avrupa'dan yeni gelmiş. Fransız kültürüne hayranmış. Memleketine ait her şeyi küçümsüyormuş. Snobmuş, züppe imiş."

Orhan Şaik Gökyay'ın bu konuda verdiği ayrıntı, Yahya Kemal'in biyografisine önemli bir katkı niteliğindedir. Meğerse Yahya Kemal o günlerde Paris'e dönmek derdindeymiş, hatta tahsilini devam ettirebilmek için İttihatçı dostları tarafından kendisine Paris'te ikinci kâtiplik sözü verilmiş. Fakat bazı dostları da İstanbul'da kalmasını istiyorlarmış; bunlardan biri bir gün, "Tamburi Cemil Bey'i dinletelim ona, o musikiyi sever, o münasebetle gitmez, kalır" demiş. Bunun üzerine Şevket Bey genç şairi Cevizlik'teki evine memnuniyetle davet etmiş (Vehbi Eralp bu evi "bir dostunun Acıbadem'deki köşkü" diye hatırlıyor). Bu, orta hâlli bir evmiş, salonu bahçeye açılıyormuş. Zayıf, gösterişsiz, soluk benizli bir adam olan ve o gece Cevizlik'e hanende bir hafızla birlikte gelen Tanburi Cemil Bey eski Osmanlı geleneklerine uygun olarak terbiyeli bir eda ile oturuyormuş. Üzerinde redingot varmış. Hâlinde tavrında hâlâ Paris havası taşıyan Yahya Kemal'e Kemençeci Vasil'le aralarında geçen bir muhavereyi anlatmış. Bir gün ona "Kemençenin üstadı sizsiniz" demiş. Vasil ise aksi kanaatteymiş: "Cemil beyefendi, Allah'ın verdiği inkâr etmek doğru değildir, asıl üstat sizsiniz" diye tutturmuş. Yahya Kemal, Cemil Bey'le Vasil arasında geçen bu muhavereyi Tamburi

Necdet Yaşar'a daha ayrıntılı bir biçimde anlatmıştır. Şevket Bey'in evinde nihayet musiki faslı başlamış. Kemençeyi bırakıp tamburu, tamburu bırakıp kemençeyi alan Cemil Bey mucizeli taksimlerini birbiri ardınca sıralamış. "Yine yol vermedi Acem dağları", "Bir taksim"...

Şevket Rado'nun bu konuda Yahya Kemal'den dinledikleri şöyledir: Benim Tamburi Cemil'in Ruhuna Gazel'deki "Canib-i rahmete son çektiği sagarile döner" mısraım da bunlardan biridir. Şiir tamam olmuş, yalnızca bu son mısra kalmıştı. Bir türlü yapamıyordum. Benim adetimdir: Mısraın bazı kelimelerini bulduktan sonra bulamadığım kelimeler yerine muvakkat bazı kelimeler takarak araştırmaya devam ederim. Bu son mısra da "(...) ruh-ı muattarla döner" diye muvakkat bir terkip takmıştım. Bir arkadaşıma bütün şiiri göstererek, "Bunda noksan ne var?" diye sordum. Okudu, "Mükemmel" dedi, "hiçbir noksan yok." Ben "Bir daha oku" dedim. Yine "Tamam" dedi. İşte o sırada ben de mukadder kelimeleri bularak, "Canib-i rahmete son çektiği sagarile döner" deyiverdim. Şiiri aldım, mısraı olduğu gibi yerine koydum. Okudu ve "Meğerse noksanmış, hakikaten şimdi tamam oldu" dedi.

Tanburi Cemil Efendi'nin radyocu, müzisyen oğlu Mesut Cemil (1902-1963).

Yakup Kadri Karaosmanoğlu

Yakup Kadri, ‘*Gençlik ve Edebiyat Hatıraları*’nda üzerinde hâlâ Paris havası taşıyan, bağdaş kurmasını unutmuş bu Quartier Latin adamının Çamlıca Bektaşî Dergâhı’nda nasıl sıkıldığını alaylı bir dille anlatır. Neden sonra sofrada nefesler söylenmeye başlanınca kendine gelebilen şair, sadece musiki dinlerken yerli olabilmektedir. Londra’da yazmaya başladığı Türk destanının peşini çoktan bırakmış ve İstanbul’a “Bahr-i Sefid Havza-i Medeniyeti” projesiyle dönmüştür. “Beyaz Lisan” dediği yalın, süssüz, boyasız bir Türkçenin, Yunani bir şiirin ve nesrin peşindedir. Hatta bir de kafadar bulmuştur: Yakup Kadri.

Yahya Kemal Entitüsü ve Müzesi'nde Nihat Sami Banarlı
Yahya Kemal'in şiir cephesini anlatırken.
Alper Çeker Koleksiyonu

Yahya Kemal Entitüsü ve Müzesi çalışmaları.
Yahya Kemal'in kardeşi Reşat Beyatlı.
Alper Çeker Koleksiyonu

“Bir akşam bir tepeden Canan’la birlikte İstanbul’u seyrederken, onun memlekete çok benzediğini fark eden ve konuşurken sesinde İstanbul’u duyan Yahya Kemal, bu güzelliğin doğabilmesi için ufukla da yarışan fatihlerin kaç sefere çıkması ve kaçının altın kanlarını mermere karıştırması gerektiğini düşünmüş, “Bir Tepeden” şiirinde anlattığı bu sezgisini, “Mihriyar” şiirinde daha da uç noktalara götürmüştü. Canan’ın koyu mavi gözlerinde geçen asırları seyrediyor, endamında eski bir bestekârın bir bestesini hissediyor ve halinde, tavrında, her şeyinde İstanbul fethinin hayalini görüyordu.”

Mihriyâr

*Zambak gibi en güzel çağında
Serpildi deniz nefesleriyle;
Sâf uykusunun salıncağında
Sallandı balıkçı sesleriyle.*

*Simâsı zaman zaman parıldar
Bir sâhilin en güzel yerinde.
Hâlâ görünür geçen asırlar
Bir bir, koyu mâvi gözlerinde.
Her gezmeye çıkmasıyla her yer
Bir zevkini andırır bahârın.
Endâmını zanneder görenler
Bir bestesi eski bestekârın.*

*Hayrân olarak bakarsınız da
Hulyânızı fetheder bu hâli:
Beş yüz sene sonra karşınızda
İstanbul fethinin hayâli.*

Yahya Kemal Beyatlı

آنچه که در کمال صفا و ادب است
به عالم خدا و رازها آید ادب است

آنچه که ترسها و خوارها و بیاد
در صفا و صفا و قد صفا ادب است

در صفا و صفا و صفا و صفا
در صفا و صفا و صفا و صفا

Yahya Kemal Müzesi açılış günlerinden. Yahya Kemal Beyatlı Anma Köşesi. Alper Çeker Koleksiyonu

Yahya Kemal Enstitüsü ve Müzesi

İstanbul'un Fethi'nin 500. yılı kutlamalarını gerçekleştirmek amacıyla kurulan İstanbul Fetih Cemiyeti, Nihad Sami Banarlı'nın teklifi üzerine, bir İstanbul şairi olan ve fetih hadisesine özel bir önem verdiği bilinen Yahya Kemal'e sahip çıkmak istemiş, 7 Kasım 1958 tarihli idare heyeti toplantısında bu büyük Türk şairi için bir enstitü kurulmasına karar vermişti.

1 Kasım'da ölen Yahya Kemal, hem Fetih Cemiyeti'nin hem de cemiyet bünyesinde kurulan İstanbul Enstitüsü'nün fahri üyesiydi. Fatih Başkurşunlu Medresesi'nin bir odasında faaliyete geçen Yahya Kemal Enstitüsü'nün ilk üyeleri şunlardır: Abdülhak Şinasi Hisar, Ekrem Hakkı Ayverdi, Ahmed Hamdi Tanpınar, Sıddık Sami Onar, Ömer Lütfi Barkan, Fehmi Karatay, Ali Vasfi Egeli, Safiye Erol, Feridun Dirimtekin, Haluk Şehsuvaroğlu, Fatin Uluengin, Semiha Ayverdi, Nezih Araz, Reşat Ekrem Koçu.

Enstitü'nün müdürlüğüne getirilen Nihat Sami Banarlı, Yahya Kemal'in evrakını ve özel eşyalarını (kitapları, fotoğrafları, nüfus cüzdanları, pasaportları, Park Otel'de kullandığı çalışma masası, koltuğu, bavulları, elbiseleri, şapkaları, ayakkabıları, radyosu, gözlüğü, çakmağı, bastonu, golf sopaları vb.) varisleriyle (Reşat Beyatlı, Adile Güreralp, Narin Özbalkan, Çetin Şencan) anlaşıp noterde bir mukavele yaparak bir araya getirdiği müzenin açılışını 17 Ocak 1960 tarihinde gerçekleştirdi; daha da önemlisi şairin bütün şiirlerini, yazılarını ve müsveddelerini titiz bir incelemeden geçirip tasnif ederek ayrı ayrı kitaplar hâlinde yayımlamaya başladı. Hâlen Çarşıkapı'daki Merzifonlu Kara Mustafa Paşa Medresesi'nde faaliyetlerine devam eden Yahya Kemal Enstitüsü'nün yayımladığı, şairin geniş kitlelerce tanınmasını sağlayan külliyat şu kitaplardan oluşmaktadır: *Kendi Gök Kubbemiz* (1961), *Eski Şiirin Rüzgârıyla* (1962), *Rubailer ve Hayyam Rubailerini Türkçe Söyleyiş* (1963), *Aziz İstanbul* (1964), *Eğil Dağlar* (1966), *Siyasi Hikâyeler* (1968), *Siyasi ve Edebî Portreler* (1968), *Edebiyata Dair* (1971), *Çocukluğum*, *Gençliğim*, *Siyasi ve Edebî Hatıralarım* (1973), *Tarih Musahabeleri* (1975), *Bitmemiş Şiirler* (1976), *Mektuplar*, *Makaleler* (1977).

Bu külliyata, bugüne kadar dört sayı çıkan *Yahya Kemal Enstitüsü Mecmuası* ile Nihad Sami Banarlı'nın *Yahya Kemal Yaşarken* (1959) ve *Yahya Kemal'in Hatıraları* (1960) adlı kitapları da eklenebilir. Yahya Kemal Enstitüsü, son olarak Yahya Kemal Enstitüsü Arşivi'nden yararlanılarak hazırlanan *Yahya Kemal Albümü* (1998) ile Prof. Dr. Kazım Yetiş'in *Yahya Kemal I, Hayatı* (1998) ve Yahya Kemal İçin Yazılanlar I-II (1998) adlı çalışmalarını yayımlamıştır.

Komisyonunda Yahya Kemal'in de bulunduğu
"Uluslararası Propaganda" adlı serginin fotoğraf albümünden.
Alper Çeker Koleksiyonu

Yahya Kemal Anıtı

Barbaros Parkı'nda, Heykeltıraş Hüseyin Gezer'in çalışması olan Yahya Kemal Anıtı.

Barbaros Parkı'ndaki Yahya Kemal heykeli, Yahya Kemal'i Sevenler Derneği tarafından 1970'erde yaptırılmıştır. Büyük şairi iyi anlamış bir sanatkârın, Hüseyin Gezer'in elinden çıkan bu önemli eser daha önce Maçka Parkı'na yerleştirilmişti. Bu parkta sık sık saldırıya uğradığı için yeri değiştirilen heykelin başına gelenler ilgi çekicidir.

Hüseyin Gezer'in anlattığına göre, ilk olay, kaidedeki yerine oturtmak için heykeli cersakal ile kaldırdıkları zaman yaşanır; uzaktaki apartmanlardan birinde, penceresinin önüne oturup çevreyi seyreden bir vatandaş polisi arayarak, “Atatürk heykelini ipe çekiyorlar” diye şikayette bulunur. Derhal olay yerine intikal eden polisler işin aslını öğrenince çekip giderler. Bir süre sonra heykeli gören bazı dostları, şairin bir harekette bulunacakmış gibi boşlukta duran sol elinin ne anlama geldiğini Hüseyin Gezer'e sormaya başlarlar. Bundan bir şey anlamayan sanatçı, gidip eserini görünce hayretler içinde kalır: Hırsızlar şairin hastonunu demir testeresiyle kesip götürdükleri için sol el anlamsız bir şekilde boşlukta kalmıştır. Hüseyin Gezer, hikâyenin devamını şöyle anlatıyor: “Yerine –bakırdan modle ederek– bir yenisini koyduk. O da çok durmadı, çalındı. Ağaçtan yapıp yerleştirdik (ve elbette bronz rengine boyayarak). Onu da çaldılar. Ama herhâlde, sonradan ağaç olduğunu görünce, bana bir selam yollamışlardır. Yani o köşe pek emin değildi, Yahya Kemal için. Hiç değilse bastonu tehlikede idi. Üstelik kaidede kullanılan taş, zaman içinde yıpranmış ve yüzeyler hava ile temasta, yaklaşık 1 cm. kalınlığında bir tabaka halinde aşırı sertleşiyor, ana kitleden ayrılıp yaprak yaprak dökülüyordu.”

Hüseyin Gezer, heykeli Barbaros Parkı'na taşıyarak iki problemi de çözdüklerini söyledikten sonra, yazısını “Üstelik sanırım Yahya Kemal'i rahatsız etmeden: İlk yerinde olduğu gibi, burada da ‘Köhne Üsküdar’ın dost ışıklarını’ her akşam seyretmektedir. Belki de şu anda o dizelerdir mırıldandığı” cümleleriyle noktılıyor. Yahya Kemal heykeli Barbaros Parkı'na nakledildikten sonra da –bastonu yerli yerinde durmakla beraber– zaman içerisinde tahribata uğramıştır. Kaidenin arkasında, şairin yaslandığı kısmın üzerini örten mermer sökülüp alındığı için şairin gövdesindeki büyük boşluk bacaklarının içine kadar görünüyor. Bu maddenin yazıldığı günlerde, bu boşluk, park bahçıvanı tarafından kürek, çapa, çöp torbası gibi alet edevatı hırsızlardan korumak için bir çeşit ardiye olarak kullanılıyordu ve kaidenin hemen her tarafı yazılarla kirletilmiş durumdaydı. Yahya Kemal Anıtı'nın soyut formlardan oluşan ilgi çekici kaidesine şairin bazı mısra ve beyitleri kazılmıştır. Ancak beyitlerden birinde, böyle bir anıtta asla olmaması gereken bir hata vardır:

Ölüm yabancı bir âlemde bir gecede gelse bile,

Tahayyülümde vatan kalsın eski haliyle.

“Yol Düşüncesi”nden alınan bu beytin doğru su şöyledir:

Ölüm yabancı bir âlemde bir geceyse bile,

Tahayyülümde vatan kalsın eski hâliyle.

MILLİ REASÜRANS

TÜRK ANONİM ŞİRKETİ

Sermayesi Tamamı Tediye Edilmiş
1.000.000 T. L.

İSTANBUL

Ağır Etfendi Caddesi, Türkiye Hanı

Telefon: 24386

Posta Kutusu No. 359

Istanbul, 29 Eylül 1949

SİRKÜLER

1.— Esas mukavelemamızın 33üncü maddesine tevfi kan Şirketimiz namına tanzim edilecek bilcümle evrak ve vesai kin muteber olması ve Şirketimizi ilzam edebilmesi için bunların İdare Meclisi Azasından biri ile Müdür, Müşavirler veya Müdür Muavinlerinden biri tarafından müştereken veya Müdür, Müşavirler, Müdür Muavini veya İkinci Müdürlerden ikisi tarafından müştereken veyahut İdare Meclisi Azası, Müdür, Müşavirler veya Müdür Muavininden biri ile kendilerine imza yetkisi verilmiş olanlardan biri tarafından müştereken imza edilmiş olması şarttır.

2.— Şirketimiz namına yukarda yazılı olduğu vechile imza edeceklerin adları ve soyadları ile imza nümuneleri bu sirkülerimizde gösterilmiştir.

3.— Bu sirkülerimiz, bundan evvelki bütün sirkülerlerimizin hükümlerini iptal eder.

Keyfiyeti saygılarımızla bildiririz.

MILLİ REASÜRANS

Türk Anonim Şirketi

29

7 Ekim 1949 tarih ve 6846 sayılı Sicilli Ticaret Gazetesi ile ilan edilmiştir.

Milli Reasürans'tan alacağı ödemelerle ilgili aralarında
Yahya Kemal'inde imzasının bulunduğu imza sirküleri (29 Eylül 1949).
Alper Çeker Koleksiyonu

İDARE MECLİSİ

Adları:

İmza nümuneleri:

Bale Halis KAYNAK

Bale Vekili Atif ÖDÜL

Aza Akif AKYÜZ

" Huri ARPAÇI

" Cevat AKUN

" Nispettin ATAKER

" Yahya Kemal BEYATLI

" Dr. Esat ERKUL

" Abdülhamit İsmail HIRAN

Adları:

İmza nümuneleri:

Aza Serai SELEX

" Selahattin KÖRKÜLÜ

MÜDÜR, MÜŞAVİRLER, MÜDÜR MUAVİNİ VE İKİNCİ MÜDÜRLER

Adları:

İmza nümuneleri:

MÜDÜR N. Zeki SİDARCAN

Mükur Müşaviri Sait BİÇER SEVİAT

MÜDÜR Muavini Adnan SUNER

İkinci Müdür H. BALCAN

" Mustafa TAKA

" Kadir ATDİN

" Selim ÖRVANA

Yahya Kemal Beyatlı'nın şiir ve hürriyet hakkındaki düşünceleri: “Ben eskiden zannederdim ki bir türlü şiir vardır. Başka türlü şiirler alışılmış vezin ve kafiyeler içinde söylenmiş bir takım lâflardan ibarettir ve tamamıyla acemice sözlerdir. Şimdi yavaş yavaş anlıyorum ki birkaç türlü şiir vardır. Esasen sanatın ne olduğunu bilmek istidadiyla dünyaya gelmiş insan da pek azdır. Dikkat ettim. Bunlardan bazıları bir türlü, bazıları başka türlü şiiri seviyorlar. Demek ki her türlü şiirin yazılmasına müsaade etmek lazımdır. Zira şiir de, sanat da hürriyete dayanıyor. Sanatın mevzularını tahdit edilince yahut emirle şiir yazdırılınca sanatın kökü kuruyor. Mesela Fransa'da siyasetin sanatı tahdit etmediği devirlerde türlü türlü, eski görülmemiş sanatkârlar belirmiştir. Sanatkâr imal edilen bir şey değildir. Onu tabiat hazırlar ve ortaya atıverir. Bakarsınız bir Balzac çıkar, bakarsınız bir Stendhal çıkarır.”

Bu dönemde biri Yahya Kemal'i kastederek, “Hâlâ mı Kanlıca, hâlâ mı Çamlıca? İnsanlık aç ve sefil inerken bu şiirleri dinlemeye tahammülümüz yoktur” demiş. Bir başkası da ona idam sehpasını göstermiş. Yahya Kemal şöyle cevap vermiş: “İnsanlık şimdi mi sefalet içinde? İnsanlık en az 2500 seneden beri sefalet içindedir. Eğer bütün şairler insanlığın sefaleti ile meşgul olmaya mecbur edilmiş olsaydı bugün İlyada olmayacaktı. 2500 senelik sanat olmayacaktı. Latin şairi Horace Epigramlarını yazdığı zaman Roma halkının onda sekizi esirdi, mustarıptı. Eğer bu mevzu ile uğraşmaya mecbur edilseydi Horace da olmayacaktı. O harikulâde olarak vasıflandırılan eserlerden beşeriyet mahrum kalacaktı. ‘Sanat tahdit edilince sanatkâr çıkmıyor’ demiştim. Bunu Fransız İhtilâli'nde de denediler. Biz yalnız ihtilâl şiirleri terennüm eden şairler isteriz diye feryat ettiler. Ortaya iki şair çıktı: Joseph Chénier ile André Chénier! Birincisi nasıl isteniyorsa öyle şiirler yazdı ve bir şeye benzetemedi. İkincisi kendi istediği gibi yazdı. Muvaffak oldu. Onu da tepelediler. Ben Türk İstiklâl Mücadelesi'nin coşkun taraftarlarından biri idim. Fakat İstiklâl Mücadelesi'ne dair şiir yazmadım. Çünkü giriştiğimiz mücadele Türk milletin istiklal davası idi. Sanat, şiir ise tamamen ayrı bir dava idi. İkisini birbirine karıştırmadım. Çünkü sanat tamamen ayrı bir meseledir. Halbuki bizimkiler karıştırıyorlar. Sanatkâr ancak hürriyet havası içinde yetiştirilir.”

Yahya Kemal, parasız kaldığı dönemlerde Kavaklıdere şaraplarının gazete reklamları için dizeler yazdı. Alper Çeker Koleksiyonu

Peki, Yahya Kemal Beyatlı nasıl şiir yazardı?

“Şiir madeni azdır. Şiir insanın ruhunda da azdır. Pek az yer tutar ve zaman zaman belirir. İyi şair işte o anı işleyendir. Mesela ben bir şiiri hazırlarken günlerce bir kelimeyi ararım. Bulamam. Fakat bir an olur, bir de bakarım ki kelime kendiliğinden geliverir; günlerce, adeta ıstırap çekerek aradığım kelime dudaklarımdan dökülür. Zaten şiir bana mısra halinde gelmez; bütünüyle, vezniyle, şekliyle, muhtevasıyla, örgüsüyle gelir. Yani bir mısra söyleyip onun üzerinden işleyerek diğerleri tamam olmaz. Şiiri heyeti umumiyesiyle ve her tarafından işlerim ve ben mukadder olan kelimeyi ararım. Bilirsiniz, ‘Rindlerin Ölümü’ diye bir şiirim vardır. O şiirin en çok ‘Eski Şîrazi hayal ettiren ahengiyle’ mısraı beni yormuştur. Dilime bir ‘tahayyül’ kelimesi takılmıştı. Yani bir mısrada bir ‘tahayyül’ veya ona benzer bir kelime olacaktı. Fakat bir türlü bulup yerine yerleştiremiyordum. Tam üç ay aradım. Deli olacaktım. Geceleri uyku uyuyamıyordum. Bir gün Bostancı’da bir ahababımın evinde misafir idim. Ayrılırken, tam merdivenleri indiğim sırada mısraı söyleyiverdim. Kelimeyi bulunca öyle rahat ettim ki “Bir daha şiir yazarsam Allah belamı versin’ dediğimi hatırlıyorum.”

“Şevket Rado’nun bu yazısı *Hayat* dergisinin 31 Ekim 1958’de yayımlanan sayısında yer almaktadır.”

Yahya Kemal Beyatlı Diyor ki:

İlk Türk Tabii Şampa

Biz veda etmek Üzreyiz k

Getir ahbaba bir KAVAKLİ

Yahya Kemal Beyatlı Diyor ki:

İlk Türk Tabii Şampanyası

Biz veda etmek Üzreyiz kedere
Getir ahbaba bir KAVAKLİDERE

Pakistan Büyükelçisi Yahya Kemal,
Devlet Başkanı Cinnah'a güven mektubunu sunarken.
Alper Çeker Koleksiyonu

Pakistan Büyükelçisi Yahya Kemal,
Devlet Başkanı Cinnah'a güven mektubunu sunarken.
Alper Çeker Koleksiyonu

Pakistan Büyükelçisi Yahya Kemal,
Devlet Başkanı Cinnah'a güven mektubu sunarken.

Muhammed Ali Cinnah (1876-1948):
Pakistanlı 20. yüzyıl hukukçusu, politikacısı ve devlet adamıdır.
Tüm Hindistan Müslüman Birliği ve Pakistan bağımsızlık mücadelesinin önderidir, aynı zamanda
Pakistan'ın kurucusu ve ilk devlet başkanıdır. Pakistan'da "Ulu Önder" ve "Milletin Babası" olarak da anılır.
Alper Çeker Koleksiyonu

Yahya Kemal M.S. Dwarka London adlı gemide bir deniz yolculuğunda.

Yahya Kemal Beyatlı'nın Hayatı (1871-1916)

Yahya Kemal Beyatlı'nın Üsküp'te doğduğu ev.

Gerçek adı Ahmed Agah olan Yahya Kemal Beyatlı, 2 Aralık 1884'te, Üsküp'te doğdu. Babası Üsküp Belediye Başkanı Nişli İbrahim Naci Bey'dir. Annesi Nakiye Hanım ise şair Leskofçalı Galib'in yeğenidir. Çocukluk yılları Üsküp'teki şiirlerine de yansıyan Rakofça çiftliğinde geçti. İlköğrenimini özel Mekteb-i Edep'te tamamladı. 1892'de, Üsküp İdadisi'ne girdi. Bir yandan da İshak Bey Camii Medresesi'nde Arapça ve Farsça dersleri aldı. 1897'de, ailesi Selanik'e taşındı. Annesinin ölmesi, babasının tekrar evlenmesi yüzünden aile içinde çıkan sorunlar nedeniyle Üsküp'e döndü. Tekrar Selanik'e gönderildi. 1902'de İstanbul'a geldi. Vefa İdadisi'ne (lise) devam etti.

Yahya Kemal Beyatlı'nın nüfus hüviyet cüzdanı.

Jön Türk olma hevesiyle 1903'te Paris'e kaçtı. Bir yıl kadar Meaux okuluna devam edip Fransızca bilgisini geliştirdi. 1904'te siyasal bilgiler yüksek okuluna girdi. Jön Türklerle ilişki kurdu. Ahmet Rıza, Abdullah Cevdet, Samipaşazade Sezai, Prens Şahabettin gibi dönemin ünlü kişilerini tanıdı. Şefik Hüsnü ve Abdülhak Şinasi Hisar'la arkadaşlık kurdu. 1912'de İstanbul'a döndü. 1913'te, Darüşşafaka'da edebiyat ve tarih öğretmenliği yaptı. Medresetü'l-Vaizin'de Uygarlık Tarihi dersi verdi. Mütarekeden sonra *Atı, İleri, Tevhid-i Efkâr, Hâkimiyet-i Milliye* dergilerinde yazılar yazdı. Arkadaşlarıyla *Dergâh* dergisini kur-

du. Yazılarıyla Millî Mücadele'yi destekledi. 1922'de barış anlaşması için Lozan'a giden kurulda danışman olarak yer aldı. 1923'te Urfa milletvekili oldu. Cumhuriyet'in kurulmasından sonra Varşova ve Madrid'de or-taelçisi olarak görevlendirildi. Daha sonra sırasıyla Yozgat, Tekirdağ, 1943-1946'da da İstanbul milletvekili oldu. Halkevleri Sanat Danışmanlığı yaptı. 1949'da Pakistan Büyükelçisi iken emekli oldu. Yaşamının son yıllarını İstanbul'da Park Otel'de geçirdi. Tutulduğu müzmin barsak kanamasının tedavisi için 1957'de Paris'e gitti. Bir yıl sonra Cerrahpaşa Hastanesi'nde aynı hastalık nedeniyle öldü.

Yahya Kemal'in babası
İbrahim Naci Bey.

Selânik yıllarında “Esrar” takma adıyla şiir yazmaya başladı. İstanbul’da Tevfik Fikret ve Cenap Şahabettin’in şiirleriyle tanıştı. İrtika ve Malumat dergilerinde “Agâh Kemal” takma adıyla Servet-i Fünun’u destekleyen şiirler yazdı. Paris’te Fransız simgecilerinin şiirlerine yakınlık duydu. Fransız şiiriyle kurduğu yakınlık, Türk şiirine farklı bir açıyla bakmasını sağladı. Türk şiiri ve Türkçe söz sanatlarını inceledi. “Mısra haysiyetimidir” sözüyle şiirde dizenin bir iç uyumla, musiki cümlesi hâlinde kusursuzlaştırılması gerektiğini anlatır.

Şiirleriyle olduğu kadar şiirle ilgili görüşleriyle de büyük yankı uyandırdı. Ona göre divan şiiri “yığma” bir şiirdi. Parçacılık ve belirsizlik üzerine kuruluydu. Tanzimat şairleri bu şiiri birleştirme çabalarında yetersiz kalmıştı. Servet-i Fünun taraftarları yapay ve yapmacık bir dille yetinerek öze inememişlerdi. Oysa sanatçı kendi ulusunun dilini bulmalıydı. Batı’dan edindiği yüksek beğeniyle, Batı şiirine öykünmeyen yerli bir şiire yöneldi. Bi-

çime ağırlık tanıdı. Esinlenmenin yerine dil işçiliğini getirdi. Arka planında bir tarih bulunan şiirlerinde imgeye de yer vermedi. Dize çalışmasındaki titizliği “az ve güç yazıyor” izlenimi uyandırdı. Yaşadığı sürede hiç kitap yayınlamaması da bu izlenimi pekiştirdi. Karşıtları tarafından “esersiz şair” olarak adlandırıldı. Hemen her kesimden eleştiriler aldı. 1918’de, Yeni Mecmua’da yayımlanan ürünleriyle büyük ilgi uyandırdı. Daha sonra Edebi Mecmua, Şair, Büyük Mecmua, Şair Nedim, Yarın, İnci, Dergâh gibi dergilerdeki şiirleriyle kendini yol gösterici olarak kabul ettirdi.

Ölümünden sonra yayınlanan eserleri iki bölüm hâlinde değerlendirilir: “Kendi Gök Kubbemiz” ve “Eski Şiirin Rûzgârıyla”. Bu iki eser Yahya Kemal’in başyapıtlarını bir araya getirir. “Eski Şiirin Rûzgârıyla”daki şiirlerden “Açık Deniz”, “İtri”, Erenköyü’nde Bahar”, “Nazar”, “Ses”, “Çin Kâsesi”, “Deniz Türküsesi” şairin çok özel ürünleridir. Daha çok Nedim’den yola çıktığı bu şiirlerde, günlük yaşamın parıltısını elden çıkar-

Yahya Kemal'i aylarca öz çocuklarından ayırmadan misafir eden ünlü bir bey kızı olan Humbaracızaade Yaşar Bey’in eşi Eşref Hanım.

dığı, dekadadan bir girişimin aşırı incelikleri ve dil yabancılaşmasıyla bir tür resim sanatına yöneldiği görülür. *Kendi Gök Kubbemiz*’deki şiirlerde ise temelde bir “aşk” ve “İstanbul” şairi olarak görünür. “Vuslat” şiiriyle erotik temaları örselemeden şiire getirir. Bir yandan da tarih tutusuyla dinci ve milliyetçi bir görünüm kazanmaya başlar. “Süleymaniye’de Bayram Sabahı”, “Ziyaret”, “Atik Valide’den İnlen Sokakta”

gibi şiirleri bu durumun örnekleridir. Düzyazıları *Peyam* gazetesinde yayınlanan yazılarıyla, “Çamlar Altında Sohbetler”den oluşur. Bu yazılardan bazıları “Süleyman Sadi” ya da “SS” imzasını taşır. Ayrıca *Büyük Mecmua* ve *Dergâh*’ta söyleşiler yaptı, eleştiriler yazdı, bunları *Hâkimiyet-i Milliye* gazetesinde sürdürdü. Bitmemiş şiirlerinin bir bölümü 1976’da *Bitmemiş Şiirler* adıyla yayımlandı.

Yahya Kemal’in gençlik fotoğrafı.

Yahya Kemal hastanedeyken.
Alper Çeker Koleksiyonu

Yahya Kemal'in İstanbul Beyazıt'ta, İstanbul Üniversitesi
önünde düzenlenen cenaze töreni.
Alper Çeker Koleksiyonu.

Yahya Kemal'in
İstanbul Beyazıt'ta, İstanbul Üniversitesi
önünde düzenlenen cenaze töreni.
Alper Çeker Koleksiyonu

Eserleri Hakkında Kısaca

Şiirleri

- Kendi Gökkubbemiz (1961)
- Eski Şiirin Rüzgârıyla (1962)
- Rubailer ve Hayyam Rubailerini Türkçe Söyleyiş (1963)
- Bitmemiş Şiirler (1976)

Kendi Gökkubemiz

Yahya Kemal'in günümüz Türkçesiyle kaleme aldığı ve hem yapı hem de tarz itibariyle yeni olan şiirlerini ihtiva eder. Kitap üç ana bölümden oluşmaktadır: “Kendi Gökkubbemiz”, “Yol Düşüncesi”, “Vuslat”.

Eski Şiirin Rüzgârıyla

Divan şiirinin şekil ve söyleyiş özellikleriyle kaleme alınmış klasik şiirlerden oluşur. Yahya Kemal'in neoklasik tarafını yansıtan eserdeki gazellerin hemen hepsi yek-avaz ya da yek-ahenkli. Manzumlardan arınmış, yek-ahenkliğe sahip bu şiirler bir anlamda divan şiirinin 20. yüzyıldaki son örnekleridir.

Bu eser “Selimname”, “Gazeller”, “Şarkılar”, “İthaf”, “Kıta-Beyitler” gibi bölümlerden oluşmaktadır.

Rubailer ve Hayyam Rubailerini Türkçe Söyleyiş

İki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kendi rubailer, ikinci bölümde ise Ömer Hayyam'ın rubailerinin şair tarafından kaleme alınmış Türkçe söylenişleri mevcuttur. Yahya Kemal Türk edebiyatındaki birkaç rubai şairinden biridir (Azmizade Haleti, Arif Nihat Asya, Cemal Yeşil, Fuat Bayramoğlu).

Düzyazıları

- Aziz İstanbul (1964)
- Eğil Dağlar (1966)
- Siyasi Hikâyeler (1968)
- Siyasi ve Edebî Portreler (1968)
- Edebiyata Dair (1971)
- Çocukluğum Gençliğim Siyasi ve Edebî Hatıralarım (1973)
- Tarih Musahabeleri (1975)
- Mektuplar, Makaleler (1977)

“Sık sık İstanbul içinde gezerdik. Camiler, eski surlar, Boğaziçi köyleri Yahya Kemal'in görmekten bıkmadığı şeylerdi. Kaç defa fetih muhasarasının topoğrafyasını beraberce tekrarladık. Fetih ordusunun geçtiği yoldan geçerek Beyazıt'a ve Ayasofya'ya geldik. Bu gezintilerde rastladığımız insanları Yahya Kemal adeta o tarihî günün ışığında görmeğe çalışıyordu. Muhayyilesi, istediği anda geçmiş zamanın emrine girerdi. Bu acayip muhayyile hemen her dakika aslında çok basit, fakat hepimiz için çok şaşırtıcı gerçekler keşfederdi. Hepimiz, Üsküdar'ın ve bütün Anadolu yakasının, Beşiktaş'a ve Çekmecelere, hatta Davutpaşa'ya kadar bütün Rumeli tarafının fetihten evvel elimizde olduğunu bilirdik. Fakat üzerinde düşünmemiştik. Üsküdar'ın, İstanbul'un fethini gören şehir olduğunu ve muhasara topları şehri döğerken Boğaz köylerinde beş vakit ezan okunduğunu, Hisarlar'da ihtiyarların bugünkü gibi abdestlerini tazeleyip camie gittiklerini ondan öğrenecektik.”

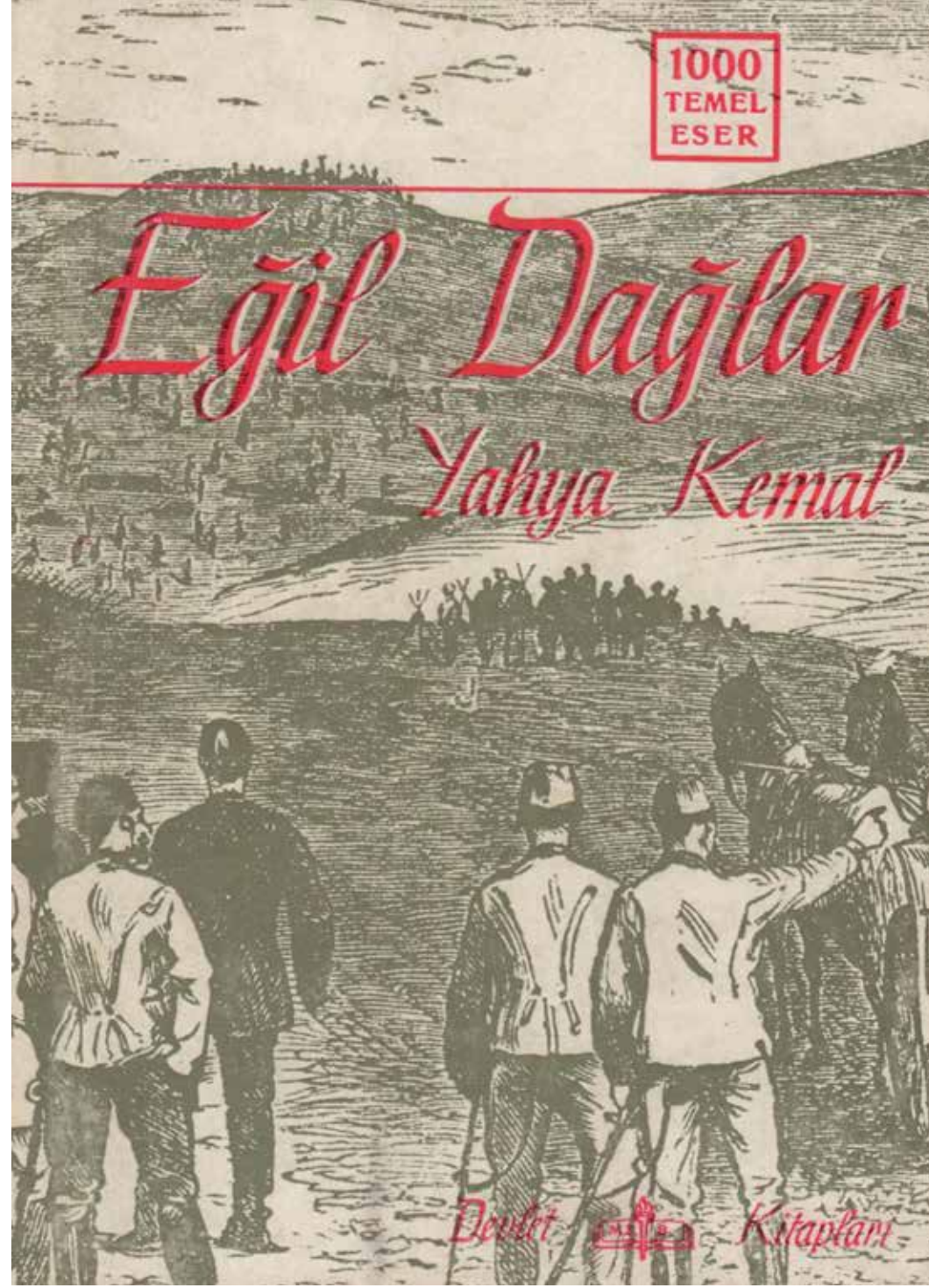
Ahmet Hamdi Tanpınar

Rindlerin Ölümü

*Hafız'ın kabri olan bahçede bir gül varmış;
Yeniden her gün açarmış kanayan rengiyle.
Gece; bülbül ağaran vakte kadar ağlarmış
Eski Şiraz'ı hayal ettiren ahengiyle.*

*Ölüm asude bahar ülkesidir bir rinde;
Gönlü her yerde buhurdan gibi yıllarca tüter.
Ve serin serviler altında kalan kabrinde
Her seher bir gül açar; her gece bir bülbül öter.*

Yahya Kemal Beyatlı

YAHYA KEMAL

*Kendi
Gök Kubbemiz,*

1963

YAHYA KEMAL

Rubâiler

Hayyam Rubâilerini Türkçe Söyleyiş'lerle

1963

YAHYA KEMAL

SİYÂSÎ VE EDEBÎ

Portreler

1968

YAHYA KEMAL

Edebiyâta Dâir

1971

YAHYA KEMAL

Çocukluğum,
Gençliğim,
SİYÂSÎ ve EDEBÎ
Hâtıralarım

1973

YAHYA KEMAL

TÂRİH
MUSÂHABELERİ

BİTMEMİŞ ŞİİRLER

YAHYA KEMAL

YAHYÂ KEMAL KÜLLİYATI: 9

*Yahya
Kemal*

MEKTUPLAR
MAKALELER

Rindlerin Ölümü

Hafız'ın kabri olan bahçede bir gül varmış;
Yeniden her gün açarmış kanayan rengiyle.
Gece; bülbül ağaran vakte kadar ağlarmış
Eski Şiraz'ı hayal ettiren ahengiyle.

Ölüm asude bahar ülkesidir bir rinde;
Gönlü her yerde buhurdan gibi yıllarca tüter.
Ve serin serviler altında kalan kabrinde
Her seher bir gül açar; her gece bir bülbül öter.

Yahia Kemal

KÜÇÜKÇEKMECE
BELEDİYESİ